

HRVATSKI VOJNIK

17. TRAVNJA 2020.

BROJ | 602

CIJENA 10 KUNA

RAZGOVOR
**BRIGADNI
GENERAL
BORIS ZDILAR**
SAVJETNIK
NAČELNIKA GS-a
ZA ZDRAVSTVO

HRVATSKO RATNO
ZRAKOPLOVSTVO
**PREDANO I
ODGOVORNO
U NOVU PP
SEZONU**

RAZGOVOR
**BRIGADNI
GENERAL
TIHOMIR
KUNDID**
ZAMJENIK
ZAPOVJEDNIKA
HKoV-a

SPREMNI ODGOVORITI I NA NAJSLOŽENIJE SITUACIJE

SPREMNI ODCGORITI I NA NAJSLOŽENIJE SITUACIJE

Kriza u Republici Hrvatskoj izazvana pandemijom koronavirusa nametnula je Hrvatskoj vojsci, a time i Zapovjedništvu za potporu, da u vrlo ranoj fazi pojave epidemije pripreme i organiziraju svoje postrojbe, materijalne i ljudske resurse, kako bi, kad zatreba, mogli pružiti svu potrebnu pomoć civilnim institucijama. Osim toga, pripadnici Hrvatske vojske pružili su hitnu pomoć ugroženom civilnom stanovništvu u potresu

[STR. 14]

NASLOVNICU SNIMIO TOMISLAV BRANDT

SADRŽAJ

- 4 RAZGOVOR**
brigadni general Boris Zdilac,
savjetnik načelnika GS-a za zdravstvo
- 10 VIDEOKONFERENCIJA MINISTARA
OBRANE**
Suradnja i solidarnost zemalja EU-a
- 12 SJEDNICA KOORDINACIJE ZA
SUSTAV DOMOVINSKE SIGURNOSTI**
Združeno i koordinirano djelovanje svih sastavnica
- 18 RAZGOVOR**
brigadni general Tihomir Kundid,
načelnik Stožera – zamjenik zapovjednika
Hrvatske kopnene vojske
- 22 HRVATSKO RATNO ZRAKOPLOVSTVO**
Predano i odgovorno u novu PP sezonu
- 26 HRZ**
Abeceda 93. krila Hrvatskog ratnog zrakoplovstva
- 34 NATO I PANDEMIJA**
Transatlantsko jedinstvo i solidarnost na djelu
- 38 VOJNA POSTROJENJA**
Grad u planini
- 42 HIBRIDNO NAORUŽANJE**
Lutajuće streljivo (II. dio):
Velike mogućnosti i velike brige
- 50 POVIJEST ZRAKOPLOVSTVA**
Pokretna krila (VI. dio):
Sovjetski priključak
- 54 PODLISTAK**
Povijest vojnih odora (X. dio):
(Ne)zamjetljivost u pozicijskom ratovanju
- 58 CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI**
Dubrovnik - početak uspona
- 62 MEDICINSKE SESTRE U DOMOVINSKOM
RATU**
Zauvijek promijenjeni životi
- 64 RAZVOJ ODORA ORUŽANIH SNAĞA
REPUBLIKE HRVATSKE**
Odore prvih hrvatskih oružanih formacija - policije
- 65 RATNI PLAKAT**
HELP CROATIA NOW: USKRS 1992.
- 66 RATNE OZNAKE**
Zbor narodne garde
- 67 FILATELIJA**
Marke – 81. gardijska bojna Kumovi

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA).
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2020.
Novinarski prilozi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILICA
IZDAVAŠTVA

RAZGOVOR

"Spremnost naših lječnika i medicinskih tehničara dobra je, no uvijek može bolje. Mislim prije svega na zaštitnu opremu, koja bi kod njih morala biti najviše razine. Do sada nismo imali niti jedan slučaj zaraze koronavirusom među pripadnicima naše zdravstvene službe i nadamo se da će tako i ostati."

RAZGOVARALA

Petra Kostanjšak

FOTO

Josip Kopi, Tomislav Brandt

POMAŽEMO CIVILIMA

JER VOJSKA IMA SPOSOBNOSTI KOJE DRUGI NEMAJU

RAZGOVOR

BRIGADNI GENERAL

BORIS ZDILAR

SAVJETNIK NAČELNIKA GS-a
ZA ZDRAVSTVO

RAZGOVOR

U cilju zaštite zdravlja i sigurnosti svih njezinih pripadnika, u Hrvatskoj vojsci poduzete su brojne mjere kako bi se spriječilo širenje zaraze koronavirusom. Sa savjetnikom načelnika Glavnog stožera za zdravstvo brigadnim generalom Borisom Zdilarom razgovarali smo o kojim se točno mjerama radi, kakva je spremnost našeg medicinskog osoblja u odgovoru na aktualnu pandemiju te kakvo je zdravstveno stanje pripadnika u međunarodnim misijama.

KOJE SU SVE MJERE DONESENE U CILJU ZAŠTITE HRVATSKE VOJSKE S OBZIROM NA PANDEMIJU KORONAVIRUSA, A KOJE SE NOVE MJERE EVENTUALNO PLANIRAJU?

Provode se sve preporuke i odredbe HZJZ-a u pogledu osobne higijene, čišćenja zajedničkih prostorija, držanja propisanog razmaka, zabrane rukovanja te većih okup-

ljanja. Na ulazu u objekte uvedene su dezinfekcijske barijere i obveza dezinfekcije ruku. Uveden je rad u smjenama kako bi se izbjegao prevelik broj djelatnika u uredima i drugim radnim prostorima, što je također posljedica ukidanja javnog prijevoza čime je otežan dolazak i odlazak s posla. Svi koji mogu raditi od kuće, prebačeni su na novi režim rada, a ograničen je i dolazak u vojne ambulante jer se danas većina usluga može odrediti telefonom i elektroničkim sustavom CEZIH. Primaju se samo hitni slučajevi, uz preporuku da oni sa simptomima respiratorne infekcije ne ulaze u čekalnice već se prethodno najave. Neke su

Temeljem zapovijedi načelnika Glavnog stožera formirana su tri mobilna medicinska tima koji prate provedbu preventivnih mjera i izlaze po pozivu na teren kod pojave većeg broja bolesnih na istoj lokaciji. No kod sumnje ili potvrđenog slučaja koronavirusa na teren izlaze vojni epidemiolozi, koji su na listi službujućih epidemiologa HZJZ-a i koje je mobilizirao ministar zdravstva za vrijeme epidemije

kantine otvorene, ali je ograničen njihov rad i okupljanje više osoba istodobno. U restorane se za objed ulazi u ograničenom broju uz prethodnu dezinfekciju ruku, te se pojedinačno jede za svakim od stolova. Svima su poslane upute o mjerama prevencije širenja bolesti te upute za provođenje samoizolacije i ponašanje u takvim slučajevima. Dodatno su pojašnjene metode i način čišćenja i dezinfekcije na radnim mjestima, kao i upute o korištenju osobne zaštitne opreme.

KAKO SE KONKRETNOST PROVODI I KAKO JE ORGANIZIRANA SAMOIZOLACIJA PRIPADNIKA HV-A, KOJI JE MORAJU PROVODITI U VOJARNAMA?

Samoizolacija kao pojam znači odvojeni prostor za smještaj i vlastiti sanitarni čvor što je u uvjetima naših vojarni teško providivo. Tek dio njih može tome udovoljiti, a riječ je većinom o zgradama koje koriste kadeti, piloti i drugi časnici tijekom obuke i školovanja. U ostalim vojarnama odredili smo objekte za karantenu, ako se pojavi veći broj osoba sa sumnjom na bolest, koje će se tad morati odvojiti od zdravih. Oni nemaju mogućnost vlastitog sanitarnog čvora, ali bitno je regulirati njihovo pojedinačno korištenje i dezinfekciju nakon korištenja, što je moguće postići u takvim uvjetima. Najvažnije je pritom ne napuštati sobe, a hranu će im se dostavljati i ostavljati ispred vrata bez ikakvog fizičkog kontaktaka.

MOŽETE LI NEŠTO DETALJNIJE REĆI KAD SU U PITANJU VOJARNE, ZAJEDNIČKI PROSTORI, KUHINJE I DEZINFKECIJA TIH PROSTORA?

Vojska održava čistoću okoliša te svih prostorija u vojarnama na dnevnoj bazi, a trenutačno su pojačane mjere osobne i zajedničke higijene, uz preporuku korištenja klornih preparata za dezinfekciju podova i sanitarija,

te onih na bazi alkohola za dezinfekciju stolova i drugih radnih površina. Potrebno je prozračiti prostorije više puta tijekom dana. Zaštitna oprema nije obvezna, no ako se pojedinci osjećaju sigurnije, mogu je nositi. Osobna zaštitna sredstva potrebna su samo u ambulantama, kod osoblja koje kontrolira ulaz u vojarne i objekte (VP), te u kuhinjama i drugim uslužnim servisima koje svakodnevno koriste pripadnici OSRH u većem broju. Dezinfekcija se preporučuje nakon smjene službe u zajedničkim prostorijama (spavaonice, prostorije za dežurstvo, zajednički boravak, stajanke, dvorane za sastanke i sl.), a obvezna je protuepidemijska dezinfekcija koju provode pripadnici DDD desetine Odjela za veterinu ZzP-a po preporuci vojnog epidemiologa, kad se pojavi netko s pozitivnim nalazom među pripadnicima MO i OSRH.

KAKVA JE SPREMNOST NAŠIH LIJEČNIKA I MEDICINSKIH TEHNIČARA, KAO I DRUGOG ZDRAVSTVENOG OSOBLJA U ODGOVORU NA AKTUALNU PANDEMIJU? KOLIKI JE NJIHOV ANGAŽMAN U POMOĆI CIVILNOJ ZAJEDNICI?

Njihova je spremnost dobra, no uvijek može bolje. Mislim prije svega na zaštitnu opremu, koja bi kod njih morala biti najviše razine, maske FFP 3, zaštitne naočale, te rukavice i radnu odjeću, koja bi se mogla češće mijenjati i prati. Do sada nismo imali niti jedan slučaj zaraze koronavirusom među pripadnicima naše zdravstvene službe, te se nadamo da će tako i ostati. I dalje smo aktivni u zračnoj medicinskoj evakuaciji na lokaciji Zračna luka Rijeka te prevozimo sve pacijente prema kriterijima iz sporazuma s Ministarstvom zdravstva. Temeljem zapovijedi načelnika Glavnog stožera od 26. veljače 2020. formirana su tri mobilna medicinska tima koji prate provedbu preventivnih mjera i izlaze po pozivu na teren kod pojave većeg broja bolesnih na istoj lokaciji. No, kod sumnje ili potvrđenog slučaja zaraze kod nekog pripadnika postrojbe, na teren prvo izlaze vojni epidemiolozi, koji su stavljeni na listu službujućih epidemiologa HZJZ-a i koje je mobilizirao ministar zdravstva za vrijeme epidemije. Sa županijskim zavodima za javno zdravstvo imamo osobu za kontakt iz vojne zdravstvene službe kako bismo mogli na vrijeme reagirati, prenijeti ili dobiti informaciju vezano za ovu epidemiju. Spremni smo reagirati u svakoj situaciji, što se pokazalo i kod poplave u Gunji te ne vidimo problem ni u jednoj situaciji pomoći civilima jer je to ionako jedna od misija Hrvatske vojske.

U OVOJ SITUACIJI VAŽNU ULOGU IMA I PSIHOLOŠKA POMOĆ. POSTOJI LI NEKA ORGANIZIRANA DEŽURNA SLUŽBA, VOJNI PSIHOLOZOVI, KOJIMA SE VOJNICI MOGU OBRATITI U SLUČAJU POTREBE?

U Hrvatskoj vojsci postoje i djeluju psiholozi u zapovjedništvima grana, te psiholozi u pojedinim ustrojstvenim cjelinama koji se svakodnevno susreću s određenim problemima pripadnika, a raspoloživi su i izvan radnog vremena u slučaju kriznih situacija. Dobrom obukom i svakodnevnim razgovorima stvorena je stabilna situacija unutar naših Oružanih snaga pa se može reći da su naši pripadnici otporniji na stresove i nisu podložni panici, čak niti kod pojave epidemije. Važno je na vrijeme izići s

RAZGOVOR

provjerenim informacijama jer ćemo u protivnom imati dezinformacije koje je onda puno teže demantirati. Dostupan je također i telefon za psihološku pomoć po svim županijama s educiranim volonterima, koji se javljaju na dežurne brojeve mobitela, kao potpora svim građanima RH pa tako i našim pripadnicima.

DOTAKNIMO SE MISIJA. MEDICINSKI TIM HV-A OTIŠAO JE U LITVU JER ONDJE IMAMO ZARAŽENE PRIPADNIKE. KAKVO JE NJIHOVO STANJE, KAO I OPĆENITO STANJE U BORBENOJ GRUPI U KOJOJ SUĐELUJU NAŠI PRIPADNICI?

Stanje naših bolesnih pripadnika u Litvi je dobro. Riječ je o mlađim i zdravim ljudima, čija je otpornost ostavila ovaj virus u podređenom položaju, vojnički rečeno te se nisu razvili simptomi bolesti. Očekujemo da će uskoro izići iz kampa u kojem su smješteni u izolaciju od ostalih pripadnika BG-a. Ne primaju nikavu posebnu terapiju, ali bit će pušteni tek nakon što testovi budu negativni na korona virus. Ostali pripadnici satnje ostali su u svojim sobama kao određeno osiguranje od prijenosa virusa, no nitko nije imao simptome i uskoro će i ta mjera biti ukinuta. Naša i njemačka liječnica zaustavile su na vrijeme daljnji razvoj epidemije u Borbenoj grupi, uzimajući u obzir da se čak troje njemačkih kolega liječnika razboljelo pa su njih dvije same dobole ovu bitku. Pojačanje smo poslali kako bismo pokazali našim pripadnicima da nisu prepušteni sami sebi unatoč relativno velikoj udaljenosti od kuće i svim restrikcijama kretanja koje su sve europske zemlje prethodno uvele.

KAKVO JE STANJE S NAŠIM PRIPADNICIMA KOJI SE NALAZE U POLJSKOJ?

Oni za sada nemaju zdravstvenih smetnji i nadamo se najboljem. Zbog novih okolnosti Poljska je bila prisiljena promijeniti dogovoren način potpore zemlje domaćina, a što bi u slučaju dalnjeg razvoja epidemije među civilima dovelo do pretrpanosti bolnica, koje ne bi svojim kapacitetima mogle jamčiti razinu zaštite pripadnicima BG-a kakvu zahtijeva NATO. Planiramo uputiti naš medicinski tim radi zdravstvene potpore kontingentu, ali postoji i mogućnost žurne strateške evakuacije svih pripadnika prije nego izbjie epidemija među našim pripadnicima od lokalnog stanovništva koje dolazi u bazu na posao.

KOJA JE BILA PROCEDURA S NAŠIM VOJNICIMA KOJI SU SE NEDAVNO VRATILI IZ AFGANISTANA, JESU LI PREGLEDANI I STAVLJENI U IZOLACIJU? ŠTO JE S 12. HRVCON-OM KOJI JE OD OŽUJKA U AFGANISTANU – IMAJU LI LIJECNIČKI TIM KOJI IH NADZIRE?

Procedura je bila uobičajena, no ovaj put bez dočeka obitelji, sve prema uputama Stožera civilne zaštite o smanjenju rizika prijenosa uzročnika bolesti. Oni nisu stavljeni u izolaciju jer su tri tjedna proveli u karanteni unutar baze u području misije. I ondje su provođene sve mjeru prevencije i higijena kao i u RH, štoviše još i strože. Nitko u bazi, pa ni u području gdje se nalaze, nije obolio,

DVA HELIKOPTERA Mi-171Sh PRILAGOĐENA ZA PRIJEVOZ OBOLJELIH NA RASPOLAGANJU KRIZNOM STOŽERU

Hrvatska vojska pruža potporu Kriznom stožeru Ministarstva zdravstva osiguranjem helikoptera Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, koji će biti prilagođeni za prijevoz životno ugroženih pacijenata oboljelih od koronavirusa.

Prilagođen helikopter Mi-171Sh od 8. travnja na raspolaganju je Kriznom stožeru. Upućen je u 395. eskadrilu transportnih helikoptera u vojarni "Knez Trpimir" u Divuljama, a planirano je prilagoditi još jedan takav helikopter, koji će biti na raspolaganju 194. eskadrili višenamjenskih helikoptera na letjelištu Lučko pored Zagreba.

S obzirom na to da Oružane snage RH nemaju u svojem sastavu helikoptere prilagođene prijevozu pacijenata za koje postoje indicije zaraze koronavirusom, Zrakoplovno-tehnički centar iz Velike Gorice izradio je prilagodbu za transportnu kabинu helikoptera.

Riječ je o pregradama koja dijeli transportnu kabinu na dva dijela. Na taj je način letačka posada odvojena od medicinskog tima i pacijenta pa je rizik od zaraze sveden na minimum. Helikopter Mi-171Sh izabran je za prilagodbu jer ima rampu, koju će za ulazak i izlazak koristiti medicinski tim s pacijentom, dok će posada koristiti bočne ulaze. Prilagodba također uključuje i izolaciju svih ventilacijskih otvora kako bi se i na taj način osigurala izolacija posade od transportne kabine. Pregrada je napravljena od zrakoplovnog negorivog impregniranog platna te u bilo kakvoj izvanrednoj situaciji članovi posade mogu ući u transportnu kabinu.

Za prijevoz pacijenata zaraženih virusom razvijene su i nove operativne procedure za posade i medicinske timove. One uključuju potpunu dekontaminaciju helikoptera, posada i medicinskih timova.

Suradujemo u svim zadaćama pomoći civilima jer vojska posjeduje određene sposobnosti koje drugi nemaju, od organizacije, brzog djelovanja, posebne opreme, kao što je inženjerijska mehanizacija, tranzitni kamp, transportni helikopteri, oprema za pročišćavanje vode i dr. Civilna zaštita dobro zna da na nas uvijek može računati.

pa nije bilo mogućnosti da se od nekog zaraze. Osim toga o njima su brigu vodile i naše dvije liječnice i medicinska sestra, a takav je slučaj i s 12. HRVCON.

JESTE LI ZADOVOLJNI KOORDINACIJOM HRVATSKE VOJSKE I STOŽERA CIVILNE ZAŠTITE?

Koordinacija sa Stožerom civilne zaštite odvija se preko ZOS-a. Njihovi predstavnici sudjeluju na sastancima na kojima se donose odluke o svim potrebnim mjerama u cilju sprečavanja širenja epidemije u RH. Surađujemo u svim zadaćama pomoći civilima jer vojska posjeduje određene sposobnosti koje drugi nemaju, od organizacije, brzog djelovanja, posebne opreme kao što je inženjerijska mehanizacija, tranzitni kamp, transportni helikopteri, oprema za pročišćavanje vode i dr. Civilna zaštita dobro zna da na nas uvijek može računati.

KAD GOVORIMO O ANGAŽMANU VOJSKE U POMOĆI CIVILNOJ ZAJEDNICI, PRIPREMLJEN JE EKSPEDIICIJSKI KAMP KOD KB DUBRAVA. OPIŠITE NAM NJEGOVU FUNKCIJU U SLUČAJU POTREBE, KAO I NJEGOVU POVEZANOST S BOLNICOM?

Ekspediciski kamp pridodan je objektu KB-a Dubrava kao pojačanje jer je tu ustanovu Krizni stožer Ministarstva zdravstva označio kao respiracijski centar. Tu će biti pacijenti s ozbiljnim smetnjama, koji bez pomoći aparatne inače ne bi preživjeli. Osoblje mora biti posebno educirano i imati adekvatnu zaštitnu opremu jer su ovakvi pacijenti posebno osjetljivi na svaku promjenu. Posebnost ovih šatora jest da imaju sustav grijanja i hlađenja, rasvjete i drugih tehničkih detalja o kojima će brinuti naše tehničko osoblje iz sastava Zapovjedništva za potporu. Važno je naglasiti da se time nastoji zaštititi ostatak bolnice od rasapa vírusa kroz ventilacijski sustav jer je ovo autonomni sustav koji će se nakon

Stanje naših bolesnih pripadnika u Litvi je dobro. Riječ je o mladim i zdravim ljudima, čija je otpornost ostavila ovaj virus u podređenom položaju, vojnički rečeno, te se nisu razvili simptomi bolesti. Pojačanje smo poslali kako bismo pokazali našim pripadnicima da nisu prepusteni sami sebi unatoč relativno velikoj udaljenosti od kuće i svim restrikcijama kretanja koje su sve europske zemlje prethodno uvelile.

završetka korištenja puno lakše oprati i dezinficirati nego bilo koji bolnički odjel.

KAKO JE U DRUGIM ŽUPANIJAMA KAD JE U PITANJU POMOĆ HV-A U ZAŠТИ OD KORONAVIRUSA?

Temeljem zapovijedi načelnika Glavnog stožera određene su, prema teritorijalnom rasporedu naših postrojbi, one koje su dužne osigurati osobe za kontakt sa županijskim stožerima civilne zaštite, a od Zdravstvene službe OSRH osobe koje će biti u kontaktu s dežurnim županijskim epidemiologima. Pozivom na brojeve naših osoba za kontakt te službenog broja Dežurnog operativnog središta ZOS-a može se riješiti svaki problem. Do sada nije bilo posebnih zahtjeva, ali daljnjim razvojem ove epidemije očekujemo ih i spremni smo reagirati svim raspoloživim snagama.

KAKVA JE, IZ ZDRAVSTVENE PERSPEKTIVE, U OVOM TRENTUKU SPREMNOST NAŠE VOJSKE ZA NEKE DRUGE MOGUĆE UGROZE?

Teško je reći jer se u zadnje vrijeme javljaju neki problemi i uzročnici za koje nismo niti znali prije dvadesetak godina. Bili bismo puno zadovoljniji da smo zadržali prijašnje sposobnosti NBK zaštite po postrojbama, Zavod za toksikologiju, a osobito Imunološki zavod koji je imao svjetski ugled. Trenutačna situacija pokazala je koliki značaj ima vlastita proizvodnja svih zaštitnih sredstava, koje se nigdje nije moglo nabaviti zbog velike potražnje sa svih strana istodobno. Panika je tu odigrala veliku ulogu, a kako bi se spriječila, potrebno je dugoročno planirati i ovaj segment unutar sustava domovinske sigurnosti.

VIDEOKONFERENCIJA MINISTARA OBRANE

Na videokonferenciji ministara obrane Europske unije razgovaralo se o doprinosu obrambenog sektora u suočavanju s globalnom pandemijom uzrokovanim koronavirusom te su razmijenjena nacionalna iskustva u pružanju vojne potpore civilnim institucijama

SURADNJA I SOLIDARNOST ZEMALJA EU-A

TEKST
OJI

FOTO
Filip Klen

Potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević sudjelovao je 6. travnja na prvoj videokonferenciji ministara obrane Europske unije, kojom je predsjedao visoki predstavnik Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku Josep Borrell.

Na konferenciji se razgovaralo o doprinosu obrambenog sektora u suočavanju s globalnom pandemijom uzrokovanim koronavirusom. Također, razmijenjena su nacionalna iskustva u pružanju vojne potpore civilnim institucijama pri čemu je na-

glašena potreba za dalnjom suradnjom i solidarnosti zemalja članica EU-a.

Ministar Krstičević predstavio je doprinos Hrvatske vojske, kao dijela sustava domovinske sigurnosti, civilnim institucijama i zdravstvenom sustavu naglasivši da su svi resursi usmjereni na borbu s pandemijom koja je pogodila cijeli svijet.

“Reakcija Hrvatske bila je brza i pravodobna, a Hrvatska vojska značajan faktor pomoći zdravstvenom sustavu u borbi protiv pandemije. U vrlo ranoj fazi pojave COVID-a počeli smo s provedbom mjera koje su usmjereni na zdravstvo, sigurnost, obrazovanje i gospodarstvo,” istaknuo je, naglasivši da su hrvatski vojnici u rekordnom roku, za manje od 72 sata izgra-

Ministar obrane Damir Krstičević predstavio je doprinos Hrvatske vojske, kao dijela sustava domovinske sigurnosti, civilnim institucijama i zdravstvenom sustavu naglasivši da su svi resursi usmjereni na borbu s pandemijom koja je pogodila cijeli svijet

dili potpuno autonomni kamp s mogućnošću prihvata 220 oboljelih pacijenata koji će značajno pridonijeti kapacitetima bolničkog sustava za liječenje oboljelih.

PRAVODOBNA REAKCIJA

“I dalje ćemo biti spremni pružiti pomoć zdravstvenim djelatnicima, kojima još jednom želim zahvaliti na svemu onom što čine za zdravlje ljudi u Hrvatskoj,” poručio je ministar.

Osvrnuvši se i na nedavni razorni potres u Zagrebu, ministar je rekao kako je Hrvatska vojska kao dio sustava domovinske sigurnosti i u potresu pravodobno reagirala. “Pružili smo pomoć gradu i svim civilnim institucijama u Zagrebu. Bili smo spremni i to ćemo raditi i dalje.”

Posebno je naglasio potrebu daljnje suradnje i solidarnosti zemalja članica EU-a u ovoj situaciji, kao i pravodobno i koordinirano poduzimanje mjera kako bi se sprječila dalnja eskalacija pandemije. “Nužno je poduzeti pravodobne i koordinirane mjere kako bismo zaštitali naše snage u operacijama i misijama,” rekao je Krstičević spomenuvši pritom poduzete mjere i aktivnosti koje pokazuju spremnost Republike Hrvatske za davanjem pomoći i solidarnosti partnerima i saveznicima u vremenu kad se jedino zajedničkim naporima može pobijediti trenutačna kriza.

Kao dobre primjere suradnje, spomenuo je strateški prijevoz, koji je organizirala Vlada RH, a odnosi se na upućivanje hrvatskog i njemačkog medicinskog tima u NATO-ovu aktivnost ojačane prednje prisutnosti u Litvi i zajednički transport, odnosno povratak hrvatskih snaga i snaga partnerskih zemalja Albanije, Crne Gore i Sjeverne Makedonije iz Afganistana. “Hrvatska će kao predsjedateljica Vijeća Europske unije i dalje zagovarati pravodobnu razmjenu svih iskustava i informacija. Moramo se prilagođavati i činiti najbolje što možemo u ovoj situaciji, a sve u funkciji zdravlja i zaštite naših građana, i u Hrvatskoj i u Europskoj uniji,” zaključio je Krstičević.

**E U
2 0
2 0
H R**

Sve sastavnice djelovale su sukladno svojim odgovornostima i ovlastima, koristeći se postojećim znanjem, sposobnostima i resursima. Sve dosadašnje poduzete mјere za borbu protiv epidemije bile su odgovarajuće te ih je potrebno nastaviti odgovorno provoditi na svim razinama, zaključak je prve ovogodišnje sjednice Koordinacije za sustav domovinske sigurnosti

ZDРUŽENO I KOORDINIRANO DJЕLOVANJE SVIH SASTAVNICA

Prva ovogodišnja sjednica Koordinacije za sustav domovinske sigurnosti o djelovanju sustava u aktualnoj križnoj situaciji epidemije koronavirusa te u nedavnom potresu, održana je 8. travnja pod predsjedanjem predsjednika Vlade Republike Hrvatske Andreja Plenkovića u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Uz predsjednika Vlade na sjednici su bili potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, potpred-

TEKST
OJI

FOTO
Filip Klen

sjednik Vlade i ministar unutarnjih poslova Davor Božinović, savjetnik Predsjednika RH za obranu i nacionalnu sigurnost Dragan Lozančić, načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH admirал Robert Hranj i čelnici sastavnica sustava domovinske sigurnosti.

Na tematskoj sjednici Koordinacije raspravljalo se o aktualnom stanju i poduzetim mjerama i aktivnostima kojima upravlja Vlada RH, a koje su vezane za sprečavanje širenja epidemije koronavirusa te o poduzetim mjerama nakon potresa koji je nedavno pogodio Zagreb i okolicu. Članovi Koordinacije izvješteli su o aktivnostima iz svojih resora. Istaknuto je da složeni događaji poput epidemije i potresa traže iscrpnu vodoravnu i

Predsjednik
Vlade RH
**ANDREJ
PLENKOVIC**

SJEDNICA KOORDINACIJE ZA SUSTAV DOMOVINSKE SIGURNOSTI

Potpredsjednik Vlade
i ministar obrane
**DAMIR
KRSTICEVIC**

"U cijelom ovom procesu vidjeli smo kako sustav kvalitetno funkcioniра. Od Stožera civilne zaštite RH, koji je bio pravodobno osnovan i koji poduzima odgovarajuće radnje kad je riječ o mjerama za suzbijanje epidemije korona virusa, pa do munjevite reakcije svih službi na potres u Zagrebu gdje su poduzete sve mјere kako bi se prije svega osigurala sigurnost naših sugrađana," rekao je te dodao kako je sastanak bio prigoda i za daljnje smjernice i zadaće svima koji u ovom sudjeluju, od ministarstva obrane, unutarnjih poslova, zdravstva, obavještajnih službi, vatrogasaca, Crvenog križa, Gorske službe spašavanja i svih ostalih službi pa i predstavnika zajednice županija, gradova, općina, koje također moraju dati doprinos sveukupnim naporima na razini Republike Hrvatske. Čijenimo povjerenje koje sve službe trenutačno uživaju zahvaljujući svojem radu, trudu i požrtvovnosti, kvalitetnoj sinergiji i doprinosu brojnih stručnih službi, političkom vodstvu u ovim dvjema paralelnim krizama i siguran sam da ćemo i dalje činiti maksimalne napore kako bismo osigurali i zdravstvenu sigurnost građana te odgovorili na izazove koji su pred nama."

"Sustav domovinske sigurnosti ovoj Vladi omogućava efikasno krizno upravljanje i ono što je najvažnije, dijeljenje odnosno udruživanje svih sposobnosti sastavnica sustava domovinske sigurnosti i koordinaciju iz pozicije Vlade. Ova Vlada u kontinuitetu na strateškoj razini daje političke, sigurnosne i ekonomске smjernice Stožeru, a onda i svim sastavnicama sustava domovinske sigurnosti koje ih provode. Ovaj sustav uvezuje sve sastavnice, združuje i koordinira uporabu resursa i sposobnosti, a temelji se na uključivosti, povjerenju i zajedništvu svih sastavnica sustava domovinske sigurnosti. Imali smo sinergijsko, združeno i koordinirano djelovanje."

okomitu dvosmjernu koordinaciju, komunikaciju i suradnju svih sastavnica domovinske sigurnosti, od zdravstva, unutarnjih poslova, obrane, sigurnosno-obavještajnog sustava, civilne zaštite, vatrogastva, vanjskih poslova i dr., s ciljem učinkovitog upravljanja krizom. Zaključeno je da su sve sastavnice dje-lovale sukladno svojim odgovornostima i ovlastima, koristeći se postojećim znanjem, sposobnostima i resursima. Sve dosadašnje poduzete mјere za borbu protiv epidemije bile su odgovarajuće te ih je potrebno nastaviti odgovorno provoditi na svim razinama. Analizom trenutačne situacije s epidemijom i potresom kroz četiri faze upravljanja izvanrednim događajem ili krizom, koje uključuju prevenciju, pripravnost, odgovor i oporavak, može se zaključiti da je reakcija sustava na oba krizna događaja bila dobra i brza, iako je epidemija bila razvojni, a potres iznenadni događaj.

ZAPOVJEDNIŠTVO ZA POTPORU

Kriza u Republici Hrvatskoj izazvana pandemijom koronavirusa nametnula je Hrvatskoj vojsci, a time i Zapovjedništvu za potporu, da u vrlo ranoj fazi pojave epidemije pripreme i organiziraju svoje postrojbe, materijalne i ljudske resurse, kako bi, kad zatreba, mogli pružiti svu potrebnu pomoć civilnim institucijama. Osim toga, pripadnici Hrvatske vojske pružili su hitnu pomoć ugroženom civilnom stanovništvu u potresu

SPREMNI ODGOVORITI I NA NAJSLOŽENIJE SITUACIJE

Izmijenivši svojim dolaskom svijet kakvog znamo i nezaustavljivo prodirući u sve segmente do tada uobičajenog, samopodrazumijevajućeg načina života ljudi širom planete, koronavirus je globalnu zajednicu, a zatim i nacionalne državne zajednice suočio s nekim do tada potpuno nepoznatim izazovima. Iz dana u dan pratimo više ili manje uspješne pokušaje zemalja, uglavnom onih visokorazvijenih, da se u novonastalim okolnostima othrvaju kaosu te uspostave i održe kontrolu nad pandemijom i njezinim brojnim posljedicama.

Koronavirus je tako, u vrlo kratkom vremenu, za velik broj zemalja postao ključni pojam vezan za svekolike pojavnne oblike krize, izvanrednog stanja i nove vrste izazova za koja treba pronaći rješenja. Republika Hrvatska, u uzletu širenja epidemije, morala se suočiti i s još jednim, iznenadnim problemom: potres jačine 5,5 stupnjeva po Richteru, najjači u zadnjih 140 godina, pogodio je Zagreb u ranim

jutarnjim satima, 22. ožujka 2020. Komparacija podataka dostupnih početkom travnja 2020. otkriva kako se Republika Hrvatska s izvanrednim okolnostima nosi puno bolje nego brojne zemlje Europe, ali i svijeta. Hrvatski model odgovora na aktualnu, specifičnu multikriznu situaciju temelji se na kvalitetno uvezanom, sinergijski ojačanom radu civilnih institucija koordiniranim krovnim Stožerom civilne zaštite.

Svoju ulogu, jedinstvenu i nezamjenjivu, u ovoj organizaciji ima i Hrvatska vojska. Pomoći civilnim institucijama i narodu u svakoj vrsti nevolja definirana je strateškim dokumenti-

TEKST

Lada Puljizević

FOTO

Mladen Čobanović

ma te je jedna od temeljnih misija Hrvatske vojske.

LJUDSKI I MATERIJALNI RESURSI

Zapovjedništvo za potporu (ZzP), kao jedno od glavnih zapovjedništava Hrvatske vojske, nakon pojave globalne pandemije uključilo se s ljudskim i materijalnim resursima u pomoć civilnim institucijama. Kriza izazvana pandemijom koronavirusa nametnula je Hrvatskoj vojsci, a time i ZzP-u, da u vrlo ranoj fazi pojave epidemije pripreme i organiziraju svoje postrojbe, materijalne i ljudske resurse, kako

GENERAL-BOJNIK MLAĐEN FUZUL, ZAPOVJEDNIK ZAPOVJEDNIŠTVA ZA POTPORU (ZzP)

"Zbog svoje organiziranosti i opremljenosti, uloga vojske u ovakvima je kriznim situacijama neizbjegljiva. Posebno naglašavam odlično stručno vodstvo i organizaciju Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske koje je znalo Hrvatsku vojsku pravodobno uključiti u rješavanje ove krize. Hrvatska vojska, a tim i Zapovjedništvo za potporu, ima spremne odgovore i za složenije scenarije razvoja događaja. Na poziv Stožera civilne zaštite, Hrvatska vojska u svakom će trenutku biti spremna pomoći hrvatskom narodu sa svim svojim ljudskim i materijalnim resursima, uz stručno znanje i sposobnosti svojih ljudi. I u ovim se situacijama još jednom pokazalo kako je Hrvatska vojska s izgrađenim sposobnostima, kao i u Domovinskom ratu, pripremljena, uvježbana i spremna."

Na zahtjev KB Dubrava u samoodrživom ekspedicijском kampu provedeno je i natkrivanje komunikacijskog prostora - hodnika dugog 350 metara, čime su postavljeni šatori povezani sa zgradom bolnice

bi kad zatreba mogli pružiti svu potrebnu pomoć civilnim institucijama.

Tako je ZzP već u pripremnoj fazi upoznalo vojni i državni vrh s resursima kojim raspolaže. Nakon poziva Ministarstva zdravstva i Odluke Vlade Republike Hrvatske od 19. ožujka 2020. pripadnici HV-a započeli su s postavljanjem samoodrživog ekspedicijskog kampa na području KB Dubrava u Zagrebu. Podižući šatore tipa Alaska u kojima je omogućen sustav grijanja i hlađenja, osigurani su svi uvjeti za boravak ljudi u ekstremnim vremenskim uvjetima te stvoreni dodatni kapaciteti za zbrinjavanje 220 pacijenata. Trebala su svega dva dana da pripadnici Bojne za opću logističku potporu, Opslužne bojne i Logističkog operativnog središta odrade ovu zadaću. Na zahtjev KB Dubrava u samoodrživom ekspedicijskom kampu provedeno je i natkrivanje komunikacijskog prostora - hodnika dugog 350 metara, čime su postavljeni šatori povezani sa zgradom bolnice. I ta je zadaća, uz pomoć pripadnika Inženjerijske pukovnije HKV-a, održena u izvanrednom roku od svega tri dana.

Suradnja s civilnim institucijama nastavlja se te su pripadnici ZzP-a pružali pomoć KBC-u "Sestre milosrdnice" u Zagrebu postavljanjem potrebnih šatora za trijažu bolesnika. Budući da u sastavu Zapovjedništva za potporu kroz Vojno zdravstveno središte djeluje zdravstvena struka, istodobno se povećava potreba za pružanjem zdravstvene potpore pripadnicima Hrvatske vojske, što se i postiže radom liječničkih, epidemioloških i veterinarskih timova. Epidemio-

**Pripadnici
Hrvatske vojske
u samo dva
dana postavili
su samoodrživi
ekspedicijski
kamp na području
KB Dubrava u
Zagrebu u kojem
su osigurani svi
uvjeti za boravak
ljudi u ekstremnim
vremenskim
uvjetima te
stvoreni dodatni
kapaciteti za
zbrinjavanje 220
pacijenata**

miolozi Odjela za preventivno-medicinsku zaštitu (VZS) svakodnevno izrađuju stručne preporuke, provode preventivne mјere, postupanja i daju pravodobne informacije o širenju virusa i stanju epidemije. Kao ovlašteni epidemiolozi uključeni su u rad HZJZ-a. Predstavnici Zdravstvene službe VZS-a određeni su za kontakt i koordinaciju postupanja sa županijskim zavodima za javno zdravstvo. Istodobno, u Hrvatskoj su vojsci određeni predstavnici postrojbi koji djeluju u svakom od županijskih stožera civilne zaštite, pa su tako u Zagrebu i Požegi predstavnici Zapovjedništva za potporu svakodnevno uključeni u rad županijskih stožera civilne zaštite gdje pravodobno dobivaju nove upute i smjernice za sprečavanje epidemije te zahtjeve za potrebnom pomoći civilnoj zaštiti. U Zagrebu, Vinkovcima i Splitu Zapovjedništvo za potporu odredilo je prostor za preventivno provođenje i protuepidemiološku dezinfekciju motornih vozila. Na vojnim lokacijama u nadležnosti ZzP-a pripremljeni su vojni objekti koji, u slučaju potrebe, mogu poslužiti kao karantene pripadnicima HV-a. U njima je osigurana mogućnost smještaja pripadnika HV-a, pripreme i podjele hrane te zdravstvene skrbi u vojnim ambulantama.

DVIJE PARALELNE KRIZE

Usred krize s epidemijom, pogodio nas je i snažan potres. Jedva sat vremena nakon udara, postrojbe Hrvatske vojske bile su na zagrebačkim

Autori
murala na
kontejnerima:
Kruno Tuđen i
Siniša Bovcon

Na vojnim lokacijama u nadležnosti Zapovjedništva za potporu pripremljeni su vojni objekti koji, u slučaju potrebe, mogu poslužiti kao karantena pripadnicima Hrvatske vojske

ulicama. Situacija je bila složena jer su trajale dvije paralelne krize koje su po svojem karakteru i predviđenim mjerama zahtijevale oprečne odgovore. S jedne strane, trebalo je pružiti hitnu pomoć ugroženom civilnom stanovništvu, a istodobno nije smjelo doći do narušavanja epidemiske sigurnosti i zdravlja civila, pripadnika HV-a te svih protuepidemskih mjera, koje su bile na snazi. Zapovjedništvo za potporu, temeljem odluka PPV-a i MO-a, te zapovijedi načelnika Glavnog stožera OSRH, odmah je počelo pružati pomoć stanovnicima Zagreba. U Klinici za infektivne bolesti "Dr. Fran Mihaljević" postavili su šatore i krevete za smještaj do 30 osoba. S navijačkom skupinom BBB, pružili su Klinici za ženske bolesti i porode u Petrovoj svu potrebnu pomoć oko spašavanja rodilja i novorođenčadi te njihovoj evakuaciji iz ruševne bolnice na sigurne lokacije. Osigurali su svu potrebnu logističku potporu pripadnicima HKoV-a u vojarni "1. gardijske brigade Tigrovi – Croatia" u Zagrebu, koji su bili angažirani na raščišćavanju ulica nakon potresa.

Već drugi dan nakon potresa, na molbu Samostana sv. Franje Asiškog na Kapitolu, sudjelovali su u iseljenju njihove biblioteke i vrijedne kulturne baštine (umjetnina iz XV. stoljeća). Također, na poziv Javne vatrogasne postrojbe grada Zagreba od 23. ožujka kontinuirano su angažirani s vatrogasnim vozilom i posadom na uklanjanju razrušenih dimnjaka i fasada širom grada Zagreba - Gračani,

Već drugi dan nakon potresa, na molbu Samostana sv. Franje Asiškog na Kapitolu, pripadnici ZzP-a sudjelovali su u iseljenju njihove biblioteke i vrijedne kulturne baštine (umjetnina iz XV. stoljeća)

Miroševac, Medveščak, Jurjevska ulica, Črnomerec, Trešnjevka...

Tijekom svih tih aktivnosti, u pružanju logističke potpore sudjelovalo je dvjestotinjak pripadnika Zapovjedništva za potporu uz korištenje raspoloživih materijalnih resursa - motornih vozila, agregata, šatora, kreveta, radnih strojeva i sl.

Iako Hrvatska vojska u svojoj osnovnoj zadaći svake godine provodi vježbe čiji je cilj obučavanje pripadnika, ovakav cijelovit scenarij istodobne pandemije i potresa tijekom tih vježbi nije proigravan - no proigravani su i provjeravani pojedini segmenti, tj. sposobnosti postrojbi ili njihovih dijelova. Upravo ta provjera sposobnosti na višegodišnjim obučnim događajima, domaćim i međunarodnim vojnim vježbama, omogućila je da se po modularnom načelu, organizacijom Namjenskih organiziranih snaga, Hrvatska vojska učinkovito i spremno nosila s dosadašnjim kriznim izazovima u RH. Hrvatska vojska, ZzP, kao dobro uvježbana vojna organizacija ima operativne planove za sve krize pa je i pružanje potpore bilo lakše. Nije bilo improvizacije, nije je ni smjelo biti, jer su ljudski životi prevelik ulog – no u svakom se trenutku znalo kome, gdje i s čim treba pomoći. I tko će pomoći. Prilagođavanje, uvježbanost, kao i prepoznavanje prioriteta u provedbi zadaća omogućilo je, ali i u budućnosti jamči, uspješno sudjelovanje Hrvatske vojske, izvršavanje zadaća potpore, spašavanja i pomoći civilnom stanovništvu.

Prilagođavanje, uvježbanost, kao i prepoznavanje prioriteta u provedbi zadaća omogućilo je, ali i u budućnosti jamči, uspješno sudjelovanje Hrvatske vojske, izvršavanje zadaća potpore, spašavanja i pomoći civilnom stanovništvu

HV je besprjekorno organiziran, visokospreman i sposoban te vrlo motiviran kad je potrebna pomoć hrvatskom narodu. U skladu s tim naša reakcija nakon potresa bila je nevjerojatno brza

SVI NAŠI POTENCIJALI

U SLUŽBI SU POMOĆI HRVĀTSKOM NARODU I INSTITUCIJAMA

RAZGOVOR

BRIGADNI GENERAL

TIHOMIR KUNDID

NAČELNIK STOŽERA – ZAMJENIK
ZAPOVEDNIKA HRVATSKE
KOPNENE VOJSKE

RAZGOVARALA
Doris Ravlić
Fotoarhiva HVGI-ja

Nedavni potres koji je pogodio Zagreb i okolicu pokazao je kako Hrvatska vojska ima odgovor i snage i za takve izvanredne zadaće te kako je njihovo angažiranje na terenu i pomoći stanovništvu bilo iznimno brzo i organizirano. Vojska je odmah stavljena u najviši stupanj spremnosti i na raspolaaganje, a istog trenutka velik broj pripadnika Hrvatske vojske uputilo se pomoći glavnom gradu. O ulozi vojske te snagama kojima ona raspolaže u ovakvim izvanrednim situacijama razgovarali smo s brigadnim generalom Tihomirom Kundidom, načelnikom Stožera – zamjenikom zapovjednika Hrvatske kopnene vojske.

NEDAVNO SMO SE SUOČILI S EPIDEMIJOM KORONAVIRUSA I POTRESOM KOJI JE POGODIO ZAGREB. KOLIKO JE HRVĀTSKA VOJSKA PRIPREMLJENA ZA IZVANREDNE SITUACIJE I ELEMENTARNE NEPOCODE? RASPOLAŽE LI S DOVOLJNO RESURSA I ZNANJA KAKO BI SE USPJEŠNO NOSILA S RECENTNIM DOGAĐAJIMA?

Jedna od primarnih zadaća koja proizlazi iz misije HV-a pomoći je hrvatskom narodu u slučaju elementarnih nepogoda i prirodnih katastrofa. U tom je kontekstu naša obveza da u redovni ciklus obuke uključimo i ta specifična programska područja da bi pojedince i postrojbe sposobili da budu suvereni u provedbi i takvih netradicionalnih zadaća. U tom pogledu pomažu nam i instruktori iz drugih državnih ustanova i organizacija kojima je zaštita i spašavanje primarna djelatnost. Prirodne katastrofe pa tako i ova aktualna pandemija nepredvidive su po mjestu i vremenu nastanka pa tako i po razornosti i posljedicama. Apsolutna spremnost za trenutačan učinkovit odgovor na takve situacije nije lako dostižna. Vojna organizacija po svojoj se definiciji kontinuirano priprema da bi bila uporabljena kad nastupe izvanredne okolnosti. HV ima sposobnosti za djelovanje u punom spektru vojnih zadaća pa tako i u spektru netradicionalnih zadaća čiji je primat pomoći hrvatskom narodu

RAZGOVOR

u uvjetima prirodnih katastrofa i drugih oblika nesreća koje ugrožavaju živote i zdravlje stanovništvu. HV je u operativnom, tehničkom i logističkom smislu iznimno dobro opremljen pa je u kombinaciji sa sposobnostima, znanjem i visokom razinom spremnosti naša učinkovitost neupitna.

MOŽETE LI NAM REĆI NEŠTO VIŠE O SNAGAMA HRVATSKE VOJSKE KOJE DJELUJU U SLUČAJU POTRESA? NA KOJI SU NAČIN ONE ORGANIZIRANE I KAKO SE AKTIVIRAJU?

HV u skladu s našim operativnim planovima ima Namjenski organizirane snage (NOS) za sanaciju posljedica potresa. Te su snage organizirane kroz tri NOS-a. Njihovo područje angažiranja podijeljeno je tako da jedan NOS pokriva područje istočne Hrvatske, drugi NOS središnji dio, te treći NOS južni dio Hrvatske. Lokacije njihova razmještaja su Gaćinci, Petrinja i Knin.

Svaki NOS ima 150 pripadnika. U skladu sa situacijom te snage mogu imati znatno veći broj ljudi. Snage se aktiviraju sukladno odluci ministra obrane i zapovijedi načelnika Glavnog stožera.

U sastav Namjenskih organiziranih snaga ulaze i Stalno spremne snage koje nakon uzbunjivanja unutar 60 minuta sa svim potrebnim materijalno-tehničkim sredstvima napuštaju vojarnu i upućuju se na lokaciju njihova angažmana. Njihova je samoodrživost tri dana bez opskrbe.

KAKO SU I NA KOJI NAČIN PROTUPOTRESNE SNAGE OBUCENE I PRIPREMLJENE ZA ZADAĆU DJELOVANJA U SITUACIJI POTRESA?

Primarna zadaća HV-a u slučaju potresa jest potraga za preživjelim kojih su zarobljeni u sršenim objektima, raščišćavanje ruševina, evakuacija ljudi i sanacija posljedica potresa. U tom se pogledu postrojbe i ospozobljavaju. Našu obučenost, osposobljenost kao i brzinu reakcije za takvu vrstu zadaće demonstrirali smo našim angažmanom u Zagrebu. U operativnim je planovima specificirana oprema i mehanizacija s kojom su opremljene spomenute Namjenski organizirane snage.

NA KOJE JE NAČINE HRVATSKA VOJSKA SUDJELOVALA U POMOĆI GRAĐANIMA PRILIKOM NEDAVNOG POTRESA?

Prije svega raščišćavala je građevinski materijal koji je pao s objekata na trgove i ulice te haustore kako bi građani mogli pristupiti svojim nekretninama. Preseljavala je dječje inkubatore i opremu iz oštećene Klinike za ženske bolesti i porode, uklanjala ruševne dimnjake s obiteljskih kuća, evakuirala knjižnice i umjetnine iz Franjevačkog samostana na Kaptolu, snimala objekte dronovima, kako bi pomoći statičarima u prosudbi oštećenja...

KOJI SU RESURSI I OPREMA STAVLJENI NA RASPOLAGANJE U PROTEKLIM DOGAĐAJIMA I KOLIKO JE UKUPNO PРИПАДНИКА БИЛО АНГАŽIRANO NA SANACIJI ŠTETA OD POTRESA?

Na raspolaganje je bila stavljena kompletna mehanizacija naših inženjerijskih postrojbi, ali koristili smo dio sukladno razmjerima raščišćavanja koje je trebalo sanirati. Svi naši transportni kapaciteti bili su raspoloživi za uporabu. Na raspolaganju su bili i naši šatori koji su opremljeni s termogenima. Također, svi kapaciteti naše logističke potpore bili su na raspolaganju Stožeru civilne zaštite RH.

Na sam dan potresa na sanaciji posljedica potresa bilo je angažirano 258 pripadnika, a sljedeći dan 176 pripadnika. Treba spomenuti da smo u priču imali postrojbe koje smo mogli trenutačno angažirati.

NA KOJI NAČIN SURAĐUJETE S CIVILnim INSTITUCIJAMA I STOŽEROM CIVILNE ZAŠTITE U AKTUALNOJ SITUACIJI?

S upravom Grada Zagreba kontinuirano smo koordinirali sve naše aktivnosti uvažavajući njihove prioritete.

Također, suradnja je ostvarena i s MUP-om te Javnom vatrogasnog postrojbom grada Zagreba. Naravno, surađivali smo također s predstavnicima Stožera civilne zaštite. Suradnja se temeljila na razmjeni informacija i zajedničkom planiranju aktivnosti s ciljem što bržeg raščišćavanja grada kao preduvjeta za nesmetan nastavak funkciranja života. Glavni prioritet bio nam je spriječiti stradanje ili ozljeđivanje stanovnika zbog naknadnih urušavanja dijelova krovova ili zidova oštećenih objekata. Upravo je to bila vrlo ozbiljna prijetnja koju smo studiozno razmatrali i poduzimali mјere kako bi zaštitili građane.

VOJSKA JE ODMAH PRISKOČILA U POMOĆ GRAĐANIMA ZAGREBA, SAMO DESETAK MINUTA NAKON POTRESA. KAKO ZAPRAVO FUNKCIONIRA NJIHOVO ANGAŽIRANJE NA TERENU?

Nakon potresa u 6:30 ministar obrane i načelnik Glavnog stožera stavili su HV u najviši stupanj pripravnosti i zapovjedili aktiviranje Namjenskih organiziranih snaga za takvu vrstu zadaće. Neposredno nakon toga 150 pripadnika HKoV-a s adekvatnim inženjerijskim strojevima i materijalno-tehničkim sredstvima krenulo je prema Zagrebu. Nakon dolaska u središte grada spoznali smo svu razornost potresa i pričinjenu štetu na objektima. Brzo smo procijenili situaciju, organizirali pristigle postrojbe i odmah počeli s raščišćavanjem. U međuvremenu, u skladu s prosudbom, podigli smo i dodatne snage kako bismo ubrzali raščišćavanje grada.

KAKO BISTE OCIJENILI ANGAŽMAN VOJSKE U OVOJ SITUACIJI I KAKO SU GA DOŽIVJELI GRAĐANI...

HV je besprijekorno organiziran, visokospreman, i ospozobljen te vrlo motiviran kad je potrebna pomoći hrvatskom narodu. U skladu s tim naša je reakcija bila nevezerojatno brza. Naš angažman bio je vrlo odlučan s precizno definiranim zadaćama nakon početne prosudbe i vrlo učinkovit. U svega dva dana našeg angažmana grad je bio raščišćen.

Unatoč opasnosti koja je prijetila zbog moguće zaraze koronavirusom pripadnici

Primarna zadaća HV-a nakon potresa jest potraga za preživjelima koji su zarobljeni u srušenim objektima, raščišćavanje ruševina, evakuacija ljudi i sanacija posljedica potresa. Postrojbe se za to i osposobljavaju.

Na sam dan potresa na sanaciji posljedica bilo je angažirano 258 pripadnika, a sljedeći dan 176 pripadnika. U pričuvu smo imali postrojbe koje smo mogli trenutačno angažirati.

U skladu s našim operativnim planovima HV ima Namjenski organizirane snage (NOS) za sanaciju posljedica potresa. Te snage organizirane su kroz tri NOS-a. Područje angažiranja podijeljeno je tako da jedan NOS pokriva područje istočne Hrvatske, drugi NOS središnji dio, te treći NOS južni dio Hrvatske. Lokacije njihova razmještaja su Gašinci, Petrinja i Knin. Svaki NOS ima 150 pripadnika. U skladu sa situacijom te snage mogu imati znatno veći broj ljudi

HV-a su s entuzijazmom i visokom motiviranošću ne razmišljujući o mogućim posljedicama za svoje zdravlje pokazali visoku svijest i humanost u pomažanju kad je to građanima najpotrebnije. Oni su s oduševljenjem reagirali na naš angažman jer smo u tim teškim trenucima bili uz njih, pomagali im i pružali im sigurnost.

KOLIKO JE EPIDEMIJA KORONAVIRUSA I MJERE KOJE SVI MORAMO POŠTIVATI USLOŽNJAVALA OVU AKTIVNOST HRVATSKE VOJSKE?

U uvjetima kad morate poštivati mjere Stožera civilne zaštite s ciljem sprečavanja širenja pandemije to je nedvojbeno usložilo naš angažman. Međutim, mi smo maksimalno poštivali te mjere, koliko su nam okolnosti dopuštale. Izloženost je bila veća, a samim tim i mogućnost zaraze. Od tada je prošlo deset dana i nitko od angažiranih pripadnika nije razvio bilo kakve simptome bolesti.

POSTOJE LI PLANOVNI ZA IDUĆE RAZDOBLJE? HOĆE LI VOJSKA I NA KOJI NAČIN SUDJELOVATI U DALJNJOJ SANACIJI ŠTETA I POMOĆI GRAĐANIMA?

Trenutačno nemam konkretnih planova. Međutim, svi su naši potencijali na raspolaganju i u službi pomoći hrvatskom narodu i institucijama. HV ima određene sposobnosti koje bi se mogle uporabiti u pomoći kod sanacije šteta izazvane potresom. Također, na raspolaganju smo Stožeru civilne zaštite u borbi s koronavirusom.

HRVATSKO RATNO ZRAKOPLOVSTVO

U vrijeme smanjenih aktivnosti u Hrvatskoj vojsci 855. protupožarna eskadrila 93. krila Hrvatskog ratnog zrakoplovstva bez prekida obavlja zadaće. Pripadnici Eskadrile gotovo su svakodnevno angažirani na gašenju požara i to sa svim avionima sukladno deklariranoj spremnosti. Riječ je o većem angažmanu u odnosu na prošlu godinu pa čak i većem u odnosu na 2017., koja je po angažmanu i naletu bila rekordna

Fotoarhiva HVGl-ja

TEKST
Martina Butorac

PREDANO I ODGOVORNO U NOVU PP SEZONU

Eskadrila je trenutačno u I. fazi PP sezone, koja obuhvaća razdoblje od siječnja do svibnja. Svakodnevno se održava u 30-minutnoj spremnosti jedan avion CL-415 i jedan AT-802 te u dvosatnoj spremnosti jedan avion CL-415 i jedan avion AT-802

bojnik
DARKO KUČEJ,
zamjenik zapovjednika
855. PP eskadrile

natporučnik
IVAN DUKIĆ,
član protupožarne
eskadrile

"Najveći prošlogodišnji požar bio je 27. srpnja kod Šibenika. Poziv je stigao u 14 sati i odmah su angažirana dva Fire Bossa, no s obzirom na vjetar, opozarenu površinu, gorivu materiju te udaljenost od vode, zatražili smo pomoći još jednog kanadera. U međuvremenu je izbio još jedan požar pa ga je dio snaga otisao gasiti. Vatra se približila i autocesti, koja je na kraju i zatvorena, a promet se preusmjeravao na okolne ceste. U zraku sam bio tri i pol sata," prisjetio se natporučnik Ivan Dukić, koji je inače član protupožarne eskadrile već osam godina, a osim što predano gasi vatru u našem priobalju, ima iskustva i u gašenju požara u inozemstvu.

"Zanimljivo je bilo gašenje požara ispod Alpa u sjevernoj Italiji prije dvije godine. Već je bio kraj listopada, na vrhovima je već bilo dosta snijega, a u suhom je dijelu gorjelo," ispričao je natporučnik Dukić.

Zbog aktualne pandemije koronavirusa i očuvanja sigurnosti i zdravlja svih pripadnika, u Hrvatskoj vojsci aktivnosti su smanjene, no neke postrojbe bez prekida obavljaju neodgodive zadaće. To se u proteklom razdoblju uglavnom odnosilo na zadaće vezane uz pomoć civilnim institucijama, kojima je Hrvatska vojska pružila pomoći u raščišćavanju ruševina na zagrebačkim ulicama nakon potresa, a hrvatski su vojnici i u rekordnom roku sastavili i stavili na raspolaganje ekspediciski kamp namijenjen prihvatu pacijenata oboljelih od koronavirusa.

Svoje aktivnosti nije smanjila ni 855. protupožarna eskadrila 93. krila Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, koja je zadnjih desetak dana gotovo svakodnevno bila angažirana na gašenju požara i to gotovo sa svim avionima sukladno deklariranoj spremnosti. Razlog je, pojašnjava zamjenik zapovjednika Eskadrile bojnik Darko Kučej, ovogodišnje duže razdoblje bez kiše, kao i bura koja je puhala proteklih dana.

Od početka godine pripadnici zračnih protupožarnih snaga, zaključno s 13. travnja, sudjelovali su u gašenju 53 požara (18 u Šibensko-kninskoj županiji, 18 u Splitsko-dalmatinskoj, 12 u Zadarskoj,

četiri u Dubrovačko-neretvanskoj i jednog u Primorsko-goranskoj županiji). U ovogodišnjim akcijama gašenja požara sveukupno su zračne protupožarne snage ostvarile oko 150 sati naleta, pri čemu je izbačeno oko 5805 tona vode.

ODRŽAVANJE SPREMNOŠTI

"Usapoređujemo li taj broj s istim razdobljem prošle godine, kad smo bili angažirani 41 put i ostvarili nalet od 726 letova i 108 sati, vidimo da je to veći angažman u odnosu na prošlu godinu pa čak i veći u odnosu na 2017., koja je po angažmanu i naredbu bila rekordna godina," kaže bojnik Kučej. No, s obzirom na nedavnu kišu do ljetnih se mjeseci očekuje "primirje". Dodaje kako su u tijeku pripreme za protupožarnu sezonu, odnosno za njezinu II. fazu, koja traje od lipnja do rujna, a Eskadrila se trenutno nalazi u I. fazi sezone, koja obuhvaća razdoblje od siječnja do svibnja.

"U prvoj fazi PP sezone Eskadrila svakodnevno održava u 30-minutnoj spremnosti jedan avion CL-415 i jedan AT-802 te u dvosatnoj spremnosti jedan avion CL-415 i jedan avion AT-802. Pripreme, koje su temelj I. faze PP sezone, odnose se prije svega na obuku i trenažu letačkog i tehničkog sastava Eskadrile te održavanje i opsluživanje protupožarnih aviona. Letači i tehničari sposobljeni su i u trenaži za misiju, odnosno za gašenje požara otvorenih prostora iz zraka i održavanje i opsluživanje aviona. Trenaža letačkog sastava i stažiranje tehničara provodi se sukladno planovima," kaže bojnik Kučej. Prema planu provodi se i praktična obuka, no jedan dio teorijske obuke letača i tehničara, koja je započela ili je trebala biti, zbog pandemije koronavirusa bit će provedena nakon ukidanja izvanrednih mjera sprečavanja širenja virusa. Dio teorijske obuke iz istog će se razloga provesti u III. fazi PP sezone, odnosno između listopada i prosinca. Neovisno o smanjenoj aktivnosti vojske zbog izvanrednih okolnosti izazvanih pandemijom, Eskadrila održava spremnost snaga kako je definirano ranijim planovima. Sukladno zapovjedi cijeli sastav snaga Eskadrile podijeljen je u dvije grupe, koje se izmjenjuju u 14-dnevnom radnom ciklusu.

HRVATSKO RATNO ZRAKOPLOVSTVO

"Koordinacija između zapovjednika provodi se neometano, po potrebi i održavanjem konferencijskih poziva. Svi pripadnici postrojbe pridržavaju se mjera za sprečavanje širenja koronavirusa," ističe zamjenik zapovjednika Eskadrile. No, bez obzira na promjene u načinu rada, napominje bojnik Kučej, letački i tehnički sastav Eskadrile bit će spremna za provođenje svih zadaća u nadolazećoj sezoni. Ipak, sukladno svim mjerama i preporukama Stožera civilne zaštite, vježbe s vatrogascima, koje se inače redovito provode u I. fazi PP sezone, za sada su odgodjene i bit će provedene kad se ukinu izvanredne mjere. One su za sada utjecale na prekid i odgodu dijela obuka koje nisu prioritetne te će se nastaviti nakon njihova ukidanja.

PROTUPOŽARNA IZVIĐANJA

"Kakvo nas ljeto očekuje, teško je reći, ali nadamo se da će biti kao prošlo, za nas s ispodprosječnim angažmanom, ali za građane Republike Hrvatske s puno uspjeha i bezbrižnosti. Ako nas i zadesi vatreno ljeto s iznadprosječnim angažmanom, 855. protupožarna eskadrila zadaće gašenja požara iz zraka, kao i do sada, odradivat će predano i odgovorno," kaže bojnik Kučej.

Kad je riječ o prošloj sezoni, osim činjenice da je prema satima naleta statistički bila ispod prosjeka, zamjenik zapovjednika Eskadrile navodi kako su pripadnici u drugoj, udarnoj fazi sezone od lipnja do rujna bili angažirani na 82 požara. Usto, odradeno je još 58 protupožarnih izviđanja, a zanimljivo je, navodi bojnik Kučej, kako su ta protupožarna izviđanja imala pozitivan učinak na preventivno djelovanje.

"Požari su se uočavali puno brže i u samom začetku, odnosno imali smo vremena puno brže reagirati i ugasiti požar dok on ne eskalira. Mogu slobodno reći kako je lani na smanjenje našeg angažmana velik utjecaj imalo preventivno djelovanje," pojašnjava Kučej.

Tu svakako treba istaknuti značaj Operativnog vatrogasnog zapovjedništva u Divuljama, zahvaljujući kojem je organizacija u kriznim situaci-

53

POŽARA OD
POČETKA
GODINE
GASILI SU
PRIPADNICI
PP ESKADRILE

5805

TVODE
IZBAČENO U
GAŠENJU
POŽARA
OVE GODINE

Što se tiče suradnje s civilnim institucijama, treća misija Oružanih snaga jest pomoći civilnom društvu. U djelokrugu rada 93. krila ona je iznimno zastupljena, preko hitnog zračnog medicinskog prijevoza u Divuljama s 395. eskadrilom transportnih helikoptera te 855. protupožarnom eskadrilom i njihovim sudjelovanjem u gašenju požara. Da nemamo tu sposobnost u Oružanim snagama, u ratnom zrakoplovstvu i u 93. krilu, ne vidim kako bismo se uspješno obranili od svih nepogoda. Tu prije svega mislim na požare s obzirom na konfiguraciju obale, površinu i dostupnost. Sve naše eskadrile iz godine u godinu s različitim razinama dobivaju priznanja za kvalitetu svojeg rada, od vojnih institucija, a kad je riječ o protupožarnoj eskadrili ili Eskadrili transportnih helikoptera priznanja dolaze od županijskih, gradskih, lokalnih i državnih razina.

jama znatno kvalitetnija, protok informacija brži, a snage zadužene za gašenje požara imaju veću preglednost i širu operativnu sliku te se lakše šalju na ciljane pozicije. Bolju organizaciju omogućila je i upotreba sustava Raptor, koji omogućuje snimanje požarišta iz kanadera.

"Tijekom protupožarnog izviđanja ili pri dolasku na požarište mogli smo pametnim telefonima slati slike područja požara u Operativno vatrogasno zapovjedništvo i pripadnicima Eskadrile, tako da smo u samom začetku imali njegovu točnu lokaciju. Tako se mogla donijeti kvalitetnija odluka i mogao se požar prije staviti pod kontrolu. Suvremena tehnologija iznimno je važna za preventivno djelovanje, ne samo kod sprečavanja požara već i tijekom, jer onaj tko odlučuje o upotrebi zračnih i zemaljskih snaga ima kvalitetniju sliku te ih može premještati na različite žarišne točke," zaključuje zamjenik zapovjednika Eskadrile.

Sukladno svim mjerama i preporukama Stožera civilne zaštite, vježbe s vatrogascima, koje se inače redovito provode u I. fazi PP sezone, za sada su odgodjene i bit će provedene kad se ukinu izvanredne mjere.

HRZ

Uz Dan postrojbe i 28. obljetnicu
ustrojavanja 93. krila Hrvatskog
ratnog zrakoplovstva,
21. ožujka 1992. – 21. ožujka 2020.,
donosimo na jednom mjestu sve ključno o
93. krilu HRZ-a iz vojarne "Pukovnik Mirko
Vukušić" u Zemuniku Donjem

ABECEDA 93. KRILA HRVATSKOG RATNOG ZRAKOPLOVSTVA

TEKST

Marinko Karačić

FOTOMarinko Karačić
arhiva 93. krila

Avioni u sastavu 93. krila

93. krilo raspolaže sljedećim tipovima aviona:

- ZLIN 242 L
- Pilatus PC-9M
- Canadair CL-415
- Air Tractor AT-802A Fire Boss (na plovциma)
- AT-802A/F (na kotačima).

Canadairi iz Zemunka Donjeg u prijelaznoj floti europskih snaga za gašenje požara

Republika Hrvatska deklarirala je od 2019. spremnost sudjelovanja dvaju protupožarnih aviona Canadair CL-415 u Europskom mehanizmu civilne zaštite (rescEU).

Tim projektom EU uspostavlja dodatne kapacitete u cilju jačanja postojećih snaga za odgovor na nesreće i katastrofe, koji bi se koristili nakon što se iskoriste svi nacionalni kapaciteti države koja traži pomoć. Tako je šest članica EU-a stavilo svoje zrakoplove na raspolaganje prijelaznoj floti rescEU-a (po dva aviona iz Hrvatske, Grčke, Italije i Španjolske, jedan iz Francuske te šest helikoptera iz Švedske). ●

Brojne akcije hitnih medicinskih prevoženja, traganja i spašavanja

Letačke posade 395. eskadrile transportnih helikoptera provode svakodnevna 24-satna dežurstva za medicinski prijevoz pacijenata, najčešće s hrvatskih otoka do Kliničkog bolničkog centra Split. zajedno s letačkim posadama, u akcijama zbrinjavanja pacijenata sudjeluju i medicinski timovi Zavoda za hitnu medicinu Splitsko-dalmatinske županije. Letačke posade sudjeluju također, zajedno s timovima Hrvatske gorske službe spašavanja, u akcijama potrage i spašavanja. Tako su posade u zadnjih deset godina (2010. – 2019.) prevezle oko 4800 pacijenata te sudjelovale i u 185 potražnih akcija.

U akcijama potrage iz zraka sudjeluju i letačke posade s avionom Pilatus PC-9M iz zrakoplovne sastavnice Obalne straže RH iz sastava 392. eskadrile aviona. ●

C

Čuvari Hrvatske od požara

93. krilo zajedno s vatrogascima na terenu i uz potporu snaga Hrvatske kopnene vojske, Hrvatske ratne mornarice, besposadnih zrakoplovnih sustava, kao i ostalih sastavnica sustava domovinske sigurnosti, sudjeluje u obrani Hrvatske od požara. Najveći je angažman u ljetnim mjesecima (lipanj – rujan), kad je i glavni napor protupožarne sezone. Postrojba sudjeluje u gašenju požara sa šest Canadaira CL-415, šest Air Tractora AT-802, dok helikopterima Mi-8MTV-1 uz gašenje požara osigruva prijevoz vatrogasaca i opreme do požarišta na nepristupačnim terenima. ●

D

Dom "Krila Oluje"

93. krilo dom je akrobatske grupe HRZ-a "Krila Oluje", koju čine piloti iz sastava 392. eskadrile aviona. Lete u grupi od šest pilota na avionima Pilatus PC-9M.

Zadaća grupe prezentacija je vještine, discipline, timskog rada i visokog stupnja obučenosti pripadnika HRZ-a i Hrvatske vojske u cijelini.

Početkom njezina djelovanja smatra se nastup u formaciji od četiriju aviona prigodom otvaranja Europskog prvenstva u jedrenju 23. srpnja 2004. u Zadru. Prvi je put pod imenom "Krila Oluje" predstavljena javnosti 5. kolovoza 2005. u Kninu povodom obilježavanja desete obljetnice VRO Oluja, po kojoj je i nazvana. Od kraja 2005. leti u sastavu od pet aviona, a prvi let u sastavu od šest aviona izvela je 2009. godine.

U 15 godina djelovanja "Krila Oluje" imala su 203 nastupa, od toga 146 u Hrvatskoj i 57 inozemnih, u 15 zemalja. Zbog atraktivnog letačkog programa i zahtjevnosti izvođenja pojedinih elemenata, svrstana je u vrh svjetskog akrobatskog letenja i prisutna na najpoznatijim svjetskim aeromanifestacijama. Redovit je gost na obilježavanjima najvažnijih obljetnica iz Domovinskog rata, kao i na različitim manifestacijama u Hrvatskoj.

Ove je godine pokrenut proces ugradnje i modifikacije d-mne instalacije na avionima Pilatus PC-9M, čime nastupi grupe dobivaju dodatnu atrakciju. ●

E

Eskadrile – udarna snaga 93. krila

Postrojba je ustrojena od četiriju eskadrila:

- 392. eskadrila aviona
- 393. eskadrila helikoptera
- 395. eskadrila transportnih helikoptera
- 855. protupožarna eskadrila.

U sastavu postrojbe je i Zapovjedništvo, Zapovjedna satnija i Zrakoplovno-tehnička satnija za održavanje, opsluživanje i potporu letenja. ●

F

Fundus Muzeja vojne zrakoplovne tehnike

Posjetitelji 93. krila u vojarni "Pukovnik Mirko Vukušić" u Zemuniku Donjem mogu razgledati i vojnu zrakoplovnu tehniku. Izloženo je devet starih aviona i helikoptera, čime 93. krilo obogaćuje ponudu sadržaja koje vojarna u Zemuniku Donjem prezentira javnosti i posjetiteljima. Fundus čine:

avioni: Soko J-20 Kraguj, Soko N-60 Galeb G-2, Utva-66, Utva-75, MiG-21U, Soko J-21 Jastreb i Douglas C-47 B Skytrain.

helikopteri: MIL Mi-8, Hughes (MHDC) 500 D. ●

G

Gabrijel – naslovnik vojne kapeljanije

Vojna kapeljana "Sv. Gabrijel Arkanđeo" ustanovljena je na obljetnicu smrti blaženog Alojzija Stepinca 10. veljače 1998. godine. Skrbici se o duhovnim potrebama pripadnika postrojbi Hrvatske vojske koje se nalaze u vojarni u Zemuniku Donjem. Prvi vojni kapelan bio je don Tomislav Baričević, a sadašnji je pater Ivo Topalović. ●

H

Helikopteri u sastavu 93. krila

93. krilo opremljeno je sljedećim tipovima helikoptera:

- Bell-206 B
- OH-58D Kiowa Warrior
- Mi-8MTV-1
- Mi-8T
- Mi-171VA. ●

I

Iz povjesnice

ZEMUNIK DONJI

- 6. studenog 1991. ustrojena Eskadrila jurišne avijacije, danas 392. eskadrila aviona
- 21. ožujka 1992. ustrojena Zrakoplovna baza "Zadar", danas 93. krilo
- 24. siječnja 1993. u VRO Maslenica oslobođena vojarna u Zemuniku Donjem, danas vojarna "Pukovnik Mirko Vukušić"
- 21. ožujka 1993. u Škabrnji, u obrani dostignutih crta u VRO Maslenica, smrtno stradava šest pripadnika postrojbe: Marijan Grdović, Marin Jerak, Milan Mrdalj, Šime Smolić, Darko Torbarina i Mladen Veleslavinić.
- 9. srpnja 1993. prvi avion Utva-75 sletio u vojarnu u Zemuniku Donjem
- 25. srpnja – 7. rujna 1994. provedeno seleksijsko leteњe prvog naraštaja hrvatskih vojnih pilota
- 10. travnja 1994. ustrojena Protupožarna eskadrila, danas 855. protupožarna eskadrila
- 10. travnja 1995. preustrojem Hrvatske vojske objedinjena Zrakoplovna baza "Zadar" i Zrakoplovno-nastavno središte u postrojbu pod nazivom Zrakoplovno vojno učilište, buduće Učilište HRZ-a i PZO-a "Rudolf Perešin"
- 8. ožujka 1996. ustrojena Eskadrila za obuku pilota helikoptera, danas 393. eskadrila helikoptera.

Od 2003. u skladu s novim preustrojem HV-a ponovno djeluje postrojba pod nazivom 93. zrakoplovna baza, danas 93. krilo.

Dana 27. siječnja 2020., u najvećoj tragediji postrojbe nakon Domovinskog rata, u padu helikoptera OH-59D Kiowa Warior kod Zablaća u blizini Šibenika poginuli su piloti bojnik Marin Klarin i natporučnik Tomislav Baturina.

DIVULJE

- 17. listopada 1990. prvo okupljanje hrvatskih zrakoplovaca na sportskom aerodromu u Sinju (jezgra iz koje će biti ustrojen Samostalni zrakoplovni vod)
- 1. lipnja 1991. – 7. veljače 1992. djelovanje Samostalnog zrakoplovnog voda u sastavu 4. brigade Zbora narodne garde (ZNG)
- 6. studenog 1991. ustrojena Mješovita zrakoplovna eskadrila Split-Divulje, danas 395. eskadrila transportnih helikoptera
- 22. prosinca 1991. oslobođena vojarna u Divuljama, danas vojarna "Knez Trpimir"
- 26. siječnja 1992. u zrakoplovnoj nesreći aviona An-2 u Šimcima kod Sinja poginuli su pripadnici Samostalnog zrakoplovnog voda 4. brigade ZNG-a: Branko Fridel, Boris Kekez, Davor Šabić, Mladen Škalic i Bojan Vojvoda
- 1. srpnja 1992. prvi letovi borbenih aviona MiG-21 s aerodroma Split u akcijama obrane Hrvatske
- 26. siječnja 1993. prvi zračni prijevoz ranjenika iz Bosne i Hercegovine helikopterima Mi-8
- 6. kolovoza 1993. ustrojena 95. zrakoplovna baza, koja djeluje do 2007. godine.

J

Južno krilo HRZ-a

Preimenovanjem postrojbe iz 93. zrakoplovna baza u 93. krilo, a zbog razmještaja u dvjema vojarnama u kojima djeluje (vojarna "Pukovnik Mirko Vukušić" u Zemuniku Donjem kod Zadra i vojarna "Knez Trpimir" u Divuljama kod Trogira), kao i spektra zadaća koje izvršava na teritoriju od Dubrovnika do Istre (medicinski prijevoz, potrage i spašavanja, gašenje požara iz zraka), postrojba se u dijelu javnosti percipira i kao južno krilo HRZ-a.

K

Kolijevka školovanja hrvatskih vojnih pilota

Od prvog naraštaja hrvatskih vojnih pilota, koji su upisani na studij 1992., pa sve do 28. naraštaja, upisanog 2019. godine, svi kadeti dolaze na seleksijsko letenje i letačku obuku u 93. krilo u Zemuniku. Svi piloti koji su uspješno završili školovanje ponikli su u toj postrojbi.

L

Letačke obuke i preobuke

- seleksijsko letenje na avionu ZLIN 242 L
- temeljna letačka obuka na avionu ZLIN 242 L
- letačka obuka za pilote aviona na Pilatusu PC-9M
- letačka obuka za pilote helikoptera na Bellu 206B
- letačka preobuka za pilote na helikopterima OH-58D Kiowa Warior
- letačka preobuka za kopilote i kapetane na avionu Canadair CL-415
- letačka preobuka za pilote na avionu Air Tractor AT-802
- letačka preobuka za kopilote i kapetane na helikopteru Mi-8MTV-1.

Međunarodne misije 93. krila

Pripadnici 93. krila sudjeluju u sastavu hrvatskog kontingenta u međunarodnim misijama:

- mirovna operacija NATO-a KFOR (Kosovo Force) na Kosovu
- NATO-ova misija potpore miru Odlučna potpora (Resolute Support) u Afganistanu.

Nagrade i priznanja

- Nagrada za najbolji nastup na međunarodnom aeromitingu CIAF, Češka, "Krila Oluje" (2012.)
- Nagrada za najbolji nastup na međunarodnom aeromitingu RDAF, Danska, "Krila Oluje" (2012.)
- Nagrada Grada Zadra za doprinos u promociji grada Zadra u svijetu, "Krila Oluje" (2013.)
- Turistički cvijet – kvalitet za Hrvatsku, Eskadrila transportnih helikoptera za iznimno doprinos u sigurnom odvijanju turističke sezone (2013.)
- Nagrada za najbolji nastup na međunarodnom aeromitingu CIAF, Češka, "Krila Oluje" (2014.)
- Ponos Hrvatske, Eskadrila transportnih helikoptera za iznimno doprinos u hitnom medicinskom prevoženju pacijenata i akcijama potrage i spašavanja (2014.)
- Nagrada Dubrovačko-neretvanske županije, Eskadrila transportnih helikoptera za iznimno doprinos u hitnom medicinskom prevoženju pacijenata s juga Hrvatske (2014.)
- Nagrada za najbolji nastup na međunarodnom aeromitingu RIAT, Ujedinjeno Kraljevstvo, "Krila Oluje" (2016.)
- Nagrada za najprecizniji nastup SIAF, Slovačka, "Krila Oluje" (2017.)
- Čovjek – ključ uspjeha u turizmu, 93. zrakoplovna baza za iznimno doprinos sigurnosti turističke sezone (2017.)
- Nagrada Šibensko-kninske županije, 93. zrakoplovna baza zbog iznimnog doprinosa u obrani županije, kao i sigurnom odvijanju turističke sezone kroz aktivnosti i organiziranje letačkih posada u gašenjima požara iz zraka (2017.)
- Priznanje svete Stošije, Protupožarna eskadrila za iznimno doprinos zračnih protupožarnih snaga u obrani ugroženih na kopnu, priobalju i otocima u gašenju požara tijekom protupožarne sezone 2017. (2018.)
- Godišnja nagrada Zadarske županije, 93. zrakoplovna baza za iznimna postignuća u području zaštite, spašavanja i humanitarnog rada (2018.)
- Plava vrpca Vjesnika, Letačka posada Eskadrile transportnih helikoptera s timom Hrvatske gorske službe spašavanja za iznimno pothvat spašavanja na moru (2019.).

Oslobađanje vojarne u Zemuniku Donjem u VRO Maslenica

Dana 24. siječnja 1993. u VRO Maslenica oslobođena je vojarna u Zemuniku Donjem, što je omogućilo dolazak postrojbe u matičnu vojarnu i početak letačkih aktivnosti. U oslobađanju vojarne značajnu su ulogu imali pripadnici 93. zrakoplovne baze.

Pješačka satnija 93. zrakoplovne baze nalazila se prije akcije Maslenica na položajima neposredno uz vojarnu. Jedan vod bio je raspoređen na širem području Kosovića mosta, dok su druga dva voda bila uz civilnu pistu na komunikaciji Zemunik Donji – Galovac – Šukošan i na brdu Sveti Martin. Kad je akcija počela, Pješačka satnija ojačana je vodom zrakoplovnih tehničara i dragovoljcima 93. zrakoplovne baze. Napad se odvijao iz dvaju pravaca: Sveti Martin – Igliča brig – Babindub – Travičina glavica te civilna pista – vojni toranj. Zapovijed za ovladavanje prostorom vojarne i civilnog aerodroma dobili su 22. siječnja, a nakon dva dana prvi pripadnici postrojbe ulaze na prostor vojarne i u suradnji s ostalim postrojbama HV-a oslobađaju civilni i vojni kompleks aerodroma. Nakon oslobađanja vojarne počinje razminiranje objekata i prostora, posebice uzletno-sletnih staza, ispod kojih je neprijatelj postavio oko deset tona eksploziva s namjerom potpunog onesposobljenja za uporabu. No, neprijatelj nije imao vremena ostvariti taj naum te su nakon razminiranja stvoreni uvjeti za početak letačkih aktivnosti postrojbe.

Popis svih zapovjednika 93. krila od ustrojavanja do danas:

- pukovnik Krešimir Jakovina (21. ožujka 1992. – 18. veljače 1993.)
- brigadir Josip Njari (19. veljače 1993. – 15. kolovoza 1998.)
- brigadir Ivan Gulišija (16. svibnja 2003. – 28. veljače 2007.)
- brigadir Miroslav Kovač (1. ožujka 2007. – 30. lipnja 2012.)
- brigadir Karol Lučan (1. srpnja 2012. – 14. listopada 2017.)
- brigadir Mario Pleša (15. listopada 2017. – 14. svibnja 2018.)
- pukovnik Krešimir Ražov (1. lipnja 2018. – 30. lipnja 2019.)
- brigadir Mario Pleša (1. srpnja 2019. – 25. studenog 2019.)
- brigadir Željko Ninić (od 26. studenog 2019.).

Rođene bebe u helikopterima Mi-8MTV-1

Letačke posade 395. eskadrile transportnih helikoptera svjedočile su rođenju nekoliko beba:

- 30. kolovoza 2013. na hitnom medicinskom letu s otoka Korčule do KBC-a Split
- 16. travnja 2015. na hitnom medicinskom letu s otoka Korčule do KBC-a Split
- 6. kolovoza 2015. na hitnom medicinskom letu s otoka Visa do KBC-a Split
- 12. travnja 2018. na hitnom medicinskom letu s otoka Brača do KBC-a Split.

S

Spomenici u vojarni

- spomenik poginulom pilotu stožernom brigadiru Rudolfu Perešinu
- spomenik hrvatskim braniteljima oslobođiteljima vojarne "Pukovnik Mirko Vukušić"
- spomen-ploča poginulim pripadnicima postrojbe.

Š

Školovanje inozemnih vojnih pilota

Dosad je u 93. krilu letačku obuku završilo 45 inozemnih pilota, od kojih je 38 iz Sultanata Omana, tri iz Mađarske, dva iz Češke te po jedan iz Sjeverne Makedonije te Bosne i Hercegovine.

T

Tehničari, visokostručno osoblje koje se skrbi o ispravnosti tehnike

Uz letački sastav, zrakoplovni tehničari drugi su stup 93. krila. Skrbe se o tehničkoj ispravnosti i održavanju svih tipova aviona i helikoptera. Djeluju u svakoj od četiriju eskadrila, a obavljaju pregledne te otklanjanje kvarova kroz prvi i drugi stupanj održavanja tehnike i to kroz specijalnosti:

ZIM – zrakoplov i motor

IRE – instrumenti i radio-radarska i elektrooprema zrakoplova
ZN – zrakoplovno naoružanje.

U

Uspješni i u pružanju pomoći u drugim zemljama

Hrvatske zračne protupožarne snage razvile su i sposobnost pružanja humanitarne pomoći u gašenju požara u drugim zemljama. Dosad su sudjelovale u 19 međunarodnih misija gašenja požara.

Pregled angažiranosti:

- Bosna i Hercegovina 7 misija: 2011. (1 x Canadair CL-415); 2012. (1 x Canadair CL-415, 2 x Canadair CL-415, 1 x Canadair CL-415); 2013. (2 x Canadair CL-415, 2 x Canadair CL-415); 2017. (2 x Canadair CL-415)
- Izrael 4 misije: 2010. (1 x Canadair CL-415); 2016. i 2017. (2 x Canadair CL-415); 2019. (1 x Canadair CL-415)
- Crna Gora 3 misije: 2003. (1 x Canadair CL-415); 2012. (2 x helikopter Mi-8MTV); 2017. 2 x Canadair CL-415).
- Grčka 2 misije: 2007. i 2012. (1 x Canadair CL-415)
- Italija 1 misija: 2017. (2 x Canadair CL-415)
- Portugal 1 misija: 2013. (2 x Canadair CL-415)
- Sjeverna Makedonija 1 misija: 2007. (1 x Canadair CL-415).

Uz gašenje požara, postrojba je 2012. pružala pomoći u Crnoj Gori, dostavljajući helikopterom Mi-8MTV hrana i lijekove stanovništvu pogodenom snježnom nepogodom. Tim je helikopterima postrojba 2014. pružala i humanitarnu pomoći stanovništvu poplavljenih područja u Bosni i Hercegovini.

V

Vojarna "Pukovnik Mirko Vukušić" u Zemuniku Donjem, sjedište 93. krila

Vojarna je dobila ime po pukovniku Mirku Vukušiću, pilotu HRZ-a poginulom u akciji borbenog leta aviona An-2 koji su pogodile neprijateljske snage 2. prosinca 1991. iznad Otoka kod Vinkovaca. Zajedno s njim poginuo je i pilot pukovnik Marko Živković te padobranci Ante Plazibat i Rade Griva. Mirko Vukušić bio je jedan od osnivača i zamjenik zapovjednika Samostalnog zrakoplovnog voda Osijek (SZVO), jedne od prvih zrakoplovnih postrojbi u Domovinskom ratu, ustrojene 15. listopada 1991. u Đakovu pri Operativnoj zoni Osijek. Pripadnici Samostalnog zrakoplovnog voda Osijek poseban su doprinos dali u obrani Vukovara. Dopremali su pomoći hrvatskim braniteljima izbacujući iz zraka sanduke lijekova i krvne plazme.

Ostat će zapamćeni i po izbacivanju po neprijateljskim položajima improviziranih eksplozivnih naprava, tzv. bojler-bombe, koje su uz borbeni imale i velik psihološki učinak u obrani istočne Slavonije.

Znak 93. krila

Novi znak postrojbe nastao je u ožujku 2020., povodom obilježavanja 28. obljetnice ustrojavanja i djelovanja postrojbe, a nakon najnovijeg preustroja i preimenovanja iz 93. zrakoplovne baze u 93. krilo. Autor je dizajner vojnog znakovlja Božo Kokan.

Znak je na okruglom štitu, obrubljen dvodijelnom lentom s natpisom naziva postrojbe i pripadnosti grani HRZ-a. Lente su uvezane isječkom hrvatskog pleternog ornamenta. Središnji dio znaka stiliziran je u krila sokola, univerzalnog simbola zrakoplovstva, ali i novog naziva postrojbe – 93. krilo. Krila su povezana stiliziranim štitom kao simbolom obrane. Štit nosi stiliziranu glavu leoparda, simbola Dalmacije, s obzirom na smještaj postrojbe na dvjema lokacijama: u vojarnama u Zemuniku Donjem i Divuljama. Pripada hrvatskom grbu iz XIV. stoljeća, čiji je kameni ulomak pronađen u Ostrovici u Zadarskoj županiji. Ispod štita i krila stilizirana je elisa aviona i rotor helikoptera, dok središnju podlogu znaka zauzima ronđela, koja se nalazi na svim zrakoplovima HRZ-a.

Ž

Županije u kojima se bilježi najveći angažman 93. krila

Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska, Dubrovačko-neretvanska, Ličko-senjska te Primorsko-goranska i Istarska županija područja su na kojima je najveći angažman zračnih snaga 93. krila, i to kroz akcije gašenja požara iz zraka, hitni medicinski prijevoz pacijenata te potrage i spašavanja iz zraka.

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE**

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i u skladu s člankom 8. Pravilnika o načinu i postupku privlačenja, oglašavanja i odabira za prijam u djelatnu vojnu službu i kadetsku službu (Narodne novine, br. 158/13, 77/15, 14/17 i 91/18), raspisuje se

**JAVNI NATJEČAJ
za prijam u kadetsku službu**

U akademskoj godini 2020./2021. u status kadeta/kadetkinja bit će primljeno do 110 kandidata/kinja upisanih na prvu godinu sveučilišnih preddiplomskih studija na:

SVEUČILIŠTU U ZAGREBU

- preddiplomski sveučilišni studij **Vojno inženjerstvo – do 70 kandidata/kinja**
- preddiplomski sveučilišni studij **Vojno vođenje i upravljanje – do 40 kandidata/kinja.**

Rok za podnošenje prijava je **8. svibnja 2020.**

Kandidati/kinje prijavljuju se u propisanom roku elektronički Središnjem prijavnim uredu za upis na sveučilišni studij i pismeno na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb.

UVJETI KOJE KANDIDATI/KINJE MORAJU ISPUNJAVATI ZA PRIJAM U KADETSKU SLUŽBU

- državljanstvo Republike Hrvatske
- rođen/a 1998. godine ili poslije
- završena četverogodišnja srednja škola
- da se protiv njega/nje ne vodi kazneni postupak po službenoj dužnosti
- da nije pravomoćno osudivan/a za kaznena djela navedena u članku 35. stavku 1. alineji 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19)
- da je upisan/a na prvu godinu redovitog studija (u prvom upisnom roku u srpnju 2020.)
- ispunjeni zdravstveni, psihički, tjelesni i sigurnosni kriteriji za kadete propisani Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 13/14, 134/15 i 138/15), koji će se po pozivu Ministarstva obrane utvrditi u posebnom postupku prije upisa na sveučilišni studij.

Pismene prijave trebaju sadržavati:

- zamolbu sa životopisom, adresom i brojem telefona/mobitela
- presliku osobne iskaznice
- uvjerenje da nije pokrenut kazneni postupak, ne starije od šest mjeseci.

Kandidate za kadete/kinje koji ispunjavaju propisane uvjete za prijam u kadetsku službu i koji se u propisanom postupku elektronički prijave Središnjem prijavnom

uredu za upis na sveučilišni studij u roku navedenom u ovom natječaju, Ministarstvo obrane pozvat će na odabirni postupak.

U odabirnom postupku kandidati/kinje moraju zadovoljiti zdravstvene, psihičke, tjelesne i sigurnosne kriterije za kadete propisane Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 13/14, 134/15 i 138/15).

U kadetsku službu primaju se kandidati/kinje koji u odabirnom postupku postignu najbolje rezultate i upišu prvu godinu redovitog studija u prvom upisnom roku u srpnju 2020.

U slučaju nepotpunjenosti slobodnih mjesta na pojedinom studijskom programu nakon završenih upisa u srpanjskom razredbenom roku, otvorena je mogućnost prijave kandidata/kinja za rujanski razredbeni rok. Broj slobodnih mjesta za rujanski razredbeni rok bit će objavljen na internetskoj stranici www.morh.hr.

Upise na sveučilišni studij iz ovog natječaja kandidati/kinje provode u skladu s propisima i uvjetima natječaja koji raspisuje Sveučilište u Zagrebu.

Kandidati/kinje koji zadovolje uvjete odabirnog postupka i upišu sveučilišni studij iz ovog natječaja, krajem kolovoza 2020. godine bit će pozvani na pripremni kamp. Nakon odabirnog postupka i upisa na sveučilišni studij kandidati/kinje po pozivu Ministarstva obrane obvezni su dostaviti:

- original ili ovjerenu presliku rodnog lista i svjedodžbe četvrtog razreda srednje škole
- podatke o broju žiroračuna i banci.

Tijekom školovanja kadeti/kinje ostvaruju određena prava propisana Pravilnikom o načinu i uvjetima sklapanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiranju (Narodne novine, br. 158/13, 5/17 i 55/19).

Nakon završenog preddiplomskog studija kadeti/kinje bit će primljeni u djelatnu vojnu službu te imaju mogućnost stalnog stručnog usavršavanja, profesionalnog razvoja i sudjelovanja u domaćim i međunarodnim aktivnostima.

Informacije u vezi s natječajem nalaze se na internetskoj stranici Ministarstva obrane www.morh.hr, a dodatne obavijesti kandidati/kinje mogu dobiti na tel. 01/3784-812 i 01/3784-814 te u područnim odjelima odnosno odsjecima za poslove obrane.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE

Temeljem članka 27. stavka 3. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i točke II. Odluke o osnivanju Povjerenstva za utvrđivanje prijedloga izbora kandidata za popunu slobodnih ustrojbenih mesta na temelju internog oglasa, KLASA: 023-03/14-03/1, URBROJ: 512-01-14-103 od 19. veljače 2014., objavljuje

INTERNI OGLAS

za popunu radnih mesta u Upravi za materijalne resurse Sektoru za potporu, usluge i kontrolu kvalitete u Službi za prijam i kontrolu kvalitete

**1. Služba za prijam i kontrolu kvalitete, Odjel za razvoj sustava kvalitete
VODITELJ ODJELA**

Uvjeti:

- ustrojeni čin: brigadir
- ustrojeni VSSp: D01PC63
- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij **tehničkog, društvenog ili prirodnog smjera**
- aktivno znanje engleskog jezika
- posebna vojna znanja.

**2. Služba za prijam i kontrolu kvalitete, Odjel za osiguranje kvalitete
VODITELJ ODJELA**

Uvjeti:

- ustrojeni čin: brigadir
- ustrojeni VSSp: D01PC63
- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij **tehničkog, društvenog ili prirodnog smjera**
- znanje engleskog jezika.

**3. Služba za prijam i kontrolu kvalitete, Odjel za osiguranje kvalitete
VIŠI STRUČNI SAVJETNIK ZA NAORUŽANJE**

Uvjeti:

- ustrojeni čin: pukovnik
- ustrojeni VSSp: D31PC52

- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij ili preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij u trajanju od najmanje tri godine **društvenog, tehničkog ili biomedicinskog smjera**
- znanje stranog jezika.

**4. Služba za prijam i kontrolu kvalitete, Odjel za osiguranje kvalitete
VIŠI STRUČNI SAVJETNIK ZA ELEKTRONIČKE SUSTAVE I
ELEKTRONIČKA SREDSTVA**

Uvjeti:

- ustrojeni čin: bojnik
- ustrojeni VSSp: D31PC42
- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij **tehničkog ili društvenog smjera**
- znanje engleskog jezika
- druga razina slijedno rastuće časničke izobrazbe.

Kandidati osim propisanih uvjeta moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima o ispunjavanju navedenih uvjeta zainteresirani kandidati mogu dostaviti na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb.

Rok za podnošenje prijava je 30 (trideset) dana od dana objave oglasa u Hrvatskom vojniku.

NATO I PANDEMIJA

Foto: NATO/Laurentiu Turoi

Veliki vojni transportni avion C-17 Globemaster na bukureštanskom aerodromu s 45 tona opreme za borbu protiv pandemije. Oprema je stigla iz Južne Koreje putem NATO-ova programa Strategic Airlift Capability (SAC)

TRANSATLANTSKO JEDINSTVO I SOLIDARNOST NA DJELU

Pandemija koronavirusa pogodila je sve članice i partnerske zemlje NATO-a, uz velik broj izgubljenih života te snažne šokove za gospodarstvo. Sjevernoatlantski savez i ovdje ima važnu ulogu – saveznici i partneri podupiru jedni druge, a medicinska i zaštitna oprema zračnim putem stiže gdje je potrebna

TEKST
Peta Kostanjšak

Dok zrakoplovi savezničkih zemalja prevoze potrebnu pomoć članicama i partnerskim zemljama, ministri vanjskih poslova NATO-a prvi su put u povijesti Saveza održali sastanak putem videoveze kako bi dodatno pojačali kolektivnu borbu za sprečavanje širenja pandemije koronavirusa.

Pandemija je pogodila sve članice i partnerske zemlje, uz velik broj izgubljenih života i snažne šokove za gospodarstvo. U deklaraciji virtualnog sastanka održanog 2. travnja ministri su odali počast zdravstvenim djelatnicima, ali i svima onima koji stoje na prvoj crti obrane od širenja bolesti. Ta borba uključuje i vojnike koji svakodnevno djeluju u korist kolektivne sigurnosti jer se jedino zajedničkim snagama može svladati ovaj izazov i spasiti ljudske živote.

NATO u svemu tome ima važnu ulogu – saveznici i partneri

Foto: NATO/ Bogdan Pantiliimon

Foto: NATO

podupiru jedni druge, a potrebna medicinska i zaštitna oprema zračnim putem stiže gdje je potrebna.

MOBILIZACIJA BOLNIČKIH ŠATORA

Jedan od prvih poziva u pomoć odaslan je krajem ožujka, kad je Luksemburg od NATO-a zatražio 1200 m² bolničkih šatora za povećanje kapaciteta svojeg bolničkog centra.

Ministar Krstičević na videokonferenciji ministara obrane NATO-a

Potpredsjednik Vlade RH i ministar obrane Damir Krstičević sudjelovao je 15. travnja 2020. putem videokonferencije na izvanrednom sastanku ministara obrane NATO-a. Razgovaralo se o krizi izazvanoj koronavirusom i njezinim implikacijama na NATO.

Ministri obrane raspravljali su i o dodatnim mogućnostima potpore naporima civilne zajednice u suočavanju s posljedicama pandemije te mjerama koje je potrebno poduzeti kako bi se sprječilo da zdravstvena kriza ne preraste u sigurnosnu krizu.

Uz zemlje članice NATO-a na videokonferenciji su sudjelovali i predstavnici Finske, Švedske i Europske unije kako bi se razmijenila iskustva i stavovi te koordinirale aktivnosti u borbi protiv pandemije, s obzirom na to da aktualna kriza zahtijeva koordiniranu akciju unutar Saveza i s najbližim NATO-ovim partnerima.

Foto: NATO

Glavni tajnik NATO-a
Jens Stoltenberg
sudjelovao je na
videokonferenciji

EADRCC

Glavni mehanizam NATO-a za civilne krize u euroatlantskom području

Mehanizam je aktivan tijekom cijele godine, djeluje 24 sata dnevno i uključuje sve NATO-ove saveznike i partnerske zemlje.

Od 23. ožujka do 8. travnja kroz taj sustav pomoći su zatražile Ukrajina, Španjolska, Crna Gora, Italija, Albanija, Sjeverna Makedonija, Moldavija, BiH, Gruzija i Kolumbija, putem obrazaca na kojima je točno naznačeno što im je potrebno.

Primjerice, u zahtjevu Španjolske tražilo se 500 000 brzih testova na COVID-19, 1500 000 kirurških maski, kao i razne druge medicinske opreme. Italija je, među ostalim, tražila 1, 25 milijardi kirurških maski, 303 milijuna jednokratnih rukavica, 114 700 ovlaživača zraka i velik broj respiratora različitih tipova.

Nakon što su turski avioni Italiji i Španjolskoj dopremili potrebnu medicinsku opremu, 8. travnja Turska je dopremila maske, zaštitna odjela i opremu za testiranje Sjevernoj Makedoniji, Crnoj Gori, BiH, Srbiji i Kosovu, odgovorivši time na zahtjeve upućene putem EADRCC-a.

Taj centar djeluje kao sustav za koordinaciju zahtjeva za pomoći i ponuda pomoći u slučaju prirodnih katastrofa i tzv. katastrofa koje je stvorio čovjek, a sjedište mu je u Bruxellesu.

Sve zadaće EADRCC-a obavljaju se u uskoj suradnji s Uredom Ujedinjenih naroda za koordinaciju humanitarnih poslova (UN OCHA), koji ima vodeću ulogu u koordinaciji međunarodnih operacija pomoći u katastrofama. EADRCC je osmišljen kao regionalni koordinacijski mehanizam koji podržava i nadopunjuje UN-ove napore. Usto, EADRCC ima pristup nacionalnim civilnim stručnjacima koje Centar može pozvati da pruže stručne savjete za određena područja u slučaju velike katastrofe. Te se informacije šalju NATO-ovim članicama i partnerima u obliku izvještaja o situaciji te se objavljaju na web-stranici EADRCC-a.

NATO I PANDEMIJA

Foto: Ministry of Defence of the Slovak Republic

Šatori su mobilizirani za manje od 24 sata, a tim stručnjaka NATO-ove Agencije za potporu i nabavu (NSPA) u suradnji s luksemburškom vojskom izradio je terenske bolničke šatore, čime je osigurano dodatnih 200 kreveta za liječenje oboljelih. Da su naporci saveznica dio velikog kolektivnog sustava svjedoči činjeni-

Avioni u akciji

NATO-ovi PROGRAMI I INICIJATIVE

Strategic Air Lift International Solution (SALIS) program je oformljen radi pružanja jedinstvene sposobnosti zračnog prometa (vrlo teški teret) za zemlje sudionice – trenutačno koristi od programa imaju devet zemalja: Belgija, Češka, Francuska, Njemačka, Mađarska, Norveška, Poljska, Slovačka i Slovenija. U njihovo ime programom upravlja NATO-ova agencija za potporu i nabavu (NSPA). U prosincu 2018. godine Agencija je potpisala ugovor s njemačkom tvrtkom Antonov Logistics Salis čime je osigurala pristup korištenju do pet aviona AN-124, izvediv u roku od nekoliko dana. Postojeći ugovor također omogućuje pristup zrakoplovima AN-22, AN-225 i IL-76.

U sklopu SALIS programa, teretni avion s nekoliko tona hitne medicinske opreme iz Kine sletio je 30. ožujka u Pardubice, a riječ je o trećem takvom letu. Za misiju je bila zadužena češka vlada, a primjenjivale su se posebne procedure kako bi se osigurala sigurnost posade, koja nije ostvarila direktni kontakt s osobama na tlu. Samo nekoliko dana prije iz Južne Koreje u Bukurešt doletio je teretni avion C-17 Globemaster s 45 tona medicinske opreme.

Rumunjska vlada kupila je više od 100 000 zaštitnih odijela te ih dopremila kroz NATO-ov drugi strateški program Strategic Airlift Capability (SAC). Kroz taj program saveznici i partnerske zemlje posjeduju i koriste tri C-17 Globemaster teretna aviona za koje dijele troškove.

Kroz navedene programe redovno se prevozi osoblje i oprema iz Europe u NATO-ove baze u Afganistanu i Kosovu te humanitarna pomoć Haitiju i Pakistanu.

Važno je spomenuti i NATO-ovu inicijativu Rapid Air Mobility (RAM), koja pojednostavljuje procedure korištenjem NATO-ove oznake za ubrzanje dobivanja odobrenja od kontrole zračne plovidbe. Inicijativa se ostvaruje bliskom suradnjom NATO-a i EUROCONTROL-a, organizacije zadužene za upravljanje europskim zračnim prometom.

Korištenje jedinstvena NATO OAN pozivnog znaka turske vojne letjelice, bio je prvi u nizu letova koji je odobren kroz tu inicijativu. Bilateralna pomoć sastojala se od medicinskih potrepština i zaštitne opreme koja je iz Turske poslana u Ujedinjeno Kraljevstvo.

LOGISTIKA

NATO-ova agencija za potporu i nabavu (NSPA)

Agencija NATO Support and Procurement Agency zadužena je za logističke aktivnosti, pružajući rješenja za multinacionalnu potporu Savezu, njegovim članicama i partnerima. Riječ je o agenciji koju finansiraju sami korisnici i koja funkcioniра na neprofitnoj osnovi. Njezino je sjedište u Luxembourgu, glavna operativna središta u Francuskoj, Mađarskoj i Italiji, a ogranci u Afganistanu i na Kosovu.

EFP BG LITVA

Hrvatski medicinski tim sa savezničkim timovima brine o zdravlju Borbene grupe

Vojni medicinski tim Hrvatske vojske, s njemačkim i nizozemskim kolegama, stigao je u Litvu, gdje se pripadnici OSRH nalaze u NATO-ovoj aktivnosti ojačane prednje prisutnosti (enhanced Forward Presence – eFP) pod vodstvom SR Njemačke (eFP BG LTU). Borbena se grupa na taj način brine za zdravstveno stanje vlastitih pripadnika, kako ne bi opteretila litavski zdravstveni sustav. "Naša je misija ovdje pomoći hrvatskim vojnicima, kao i našim NATO saveznicima u borbi protiv pandemije koronavirusa," rekao je hrvatski časnik nakon što su timovi sletjeli u Litvu. Članovi medicinskog tima spremni su zajedničkim snagama osigurati da multinacionalna Borbena grupa ostane zdrava te da se nastave primjenjivati sve potrebne mjere opreza. Njihov dolazak jasan je pokazatelj NATO-ove solidarnosti, uz jačanje misije. Glavni tajnik NATO-a Jens Stoltenberg rekao je kako unatoč pandemiji Savez odrižava svoju operativnu spremnost. Borbena grupa smještena je u Rukli i jedna je od četiriju NATO-ovih borbenih grupa u Baltičkoj regiji i Poljskoj. Uz Njemačku kao vodeću naciju, grupu čine Hrvatska, Nizozemska, Norveška, Češka, Belgija, Luksemburg i Island. Multinacionalna Borbena grupa u ovoj 7. rotaciji broji 1200 pripadnika, a Hrvatska sudjeluje sa 188 pripadnika.

partnerskih zemalja kojima je potrebna pomoć, kao i ponude onih koje mogu pružiti pomoć u slučaju velikih kriza poput ove sada.

"IMA NADE NAKON OČAJA..."

Avion turskih zračnih snaga A400M 1. travnja u Španjolsku i Italiju dopremio je osobnu zaštitnu opremu i dezinficijense, uključujući 450 000 maski. Turska donacija stigla je u sanducima na kojima su na talijanskom, španjolskom i turskom jeziku bile ispisane riječi perzijskog pjesnika Rumija iz XIII. stoljeća: "Ima nade nakon očaja i mnogo sunca nakon tame."

Glavni tajnik Saveza Jens Stoltenberg pozdravio je sve primjere NATO-ove solidarnosti: "Ponosan sam kad vidim da saveznice podupiru jedna drugu kroz EADRCC."

Uz navedene oblike pomoći, na sastanku ministara vanjskih poslova naglasak je bio i na pravodobnom dijeljenju točnih informacija, kao i na suradnji s drugim međunarodnim organizacijama poput UN-a, WHO-a i EU-a. Bila je to također prilika da se zaželi dobrodošlica Sjevernoj Makedoniji kao 30. članici Saveza. Na zahtjev za pomoć nove članice, koji je uputila preko EADRCC-a, Mađarska je poslala 100 000 zaštitnih maski i 5000 zaštitnih odijela, a Slovenija 100 000 kirurških i jednakog toliko zaštitnih maski.

Nizozemska je donirala opremu za provođenje testova, Norveška medicinsku opremu, a Vlada SAD-a 1,1 milijun dolara za zaustavljanje širenja koronavirusa. Također, Sjeverna Makedonija trenutačno koristi bolničke šatore, koje joj je donirala Norveška, čime je Skopje udvostručilo kapacitete Klinike za zarazne bolesti.

"Pred ovim dosad neviđenim izazovom, naših 30 nacija stoji zajedno u solidarnosti i transatlantskom jedinstvu," stoji u deklaraciji ministara vanjskih poslova NATO-a. Iako je riječ o velikom izazovu, Savez i dalje ostaje fokusiran i spreman izvršavati svoje glavne zadaće, a to su kolektivna obrana, krizni menadžment i očuvanje sigurnosti.

Tim stručnjaka NATO-ove agencije za potporu i nabavu (NSPA) u suradnji s luksemburškom vojskom, izgradio je terenske bolničke šatore, čime je osigurano dodatnih 200 kreveta

Foto: NATO

ca da je Luksemburg desetak dana poslije poslao pomoć Španjolskoj: cestovnim putem krenulo je 1440 kilograma Tyvek materijala od kojeg se izrađuju zaštitna odijela za medicinske djelatnike.

Saveznice NATO-a u borbi protiv pandemije udružile su svoje snage i s privatnim kompanijama i akademskim institucijama, a suradnjom je realizirano 3D printanje ventilatora za liječenje oboljelih.

VENTILATORI I ZAŠTITNA ODJELA

Tim NATO-ove agencije za potporu i nabavu (NSPA) smješten u Tarantu u suradnji s talijanskim start-upom ISINNOVA na tjednoj bazi proizvoditi će 25 konektora na 3D pisaču, koji će omogućiti da se maske za ronjenje preinake u ventilatore za liječenje te ih donirati bolnicama kojima je najpotrebnejše. Istodobno, Češka je u suradnji s politehničkim institutima u Milanu i Pragu Italiji poslala uzorke respiratora također nastalih na 3D pisačima, zajedno s 10 000 zaštitnih odijela. Iz Njemačke su za Španjolsku početkom travnja odletjela dva španjolska vojna zrakoplova s 50 ventilatora kao dio zajedničkih napora NATO saveznika u borbi protiv bolesti. Dvije zemlje u Europi, koje su u vrhu najteže pogodenih pandemijom, Italija i Španjolska, konkretne zahtjeve za pomoć poslale su putem NATO-ova glavnog mehanizma - Euroatlantskog centra za koordinaciju odgovora na katastrofe (EADRCC). Centar koordinira zahtjeve NATO-ovih članica i

VOJNA POSTROJENJA

Tajni golemi vojni podzemni kompleksi postali su "popularni" u hladnom ratu, kad je svijetu prijetila opća nuklearna kataklizma. Iako je dobar dio podataka vezanih uz američki "Cheyenne Mountain" obilježen pečatima na kojima piše "tajno" i "povjerljivo", ono što je poznato zanimljiva je priča, koja je postala aktualnija s pandemijom koronavirusa

TEKST
Domagoj Vlahović

GRAD U

PLANET

"Molimo da uzmete u obzir da turistički obilazak kompleksa u planini Cheyenne nije moguć," tako otprilike stoji u zadnjoj rečenici službenog opisa tog postrojenja na internetskoj stranici američko-kanadskog Zapovjedništva za obranu sjevernoameričkog zračnog i svemirskog prostora (North American Aerospace Defense Command- NORAD). Rečenica je prilično blaga jer ako se neovlašteno samo približite ulazu u golemi tunel blizu Colorado Springsa u državi Colorado, vjerojatno će vas odmah presresti i uhiti vojnici naoružani do zuba. Cheyenne Mountain nije tajni kompleks, njegovo postojanje poznato je još od hladnog rata, čak je i spominjan u block-busterima kao što su Doktor Strangelove i Terminator. No, 24. ožujka dospio je u mnoge svjetske medije: zapovjednik NORAD-a i NORTHCOM-a (United States Northern Command- Sjeverno zapovjedništvo SAD-a) general zborna Terrence O'Shaughnessy preko Facebooka službeno je priopćio da

se dio pripadnika dvaju zapovjedništava zbog pandemije koronavirusa premješta u bazu u planini. Vijest je izazvala i negativne komentare o "vojsci koja se sklanja u bunkere", pa i teorije urote, poput "vojska možda zna nešto što drugi ne znaju". No, objašnjenje zapovjednika je jednostavno: premještanjem iz obližnje zrakoplovne baze "Peterson" želi se osigurati da 24-satni nadzor sigurnosti sjevernoameričkog neba ničim ne bude ugrožen, pa niti virusom koji se širi i u američkim oružanim snagama. Najpoznatiji je slučaj onaj s nosača aviona USS "Theodore Roosevelt" koji je rezultirao i smjenom te oboljenjem zapovjednika kapetana bojnog broda Bretta Croziera.

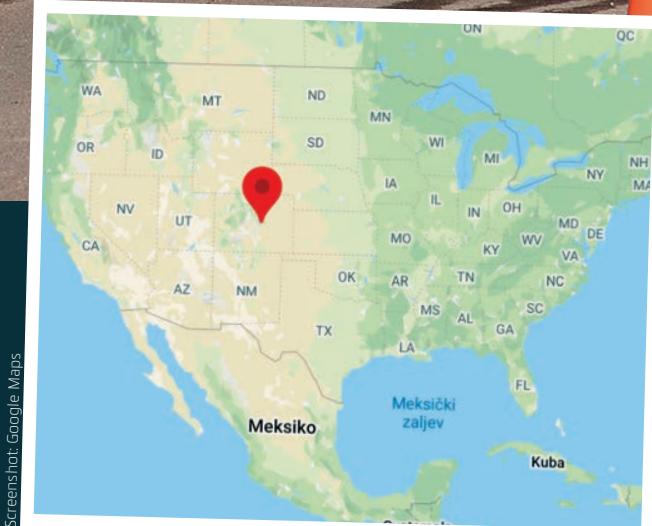
POTREBNO I PRIMJERENO SITUACIJI

Temeljne zadaće NORAD-a (utemljen 1958.) jesu upozorenja, praćenje i zaštita od prijetnji koje dolaze s neba, od zra-

Nimalo topao doček - pripadnici američke kopnene vojske i ratnog zrakoplovstva s oklopnim vozilima Stryker na vježbi osiguranja ulaza u Cheyenne Mountain

Foto: USAF

Screenshot: Google Maps

Lokacija planine Cheyenne u državi Colorado na američkom srednjem zapadu

i sjevernoameričke teritorije i pruža potporu civilnim organizacijama u različitim ugrozama. Primjerice, bio bi vodeće tijelo ako bi došlo do napada na SAD-a. U svakom slučaju, NORAD i NORTHCOM među ključnim su vojnim ustrojstvenim cjelinama za izravnu sigurnost teritorija Sjedinjenih Država. Od 2006. godine smješteni su u bazi "Peterson", no O'Shaughnessyjeva zapovijed vratila je neke pripadnike u planinu koju su napustili jer tad više nije pružala dovoljno fizičkog prostora za pripadnike, aktivnosti i sustave. Dežurstvo 24/7 opravdanje je za novi-stari smještaj, a smatralo se da

koplova preko interkontinentalnih balističkih projektila sve do tijela iz svemira poput meteora i kometa. NORTHCOM je osnovan 25. travnja 2002. kao reakcija na terorističke napade 11. rujna 2001., intergransko je zapovjedništvo koje štiti SAD

VOJNA POSTROJENJA

Foto: US Army

će se morati sklanjati samo u slučaju nuklearnog napada (postrojenje može izdržati eksploziju od 30 megatona), a ne pandemije mikroskopski vidljivog virusa. Naravno, za svakog tko ulazi u bunker treba otkloniti i najmanju mogućnost da je nositelj COVID-a 19. "Rješenje svakako nije optimalno, ali apsolutno je potrebno i primjerenog situaciji," rekao je O'Shaughnessy.

TONE DINAMITA I GRANITA

Tajni golemi vojni podzemni kompleksi postali su "popularni" u hladnom ratu, kad je svijetu prijetila opća nuklearna kataklizma. U zemljama iza željezne zavjese njihovo se postojanje počelo otkrivati tek nakon pada Berlinskog zida, a sigurno je da u Rusiji i Kini čak i danas, u vrijeme Google Eartha, postoje takve lokacije koje ni dandanas nisu otkrivene. S druge strane, iako je dobar dio podataka vezanih uz "Cheyenne Mountain" obilježen pečatima na kojima piše "tajno" i "povjerljivo", ono što je poznato zanimljiva je priča. Ideja o probijanju većinom granitne planine za smještaj operativnog središta pojavila se sredinom pedesetih godina, a njezin cilj bio je zaštita od ruskih dugodometnih strateških bombardera i balističkih projektila. Potonji još nisu bili operativni no već su tad bili u američkim projekcijama

**General zbora
Terrence
O'Shaughnessy
donio je odluku
o privremenom
preseđenju dijela
osoblja dvaju velikih
zapovjedništava
natrag u planinu
Cheyenne**

potencijalnih opasnosti. Radovi su počeli 1961. u nadležnosti Inženjerskog korpusa Američke kopnene vojske, no uključivali su i privatne kontraktore čiji su djelatnici bili obvezani strogim ugovorima o povjerljivosti. U 367 dana, što je bio vrlo kratak rok, pomoću 1,5 tone dinamita iskopano je više od 700 000 tona granita i oslobođen je prostor za tunele ukupne površine od 20 000 četvornih metara. Troškovi su tad iznosili 142 milijuna dolara, što bi danas bilo otprilike milijardu. Bilo je i problema, naišlo se na trusno područje, no i ono je ojačano betonom i čelikom. Kompleks je proglašen potpuno operativnim 6. veljače 1967., kao NORAD-ovo Središte za borbene operacije. Oduševljeni njegovom veličinom i sigurnošću, djelatnici su ga prozvali osmim svjetskim čudom. Danas ga najčešće zovu vrlo jednostavno: The Mountain (Planina).

POTPUNA SAMODOSTATNOST

Sama planina Cheyenne uzdiže se na 2920 m nadmorske visine, a kroz tunel dolazite u prostor koji do 700 metara pod zemljom krije svojevrsni grad u tunelu s 15 osnovnih objekata, u kojem redovno radi 350 do 500 osoba. Iza dva ulazna čelična vrata debljine 0,9 m i mase 25 tona kompleks stalno ili po potrebi ima vlastitu (vojnu) policiju i vatrogasce, trgovinu, medicinsku i stomatološku kliniku, kafić, kapelicu, brijačnicu i objekte za rekreaciju. Takva infrastruktura zahtijeva pa i ima samostalnu opskrbu električnom energijom i vodom te sustave grijanja i hlađenja. Postrojenje leži na 1311 spiralnih čeličnih cijevi, svaka je mase 453 kg i služe za amortizaciju potresa koje izazivaju nuklearne eksplozije.

Tijekom pedesetak godina, "Cheyenne Mountain" bio je dom ili su ga koristile razne postrojbe i državne sigurnosne institucije, a prostori su modernizirani, pregrađivani ili prenamjenjeni, često uz pomoć renomiranih namjenskih tvrtki kao što su Lockheed Martin i Raytheon. Primjeri-

Foto: USAF
**Stražar ispred 25-tonskih čeličnih vrata
koja dijele kompleks od ostalog svijeta**

Foto: USAF

Šetnja rijetkih posjetitelja sjevernim ulaznim tunelom dugim 1,6 km.
Fotografije ostalih dijelova kompleksa rijetko su dostupne

ce, potonja je tvrtka 2015. pobijedila na natječaju koji je tražio premještanje ključnih komunikacijskih sustava iz Petersona u planinu jer su ondje zaštićeni od razornog učinka elektromagnetskog pulsa. Povodom 60. obljetnice NORAD-a, "bunker" je u rujnu 2018. nakon petomjesečnog dogovaranja s vojskom ekskluzivno obišao Michael Behar, novinar popularnog časopisa Air & Space. Od točke do točke vozili su ga kombijem, počevši od ulaznog tunela dugog 1,6 km. U izvrsnoj reportaži Behar je opisao neklasificirane dijelove postrojenja, uključujući "područje za industrijsku potporu", prostoriju čiji je svod ojačan sa 115 000 čeličnih vijaka kako bi se sprječilo bilo kakvo urušavanje. Ondje je šest osmocilindričnih generatora, svaki veličine motora lokomotive, te 1500 akumulatora. Obližnji spremnik s dizelskim gorivom ima kapacitet oko dva milijuna litara, a bazen s vodom izdubljen u granitu dugačak je poput nogometnog igrališta i dubok 15 m. Može opskrbljivati godinu dana 250 djelatnika vodom za piće, ali i za održavanje osobne higijene. No, niti to nije granica jer su pukom srećom inženjeri tijekom kopanja naišli na prirodni

Za bušenje tunela u planini Cheyenne trebala je 1,5 tona dinamita kojim je razvaljeno više od 700 000 tona granita

izvor koji "proizvodi" 530 000 l vode dnevno.

GLAVNO TROJSTVO

U tekstu se može pročitati i kako boravak u Planini nikako nije neuobičajen za djelatnike NORAD-a i NORTHCOM-a, koji su inače smješteni u bazi "Peterson", jer u bunkeru provode oko stotinu vježbi godišnje. Novinar je na simulaciji čak pratio kako se može zabilježiti lansiranje projektila daleko od SAD-a, a potom pratiti projektil i projicirati poziciju njegova željenog udara. Uloge dvaju zapovjedništava njegovi su domaćini kratko opisali riječima: "NORAD procjenjuje, NORT-HCOM brani." U tekstu je navedeno i s kojim se osobama i institucijama uspostavlja kontakt iz Planine u slučaju odredene ugroze, od predsjednika SAD-a i njegove administracije do vođećih generala nadalje. U slučaju pandemije, obavješćuje se Ministarstvo zdravstvenih i humanitarnih usluga. Dakle, iz bunkera se definitivno ne sudjeluje samo u vojnim operacijama. "Cheyenne Mountain" dio je "glavnog trojstva", tj. postrojenja koja su temelj za provedbu američkog programa Kontinuitet vlasti (Continuity of Government-COG). On podrazumijeva funkcioniranje temeljnih poluga vlasti i u slučaju najvećih katastrofa. Ostale dvije lokacije su: vojni podzemni kompleks "Raven Rock" u Pennsylvaniji (nazivaju ga i Malim Pentagonom) te civilno Središte za hitne operacije "Mount Weather" u Virginiji. Pandemija koronavirusa, vjerujemo, neće biti kataklizmična poput nuklearnog rata, no sigurno je da je zaposlila djelatnike svih triju postrojenja.

Foto: US Navy

Pripadnik Američke ratne mornarice polaže svečanu prisagu u jednom od golemih spremnika s pitkom vodom, nekoliko stotina metara pod zemljom

HIBRIDNO NAORUŽANJE

LUTAJUĆE STRELJIVO
(II. DIO)

VELIKE MOGUĆNOSTI I VELIKE BRIGE

Switchblade je minijaturno taktičko lutajuće streljivo, koje je američka tvrtka AeroVironment dizajnirala za precizan kinetički udar s minimalnim kolateralnim učinkom

Foto: AeroVironment

Jedna od prednosti lutajućeg streljiva trebala bi biti preciznost udara, tim i manje kolateralnih žrtava. No, mnogi ističu da neki modeli mogu autonomno, softverski detektirati ciljeve, a takve sposobnosti često izazivaju zabrinutost

TEKST

Ivan Galović

Bilo da ga označavate kao ručne krstareće rakete, džepno topništvo ili minijaturne zrakoplovne snage, lutajuće streljivo bit će – a u nekim slučajevima već i jest – značajan dio arsenala modernih vojski. Štoviše, uporaba tih sustava već se širi među policijskim i protuterorističkim snagama nekih zemalja. Tisuće primjeraka lutajućeg streljiva već je korišteno u Afganistanu, no proizvodnjom i uporabom više ne dominira SAD. To je i logično, jer vrlo malo zemalja ima tehnologiju i resurse za dizajn i konstrukciju sofisticiranih borbenih zrakoplova, ali doslovno svatko može napraviti mali dron. Jedan od najpoznatijih američkih sustava je Switchblade, minijaturno taktičko lutajuće streljivo, koje je tvrtka AeroVironment dizajnirala za precizan kinetički udarac s minimalnim kolateralnim učinkom. Može djelovati vođeno ili autonomno. Operater je može nositi u borbenoj naprtnjači (djelomice je predstavljena u tekstu XQ-58A Valkyrie – bolja opcija ili vjerni pratitelj, HV 600, op. ur.). Streljivo je dugo 0,6 m, u kalibru je 40 mm s modularnom bojnom glavom. Vrijeme pripreme za djelovanje manje je od dvije minute, može letjeti deset minuta, a maksimalni je dolet 50 km. Prodan je Američkoj vojsci, koja je raspoređila oko 4000 sustava u Afganistanu. Neki su modeli primijećeni u Siriji i Iraku.

AeroVironment je tijekom godina stalno nadograđivao Switchblade. Njegova najnovija inačica, Block 10C, dolazi s poboljšanim digitalnim datalinkom, što ga čini mnogo otpornijim na ometanje. Nova podatkovna veza dopušta i drugim dronovima djelovati kao komunikacijski releji. AeroVironment je napravio novi lanser koji može lansirati "roj" od 20 Switchbladea.

Switchblade se lansira iz cijevi slične minobacačkoj. Njegov električni pogon ostavlja malo zvučnog potpisa. Prilikom lansiranja, nakon napuštanja cijevi otvaraju se krila i može letjeti deset minuta, šaljući videozapis u boji i infracrvene slike tako da operater može locirati i identificirati cilj. Jednom uočen cilj može se "zaključati" i nakon toga lutajuće streljivo ponire brzinom većom od 145 km/h s bojnom glavom dovoljno snažnom da uništi vozilo ili skupinu živih ciljeva. Može se također lansirati iz zrakoplova, pa i iz podmornice. Već ima reputaciju velike preciznosti jer je mogao pogoditi

HIBRIDNO NAORUŽANJE

Foto: Ministerstwo Obrony Narodowej

Sustav Warmate u cijelosti je poljski proizvod i prvi je korisnik upravo poljska vojska

zaklonjene snajperiste, kao i pojedinačne ciljeve u skupini.

SVE U DVJEMU NAPRTNJAČAMA

I Poljaci su se uključili u razvoj lutajućeg streljiva. Warmate (Tablica 1) je prvo lutajuće streljivo proizvedeno u Evropi, proizvod tvrtke WB Electronics iz grada Ożarów Mazowiecki blizu Varsave. Njegovo je djelovanje u travnju 2016. premijerno prikazano poljskoj vojsci na vojnom poligonu "Toruń". Prema navodima proizvođača, dizajn Warmatea svrstava ga u kategoriju samoubilačkih bespilotnih letjelica. Sustav skenira bojno polje ispod njega, otkriva i identificira ciljeve, a zatim se donosi odluka o njihovu uništenju. Operater može odustati od napada, promijeniti cilj ili samo prikupljati obavještajne podatke. Warmate može koristiti bojne glave od 1 kg u dvjema inačicama: visokoeksplozivno-rasprskavajući GO-1 ili protuoklopnu HEAT GK-1. Potonu u slučaju izravnog udara omogućuje probijanje oklopa do 240 mm. GO-1 se koristi češće, s učinkovitim polumjerom eksplozije od 10 m. Lutajuće streljivo lansira se iz pneumatskog sustava (katapulta) i kontrolira se preko daljinskog upravljača s usmjerenom antenom. Paket se standardno nalazi u dvjema naprtinjačama. U prvoj su dvije besposadne letjelice i tri bojne glave, a u drugoj katapult i upravljač. Warmate se može mon-

(Tablica 1) Taktičko-tehničke značajke lutajućeg streljiva Warmate

Raspon krila	1590 mm
Duljina	1170 mm
Maksimalna nosivost	5300 g
Maksimalna korisna nosivost	1400 g
Pogon	električni motor
Brzina	50 - 150 km/h
Operativna visina	100 - 500 m
Vrijeme leta	50 min
Maksimalna brzina vjetra	za vrijeme lansiranja: 10 m/s za vrijeme leta: 12 m/s
Komunikacijski domet	12 km
Način vođenja	Autonomno (operater definira točke na digitalnom zemljovidu koje lutajuće streljivo prati)
Način napada	Način napada određuje se za odabranu metu, a kontrola je poluautonomna tijekom udara. Korisniku se na upravljačkoj stanici prikazuje slika s kamere postavljene na prednjoj strani bojne glave
Napajanje	baterija
Planiranje misije	da, prije i za vrijeme leta
Let po putanji	da
Ažuriranje putanje	da
Ručna kontrola	da, uz potporu autopilota
Let do specifične lokacije	da
Kruženje oko cilja	da
Lansiranje	kontejner (automatski)
Bojne glave	Tri tipa (vježbovna GO-1-T, visoko-eksplozivna fragmentirajuća GO-1-HE i protuoklopna GO-1-HEAT)
Posluga	1
Prekid misije	da
Ponovna uporaba (oporavak)	da

**Warmate može koristiti bojne
glave od 1 kg u dvjema inačicama:
visokoeksplozivno-rasprskavajuću GO-1
ili protuoklopnu HEAT GK-1**

Foto: Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej

tirati na vozilo, a mogu ga nositi i drugi zrakoplovi. U fazi navođenja i tijekom izvidničkih aktivnosti, operater koristi optički sustav smješten u bojnoj glavi i kontrolira let do zadnjih sekundi. Napad se može prekinuti, ako se meta definira kao civilna ili prijateljska. Daljnji razvoj usmjeren je na sustave kontrole i vođenja. Primjerice, primijenit će se "autotracker" za automatsko praćenje pokretnih ciljeva. Planira se da sustav bude kompatibilan za lasersko navođenje, kao i operativna uvezanost s komunikacijskim susta-

GREEN DRAGON

Green Dragon još je jedno latajuće streljivo koje proizvodi Israel Aerospace Industries. Taktički sustav, navodno povoljne cijene, namijenjen je manjim kopnenim i postrojbama za specijalne operacije. Pohranjen je u kompaktnom kontejneru iz kojeg se i lansira. Na jednom lakom oklopnom vozilu može se prevoziti 12-16 sustava, a njima se upravlja putem konzole veličine tableta s taktičkom podatkovnom vezom. Opremljen je dnevnim/noćnim elektrooptičkim sustavom za navođenje, može prikupiti obavještajne podatke okolnog područja do udaljenosti 50 km. Green Dragon pokreće tihi električni motor s maksimalnim dvosatnim vremenom rada. Može locirati i ponirati na ciljeve s bojnom glavom mase od gotovo 3 kg s iznimno velikom točnošću, ispod 1 m odstupanja. Operater na raspolaganju ima mogućnost "prekini i obidi" kako bi spriječio nepotrebnu kolateralnu štetu ili pogrešno ciljanje. Ako se ne pronađe meta, streljivo se može vratiti i ponovno koristiti, čime se značajno smanjuju troškovi misije.

**Green Dragon pokreće tihi
električni motor s maksimalnim
dvosatnim radom**

HIBRIDNO NAORUŽANJE

Ilustracija: WB Group

vom Topaz te bespilotnom letjelicom FlyEye. Jedan od stranih kupaca odlučio je opremiti Warmate uređajima za prikaz termalne slike za korištenje lutajućeg streljiva noću. Drugi je kupac upravljački sustav, zajedno s 25 komada lutajućeg streljiva, instalirao na terenski kamion.

LANSIRANJE IZ KUĆIŠTA CIJEVI

WB Electronics razvio je i Warmate 2, (Tablica 2) koji ima povećani udarni učinak, izdržljivost, brzinu i preciznost leta. Promjer bojnih glava je 140 mm, mase su 4,8 kg. Raspoložive su četiri vrste: visokoeksplozivna G0-2 HE, termobarična GTB-2 FAE, protuoklopna GK-2 HEAT i vježbovna GK-2 HEAT-TR. U trup je integrirana dnevna i termalna kamera koja pomaže automatskom ciljanju i odabiru cilja prije udara. Svaki Warmate 2 pohranjuje se i prenosi u

Wamate TL pneumatski se lansira iz cijevi pa ima sklopivu konstrukciju krila. U suradnji s njemačkim Rheinmetallom nudi se instaliran na besposadno kopreno vozilo Mission Master

Foto: WB Group

Wamate 2 ima povećani udarni učinak, izdržljivost, brzinu i preciznost leta u odnosu na prethodnika, a lanser se instalira na lakooklopljeno vozilo

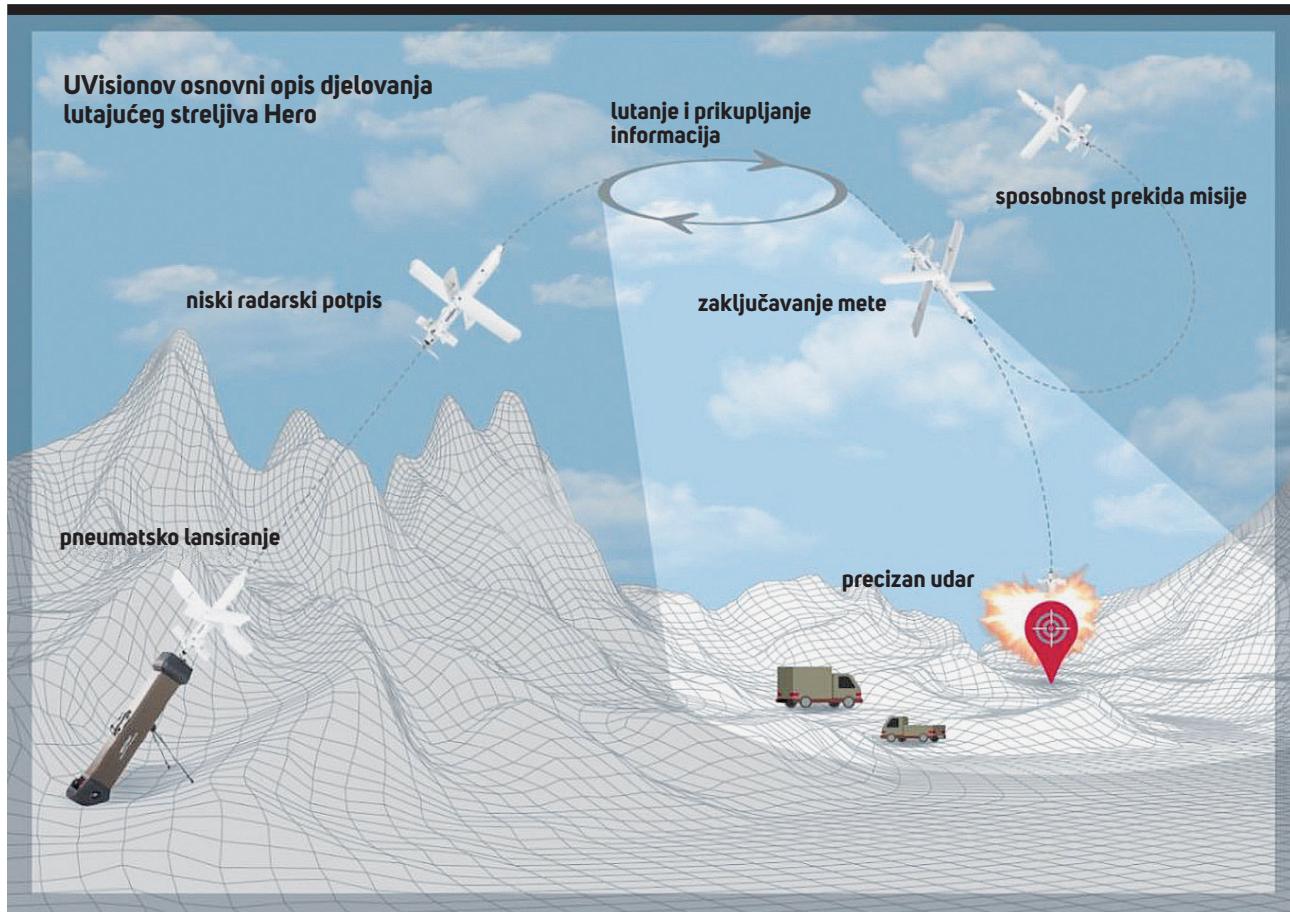
tvrdom kućištu, optimiziranom za integraciju i rad s vozila, na koje se instaliraju i zemaljska kontrolna stanica te terminal za terensku distribuciju podataka. Za razliku od prethodne dvije, inačica Warmate TL pneumatski se lansira iz cijevi pa ima sklopivu konstrukciju krila. U suradnji s njemačkim Rheinmetallom, nudi se instaliran na besposadno kopreno vozilo Mission Master. Warmate TL opremljen je s bojnom glavom koja sadrži dnevnu i termalnu kameru. Platforma može procijeniti potencijalni cilj mnogo prije nego što joj se izda zapovijed za napad, no i dalje ostaje mogućnost prekida misije, a slijetanjem "na trbu" upravlja se ručno preko nadzorne stanice (GCS). I inače, preko stanice može se upravljati širokim rasponom načina leta, više ili manje autonomih. Bojna glava može se aktivirati daljinski dok je lutajuće streljivo u letu što omogućuje prekid misije. Platforma na raspolažanju ima tri vrste izmjenjive bojne glave: vježbovnu, visokoeksplozivnu protupješačku i protuoklopnu. Može se koristiti i kao modul za nadzor/promatranje.

PUNO RAZLIČITIH "HEROJA"

Izraelska tvrtka UVision 2015. godine predstavila je seriju lutajućeg streljiva Hero (Tablica 4), sa zanimljivom konfiguracijom križnog oblika. Sustavi se protežu od minijaturnog tak-

(Tablica 2) Taktičko-tehničke značajke lutajućeg streljiva Warmate 2

Naziv	Warmate 2	Warmate TL	Warmate V
Lansiranje	tračni lanser	iz cijevi (kontejnera)	multikopter
Operativni promjer	20 km	10 km	12 km
Visina leta	500 m	3000 m	300 m
Operativna visina	200 m	500 m	100 m
Vrijeme leta	120 min	40 min	30 min
Maksimalna nosivost	30 kg	4,5 kg	7 kg
Brzina leta	150 km/h	150 km/h	27 km/h
Točnost	2 m	1,5 m	-

tičkog nadalje, a mogu se lansirati iz zračnih, kopnenih i morskih platformi. Seriju čini devet sustava za različite misije (borgene i izvidničko-obavještajne) na različitim udaljenostima: Hero-20, Hero-30, Hero-70, Hero-120, Hero-250, Hero-400, Hero-400EC, Hero-900, Hero-1250. Napad može biti prekinut u svakom trenutku, a letjelice mogu sletjeti pomoću padobrana.

Prema analizi tvrtke, lutajuće streljivo ima budućnost, zbog raširenog terorizma i gerilskog ratovanja u naseljenim područjima u kojima je teško razlikovati neprijatelja od nedužnih osoba. Ono omogućuje približavanje meti sve dok se ne donese stvarna odluka o napadu, a zatim se on izvrši s maksimalnom točnošću bez kolateralne štete. Što se vojski tiče, UVisionova temeljna ideja jest da se satnijama i vodovima da letjelica koja omogućuje nadzor, blisku potporu i uništenje cilja uz mnogo manju cijenu od cijene raketa.

Sustav se lansira pomoću pneumat-

skog lansera, koji koristi samo tlak zraka, tako da ne izaziva bljesak koji bi mogao otkriti lokaciju. Veći modeli pokreću se benzinskim motorima i imaju iznimno velike domete. Hero počinje kao projektil, nastavlja djelovati kao bespilotna letjelica i završava kao projektil. Neki modeli mogu biti toliko precizni da uočavaju slabe točke vozila ili zgrade i prodiru kroz njih. Uoči udara postoji izbor - odgoditi, udariti po cilju ili detonirati u njegovoj blizini. Što se tiče operatera, Izraelci

MALI I OPAKI

Posebnost u ponudi poljske tvrtke WB Electronics lutajuće je streljivo Warmate V u obliku minijaturne letjelice s "kompleta" koaksijalnih rotora. Dizajniran je za precizno djelovanje na ciljeve u gustoj urbanoj infrastrukuri. Zahvaljujući mogućnosti lebdenja, ima jako dobre sposobnosti promatranja, a time i identifikacije cilja. Može imati maksimalnu poletnu masu od 7 kg, uključujući bojnu glavu od 1,6 kg. Maksimalna je brzina leta 27 km/h, izdržljivost do 30 min, a doseg 12 km.

Foto: WB Group

Warmate V može imati maksimalnu poletnu masu od 7 kg

HIBRIDNO NAORUŽANJE

Ilustracija: UVision

kažu da bi "svatko sposoban koristiti iPad trebao upravljati sustavom Hero nakon četiri dana". Naravno, planiranje misija je složenije.

"BRAT" PROTOKLOPA

Sustavi Spike poznati su kao vrlo rašireno protuoklopno oružje. No, izraelska tvrtka Rafael razvila je i inačicu Spike Firefly, lutajuće streljivo za paljbenu potporu lakin manevarskim kognenim te specijalnim snagama koje se bore u taktičkoj urbanoj sredini. Firefly je opremljen visokoeksplozivnom bojom glavom mase 350 g. U razvoju su primijenjene mnoge tehnologije s raketa Spike, primjerice elektrooptičko vođenje s "čovjekom-u-petli", tragač za pokret-

Prema analizi koju je napravila tvrtka UVision, lutajuće streljivo Hero ima budućnost zbog raširenog terorizma i gerilskog ratovanja u naseljenim područjima u kojima je teško razlikovati borce od nedužnih osoba

ne ciljeve te sučelje čovjek-stroj. Streljivo je izrađeno od kompozitnih materijala i vrlo malih dimenzija (80 x 80 x 400 mm) te mase od 3 kg, a cijeli standardni paket, koji uključuje tri projektila, ima masu 15 kg. Uzlijeće okomito, pokreće ga dvostruki elektromotor s dvama koaksijalno postavljenim kontrarotirajućim rotorima. Lopatice rotora koje se, kad se ne koriste, preklapaju duž tijela dopuštajući da se oružje spremi u kontejner. Zamjenjiva baterija osigurava let od 15 minuta na maksimalnoj visini od oko 60 m do udaljenosti od 1500 m na otvorenom i 500 m u urbanom terenu. Prema Rafaelu, sustav djeluje učinkovito u uvjetima brzine vjetra do 36 km/h.

FireFly se može vratiti natrag ako bojna glava nije armirana. Može manevrirati brzinom do 60 km/h, a brzina poniranja prema cilju doseže 70 km/h.

DJELOVANJE U "ROJEVIMA"

Korištenje lutajućeg streljiva može omogućiti povećanu sposobnost razlikovanja između boraca i neboraca u usporedbi

(Tablica 3) Bojne glave za Warmate 2

Model	GO-2 HE	GTB-2 FAE	GK-2 HEAT	GK-2 HEAT-TR
Promjer	140 mm	140 mm	140 mm	140 mm
Visina	276 mm	254 mm	305 mm	305 mm
Ukupna masa	4800 g	4800 g	4800 g	4800 g
Tip eksploziva	Kompozitni B	TBX	Flegmatizirani oktogen HV-5	-
Masa eksploziva	1000 g	3700 g	1650 g	-
Tip bojne glave	Visokoeksplozivna	Termobarična	Protuoklopna	Vježbovna, INERT
Vrsta cilja	Pješaštvo, skloništa, bunkeri, laka vozila, osoblje	Pješaštvo, skloništa, bunkeri, osoblje	Oklopna vozila, tenk	-
Ubojiti promjer	40 m	40 m	400 mm RHA	-
Upaljač	Elektronički	Elektronički	Elektronički	Elektronički - vježbovni
Udar	Fragmentacijski	Implozija	Kumulativni	-
Materijal izrade	Kompozitni od ugljičnih vlakana / aluminij	Kompozitni od ugljičnih vlakana / aluminij	Kompozitni od ugljičnih vlakana / aluminij	Kompozitni od ugljičnih vlakana / aluminij
Sigurnost	SA (Safe-Arm)	SA (Safe-Arm)	SA (Safe-Arm)	Vježbovni SA (Safe-Arm)
Napajanje	12 VDC	12 VDC	12 VDC	12 VDC

Ilustracija: Rafael

s oružjem kao što su minobacači, rakete i mali projektili. Lutajuća sposobnost tih sustava omoguće korisnicima otkriti i pratiti potencijalne ciljeve dulje vrijeme prije udara. Lutajuće streljivo može osigurati mnogo veću točnost u usporedbi s istovrsnim oružjem, može se usmjeravati, što mnoga ekvivalentna streljiva ne mogu. Nadalje, može biti jeftinije od nekih vođenih raket koje pružaju sličnu razinu preciznosti. Različiti modeli lutajućeg streljiva imaju sposobnost otkazati napad usred leta i vratiti letjelicu bez ikakvog oštećenja. Tradicionalne rakete, minobacači i projektili to ne mogu. Mnogi ističu da neki modeli lutajućeg streljiva mogu autonomno detektirati ciljeve. Takve sposobnosti izazivaju zabrinutost, rasprava o tome je u tijeku. Oružje koje identificira ciljeve autonomno u tome se oslanja na softver, a

Firefly je opremljen s visokoeksplozivnom bojnom glavom mase 350 g. U razvoju su primijenjene mnoge tehnologije s raketama Spike

ne na ljudske operatere. Pogreške ili nedostaci u tom softveru mogu rezultirati napadima na nedužne. Ukratko, postojeći sustavi za borbu protiv dronova, a time i lutajućeg streljiva, morat će se razvijati ubrzano, jer ih trenutačno većina vjerojatno i nije previše učinkovita protiv sofisticiranih modela lutajućeg streljiva. Najveći problem za obranu jesu sposobnosti koje se već uvelike pojavljuju u današnjem lutajućem streljivu, a to su polautomatsko odlučivanje i djelovanje u "rojevima".

(Tablica 4) Taktičko-tehničke značajke lutajućeg streljiva Hero

Model	Hero-20	Hero-30	Hero-70	Hero-120	Hero-250	Hero-400	Hero-400EC	Hero-900	Hero-1250
Sustav	taktički				operativni			strateški	
Masa (kg)	1,8	3	7	12,5	25	40	40	97	125
Bojna glava (kg)	0,2	0,5	1,2	3,5	5	8	10	20	30
Domet (km)	10	5, 10, 40	40	40	150	150	40, 150	250	200
Vrijeme leta (min)	20	30	45	60	180	240	120	420	-
Pogon	električni	električni	električni	električni	benzin	benzin	električni	benzin	-
Način lansiranja	kontejner	kontejner	kontejner	kontejner	katapult / kontejner	katapult / kontejner	tračni katapult / kontejner	katapult / kontejner	-

POVIJEST ZRAKOPLOVSTVA

Prvi borbeni avion s promjenjivim kutom nagiba krila razvijen u SSSR-u bio je Su-17. Kao osnova poslužio je Su-7, često proglašavan i neuspjelim projektom

TEKST
Mario Galić

POKRETNA KRILA
(VI. DIO)

SOVJETSKI

Prvi prototip lovca Su-7 prvi je put poletio 7. rujna 1955. Međutim, vrlo brzo postalo je jasno da je novi avion po svim odlikama znatno slabiji od konkurenetskog MiG-a 21. Na veliku sramotu Pavela Suhoja (1895. – 1975.) odlučeno je da će Su-7 biti jurišnik. Naime, tadašnja politika Sovjetskog ratnog zrakoplovstva bila je da se u jurišnike prenamjenjuju zastarjeli lovački avioni, a ne novi. Bio je to težak udarac za projektni biro Suhoj, pa je čak postojala prijetnja da bude ugašen.

U takvim je okolnostima Pavel Suhoj odlučio još jednom riskirati i zatražiti dozvolu da na osnovi neuspjelog Su-7 razvije prvi sovjetski avion s promjenjivom kutom nagiba krila. Na ruku su mu išle želje sovjetskih maršala i generala da dobiju prvi takav avion kako bi u praksi vidjeli kako to

S inačicom Su-17M cijela je priča oko tog aviona postala puno ozbiljnija, u odnosu na prijašnju imao je veću maksimalnu brzinu, brzinu penjanja, operativni vrhunac leta i borbeni polumjer djelovanja

funkcionira. To su željeli i političari koji su imali stalnu potrebu pokazivati kako SSSR tehnološki ne kasni (barem ne jako) za Sjedinjenim Američkim Državama.

Pavel Suhoj oslonio se na istraživanja Središnjeg aerohidrodinamičkog instituta poznatijeg kao CAGI. Kako bi što više smanjio troškove i ubrzao razvoj, nije radio novi avion nego je odabran jedan od već isporučenih Su-7BM. Da bi smanjio rizik od još jednog promašaja, koji bi ugrozio opstojnost njegova biroa, iskusni je

Foto: US Department of Defense

PRIKLJUČAK

POVIJEST ZRAKOPLOVSTVA

Prenamjena Su-7 u jurišnik bio je težak udarac za projektni biro Suhoj

Foto: Suhoj

inženjer novi avion interne oznake S-22I zapravo označio kao demonstrator tehnologija. Postavio je nekoliko ciljeva: prvi i najvažniji bio je dokazati kako se krila s promjenjivim kutom nagiba ponašaju u realnim uvjetima. Drugi, koliko će takva krila pridonijeti povećanju brzina i pokretljivosti te treći jesu li sovjetske tvrtke uopće sposobne razviti i serijski proizvoditi opremu potrebnu za masovnu proizvodnju takvog aviona. U skladu s tim, avion je dobio službenu oznaku Su-7IG (IG - promjenjiva geometrija).

INŽENJERI BEZ RAČUNALA

Zapovjednike Sovjetskog ratnog zrakoplovstva najviše je zanimalo koliko će pokretljiva krila smanjiti brzinu polijetanja i slijetanja. Naime, u to vrijeme SSSR je imao vrlo malo zrakoplovnih baza s dugim uzletno-sletnim stazama, koje su uz to bile razmještene u dubini teritorija te rezervirane za strateške bombardere i lovačko zrakoplovstvo. Zrakoplovne baze koje su bile bliže mogućim bojišnicama imale su kratke staze, vrlo često u lošem stanju. Su-7 s delta krilima imao je brzinu slijetanja od čak 360 km/h pa je zahtijevao vrlo duge staze.

U takvim je okolnostima Pavel Suhoj reformio projektni tim koji su prije svih činili aerodinamičari specijalizirani za razvoj krila. Nezahvalna uloga šefa tima dodijeljena je Nikolaju Grigorjeviču Zjirinu (1909. - 1992.).

Početkom šezdesetih godina sovjetski se projektanti zrakoplova, za razliku od američkih, tijekom razvoja nisu mogli osloniti na računala. Zato je razvoj tako složenog sustava, kao što su pokretna krila za njih bio velika "noćna mora". Sovjetski su projektanti pomno proučavali sve dostupne zapadne izvore kako bi si olakšali posao. Iako im je to donekle

Foto: San Diego Air and Space Museum/Flickr

Pavel Suhoj odlučio je kockati se s nepoznatom tehnologijom za sovjetsku zrakoplovnu industriju i - uspio

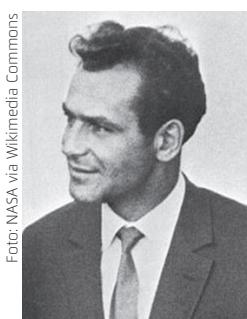

Foto: NASA via Wikimedia Commons

Na prvom prototipu aviona Su-17 oznake S-22I letio je čak i astronaut German Titov, drugi čovjek u svemiru

olakšavalo situaciju, pred njima je ipak bila vrlo složena zadaća.

Službeni je razvoj S-22I započeo u svibnju 1965., iako su prvi idejni nacrti, a potom i testiranja u zračnim tunelima započela još 1961. godine. Sovjetski su projektanti znali da će problem uzdužne stabilnosti aviona biti proporcionalno manji sa smanjenjem pokretnog dijela krila, pa su se odlučili na konfiguraciju s velikim fiksnim dijelom te relativno malim pokretnim. Pokretni dio krila mogao se pomicati između 30 i 63 stupnja. S obzirom na to da su piloti morali ručno odabirati kut, uvježbavani su da prilikom polijetanja i slijetanja koriste 30°, tijekom letenja najvećim brzinama na velikim visinama kut od 63°, a za sve ostale režime leta kut od 45°.

SMANJENA BRZINA SLIJETANJA

Prvi je prototip S-22I prvi put poletio 2. kolovoza 1966. Letna su testiranja pokazala da je brzina slijetanja u odnosu na Su-7 smanjena za čak 60 km/h. I druge letne odlike aviona bile su prihvatljive. Zanimljivo je da je na S-22I letio velik broj probnih pilota, pa čak i astronaut German Titov (1935. - 2000.), drugi čovjek u svemiru nakon Jurija Gagarina (1934. - 1968.). Uz probne pilote Suhoja letio je i veći broj probnih pilota ratnog zrakoplovstva. To se djelomično može objasniti potrebom intenzivnog testiranja, a djelomično željom pilota da polete na revolucionarno novom avionu.

Letna testiranja S-22I prekinuta su na proljeće 1967. kako bi ga se pripremilo za prvo javno prikazivanje 9. lipnja na velikoj zrakoplovnoj izložbi na Domodedovu. Tako je ostvaren i onaj najvažniji cilj – politička promidžba SSSR-a.

Zbog toga je odobrena gradnja triju predserijskih primjeraka S32-1, S32-2 i S32-3, koji su postupno dobivali novorazvijenu avioniku i naoružanje namijenjeno novom jurišniku. S32-1 prvi je put poletio 1. lipnja 1969. Odluka o pokretanju serijske proizvodnje novog jurišnika Su-17 donesena je i prije toga, u studenom 1967.

KOME DATI PREDNOST?

Isporuka prvih serijskih Su-17 započela je u proljeće 1970. No, serijska proizvodnja trajala je samo do 1973. jer je već 1969. projektni biro Suhoj započeo s razvojem naprednijeg Su-21. U odnosu na Su-17 najveća je razlika bila u ugradnji jačeg motora AL-21F-3, Su-17 opremlili su motorima AL-7F-1. Značajno su povećani i spremnici za gorivo. Projektanti su namjeravali ugraditi i znatno napredniju avioniku, no njezin je razvoj kasnio. Kako je nova inačica dobila izvornu avioniku sa Su-17 odlučeno je da će joj oznaka biti Su-17M. Razlog za razvoj poboljšane inačice bio je konkurenčki MiG-23B koji je bio Mikojan-Gurevič namjeravao prenamjeniti u jurišnika. Prvi je predprodukcijski Su-17M dovršen u rujnu 1971. te je prvi put poletio 28. prosinca iste godine. Letna su testiranja pokazala da u odnosu na Su-17 ima veću maksimalnu brzinu, brzinu penjanja, operativni vrhunac leta i borbeni polumjer djelovanja. To i nije bilo neočekivano s obzirom na ugradnju znatno jačeg motora. Iako je odluka o pokretanju serijske proizvodnje Su-17M donesena još krajem 1972., njezin se početak odužio. Problem je bio u tome što je razvoj motora AL-21F-3 dovršen tek nedugo prije, pa se serijska proizvodnja tek uhodavala. A motor je odabran za

Foto: USMC

Poljski Su-22, izvozna inačica Su-17, daje blisku zračnu potporu na vježbi BALTOPS 2018. Avion je bio sovjetski izvozni uspjeh. I danas ga koristi veći broj ratnih zrakoplovstava

ugradnju ne samo u Su-17M nego i u Su-24 te MiG-23B. U tom je trenutku Su-24 imao prioritet.

REDIZAJN TRUPA

Zbog problema s razvojem avionike za Su-21, usporedno s pokušajima početka serijske proizvodnje Su-17M trajao je i razvoj Su-17M2 (S-32M2). Prvi je prototip dovršen u ljeto 1973., a prvi je let obavljen 20. prosinca iste godine. Najveća je razlika bila u bolje oblikovanom nosu koji je pilotu omogućavao znatno bolju preglednost prema naprijed. Ugrađeni su i napredniji ciljnici te navigacijska oprema. Serijska proizvodnja Su-17M2 započela je 1974. i trajala je do 1977.

Na poticaj Ministarstva zrakoplovstva Suhoj je 1974. godine započeo razvoj Su-17M2D (S-32M2D). Najveća je novost bila ugradnja motora P29-300. S obzirom na to da je novi motor bio nešto veći od AL-21F-3 morao se redizajnirati stražnji dio trupa. Prvi je primjerak prvi put poletio 31. siječnja 1975.

Letna testiranja pokazala su da su letne odlike Su-17M2D lošije od Su-17M2 pa je daljnji razvoj zaustavljen.

Letenje na Su-17 nije bilo jednostavno, pa je razvijena i dvosjedna inačica Su-17UM (UM3) namijenjena obuci pilota.

Prvi je primjerak prvi put poletio 15. kolovoza 1975. Serijska proizvodnja trajala je od 1976. do 1982.

Razvoj inačice Su-17M3 (S-52) započeo je 1974. godine. Osim ugradnje još naprednije avionike i novog naoružanja (laserski navođene bombe i projektili zrak-zrak) projektanti su poboljšali i vidljivost iz kabine. Prvi je primjerak prvi put poletio 30. lipnja 1976. Zbog problema s novim cilnjikom serijska je proizvodnja odobrena tek u srpnju 1981.

POSTUPNO ODUSTAJANJE

Za strane je kupce razvijena izvozna inačica Su-22M (S-52K) koja je dobila slabiju avioniku (u osnovi preuzetu sa Su-18M2) i motor R-29BS-300. Prvi je primjerak prvi put poletio 24. svibnja 1977. Zanimljivo je da je Su-20/22 bio

NEKE OD INAČICA

Su-7

PRETHODNIK

Su-17

ZAČETNIK

Su-17M

JAČI MOTOR

Su-17M2

NOVI NOS

Su-17M2D

NIJE USPIO

Su-17UM

DVOSJED

Su-17M3

JOŠ BOLJI

Su-20/22

ZA IZVOZ

Su-17M4

ZA KRAJ

vrlo dobar izvozni proizvod. Ne računajući zemlje bivšeg SSSR-a izvezeni je u čak 15 zemalja. Trenutačno je još u operativnoj uporabi u čak devet zemalja (Angola, Iran, Jemen, Libija, Poljska, Sirija, Ukrajina, Uzbekistan i Vijetnam).

Zadnja inačica razvijena za Sovjetsko ratno zrakoplovstvo bila je Su-17M4. Izvorno je zamišljena vrlo ambiciozno, tako da se u jednom trenutku ponovno pojavila oznaka Su-21. Motor AL-21F-3 trebao je biti zamijenjen motorom AL-31F. Projektanti su namjeravali ugraditi novu navigacijsku opremu, novi ciljnički sustav i borbeno računalo, što bi značajno povećalo i assortiman naoružanja. Zbog raznih problema, ponajviše kroničnog kašnjenja u razvoju i enormnog povećanja cijene, projektanti su postupno odustajali od novih sustava. Na kraju je oznaka iz Su-21 ponovno promijenjena u Su-17M4 (S-54). Prvi je primjerak prvi put poletio 19. lipnja 1980. Serijska proizvodnja pokrenuta je 1981. i trajala je sve do 1988. godine. Paralelno s razvojem Su-17M4 razvijena je i izvorna izvedenica Su-22M4 (S-54K).

Su-17 intenzivno su korišteni u borbama u Afganistanu od 1979. do 1989. Ukupno je u petnaestak inačica napravljeno 2867 primjeraka, od čega je 1165 izvezeno u 15 zemalja.

PODLISTAK

POVIJEST
VOJNIH ODORA
(X. DIO)

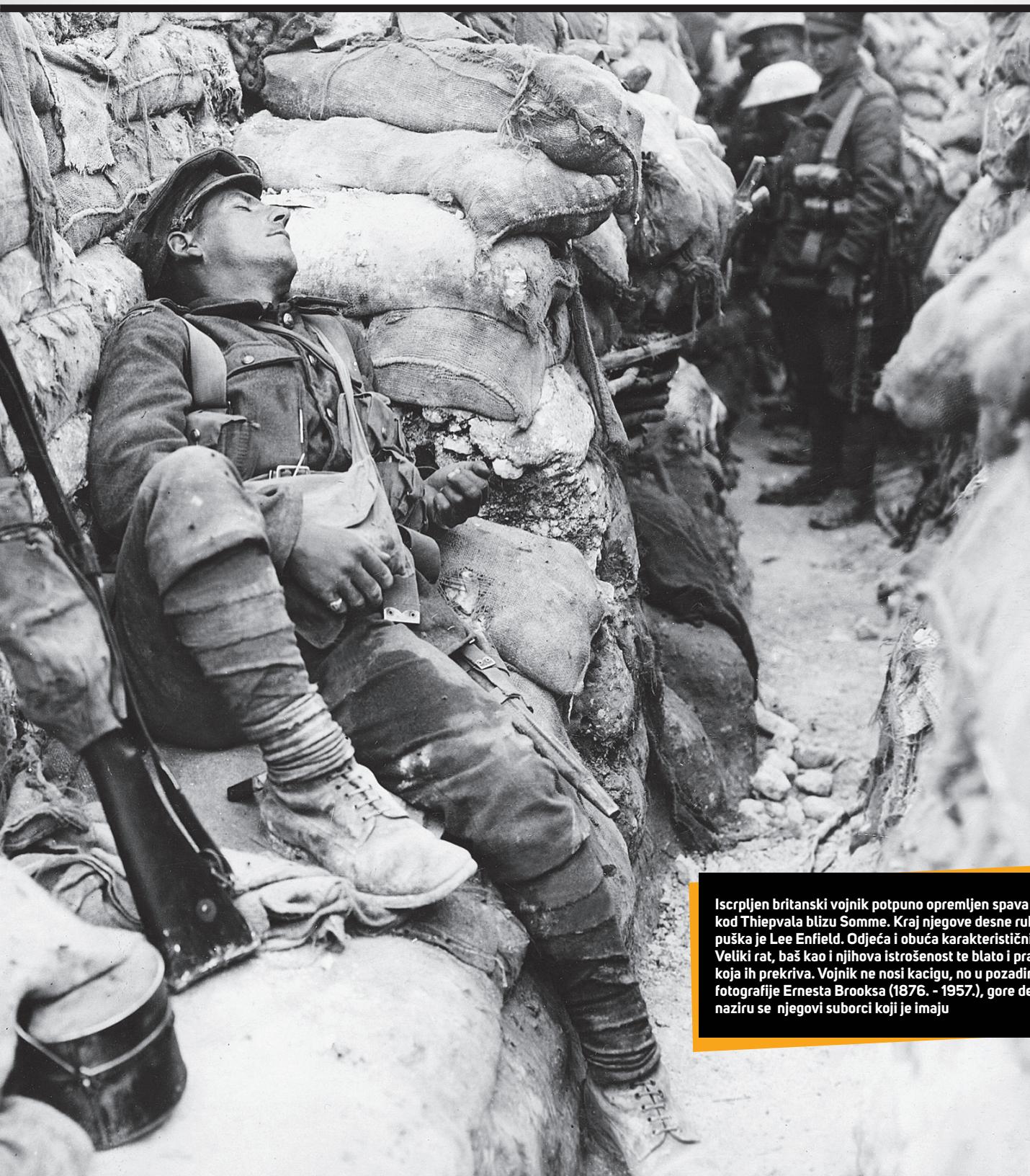
(NE)ZAMJETLJIVOST U POZICIJSKOM RATOVANJU

U Prvom svjetskom ratu do punog je izražaja došla do tada već uočena potreba što je moguće boljeg prikrivanja vojnika na bojišnici, pa većina zaraćenih oružanih snaga prilagođava svoje odore

TEKST
Marinko Ogorec

Prvi svjetski rat, globalni sukob koji je bio najintenzivniji na europskim prostorima, donio je niz velikih promjena na vojnotehničkom i taktičkom planu. Prvo, manevarsko razdoblje rata bilo je relativno kratko, a u njemu su naglo i teško desetkovani ljudski resursi, a ranije pripremljene materijalne pričuve brzo su potrošene. Slijedilo je dugo, iscrpljujuće razdoblje pozicijskog (rovovskog) ratovanja. Karakterizirale su ga dugotrajne frontalne borbe, neprekidna, stabilizirana crta bojišta strateških razmjera te dominacija defenzive. U takvom načinu ratovanja težište je na opsežnom i temeljitom fortifikacijskom uređenju obrambenih položaja, njihovu popunjavanju jakim snagama i relativno statičnom rasporedu snaga i sredstava po bojišnici i dubini. Takav je rat

Iscrpljen britanski vojnik potpuno opremljen spava u rovu kod Thiepvala blizu Somme. Kraj njegove desne ruke puška je Lee Enfield. Odjeća i obuća karakteristični su za Veliki rat, baš kao i njihova istrošenost te blato i prašina koja ih prekriva. Vojnik ne nosi kacigu, no u pozadini fotografije Ernesta Brooksa (1876. - 1957.), gore desno, naziru se njegovi suborci koji je imaju

PODLISTAK

Foto: US Library of Congress/Flickr

rezultat ravnoteže snaga protivničkih strana, te ravnoteže napada i obrane. Konkretno, već u ljeto 1914. godine milijunske vojske zaraćenih zemalja pokrile su gotovo sav slobodan operativni prostor, a kako im je pokretljivost bila mala, paljena moć ujednačena, a gubici iznimno veliki došlo je do stabilizacije bojišta i prelaska na pozicijsko ratovanje.

SVI SE PRILAGOĐAVAJU

U novim ratnim okolnostima do punog je izražaja došla do tada već uočena potreba što je moguće boljeg prikrivanja vojnika na bojišnici, pa većina zaraćenih oružanih snaga tome prilagođava svoje odore. Standardna gornja odjeća kopnenih snaga bile su bluze s kragnama kopčane neposredno ispod vrata. Ispod njih nosile su se košulje bez kragne te hlače. Neke su vojske kao standardnu obuću imale masivne cipele "gojzerice" ispod kojih su nošeni tzv. obojci (platinene trake koje su se omotavale oko noge), a koji su mogli dosezati i do koljena. Opremale su također svoje vojnike kožnatim čizmama, iako vrlo rijetko. Ipak, u gotovo svim oružanim snagama čizme su primarno bile obuća časnika i konjaništva. Streljivo, oprema vojnika i hrana nosila se u velikim naprtnjačama, te na opasacima koji su bili učvršćeni uprtačima, tj. remenima preko ramena kojima se teško opterećeni opasač pridržavao da ne sklizne s vojnika. Za zimske uvjete uvodi se specifičan oblik kaputa – šnjelj, dok je konjaništvo radi praktičnijeg jahanja uglavnom zadržalo kratke

Vojnici koje su sile Antante dovodile u Europu iz svojih kolonija često nisu dobivali opremu kakvu su nosili njihovi suborci, nego su im ostavljene "izvorne" odore koje nisu bile uskladene s modernim zahtjevima. Na fotografiji je vojnik iz područja Francuske Ekvatorijalne Afrike, vjerojatno Senegala, no izvor iz tadašnje američke novinske agencije Bain napisao je da je riječ o Alžircu (!?)

**Odore i oznake
4. sibirske kozačke pukovnije Ruske carske vojske kakve su se rabile između 1914. i 1917. godine**

dolame. Boja odora u većini zemalja nastoji što je moguće više "poistovjetiti" vojnika s terenom na kojem se nalazi. Zato je njemačka vojska uvela jednobojne sivo-zelene odore, Britanci su zadržali svoje kaki odore (v. prethodni tekst *Prekretница na jugu Afrike*, HV 601), Austro-Ugarska sive odore, a Rusija svjetlijе sive bluze i tamnoplavе hlače. Iznimku čine francuske oružane snage, koje u kopnenoj vojsci zadržavaju odore upadljivih boja, pa njihovo pješaštvo i topništvo nosi u početku rata sivo-plave kapute, intenzivno crvene hlače i crvene kape, po obliku vrlo slične kapama unionističke vojske u Američkom građanskom ratu. Tolika je zamjetljivost vjerojatno pridonijela značajnim francuskim gubicima u početku rata, zbog čega se crvene hlače zamjenjuju sivoplavim (u istoj boji kaputa), a umjesto kape, na bojišnici se uvodi kaciga.

ODGOVOR NA ŠRAPNELE

Potreba za kacigom pojavila se još prije, u pozicijskom ratovanju tijekom Rusko-japanskog rata (1904. - 1905.) Naime, tad je zabilježen vrlo velik broj vojnika obje zaraćene strane ranjenih u glavu i vrat zbog masovne uporabe šrapnela, tj. topničkog streljiva opremljena tempirnim upaljačem te punjenog olovnim ili čeličnim kuglicama s relativno slabim izbacnim punjenjem. Nakon ispaljenja granata se pomoću tempirnog upaljača aktivira na željenoj visini iznad cilja, pri čemu izbacno punjenje velikom brzinom izbacuje kuglice, slično sačmi iz lovačke puške, koje su pogadale manje ili više nezaklonjene vojниke, zbog čega se koristila ponajprije protiv žive sile. U nekim vojskama šrapneli su činili više od dvije trećine ukupnog topničkog streljiva. No, unatoč izvješćima s Dalekog istoka, većina europskih zemalja kacige stavila ili ponovno vraća u uporabu tek pred izbijanje I. svjetskog rata. U uvjetima rovovskog ratovanja glava i vrat vojnika postali su najviše izloženi i samim time najviše ranjavani dijelovi tijela. Jedina europska vojna sila koja je kacige još otprije imala kao standardnu opremu pješaštva bila je Prusija koja je vrlo karakterističnu kacigu sa šiljkom na tjemenom dijelu uvela neposredno nakon Napoleonskih ratova, a nakon ujedinjenja postala je to standardna kaciga njemačke vojske. Sredinom rata pokazala se kao nedovoljna za zaštitu, pa se uvodi nova kaciga M16 nazvana Stahlhelm

Ilustracija: A.I. Kuznijecov/Ministry of Defense of the Russian Federation

Njemački stražar provjerava dokumente francuskih seljanki. Na glavi ima pruskog kacigu s karakterističnim šiljkom koja će se tijekom rata pokazati skupom i nepraktičnom. Šinjal je najupadljiviji dio odjeće, koji je tad počeo ulaziti u vojničku zimsku opremu

(“čelična kaciga”). Vrlo brzo nakon početka rata kacige uvode gotovo sve zaraćene strane osim Rusije.

STOPALA I PRIKRIVANJE

Osim uvođenja kacige, brutalna stvarnost rovovskog ratovanja pokazala je potpunu neprimjerenošć kombinacije gojzerica i obojaka, jer su bili jedan od značajnih čimbenika bolesti nazvane rovovsko stopalo. Karakterizirale su je ozbiljne promjene na stopalima slične ozeblinama, nastale nakon dugotrajnog izlaganja hladnoći, vlazi, hladnoj vodi ili blatu. Javljala su se u uvjetima niskih temperatura, iznad točke smrzavanja, a njihovu su nastanku pridonosili nekretanje i tjesna obuća, a ako se nisu sanirala na vrijeme obično su završavala gangrenom i amputacijom noge. Gotovo sve zaraćene strane zbog toga postupno uvode kožnate čizme za sve pripadnike kopnene vojske. Gajzerice s obojcima zadržavaju jedino britanska i austrougarska vojska.

Tijekom I. svjetskog rata uočena je i potreba za boljim “uklapanjem” vojnika u okolinu, pa se počinju koristiti maskirne sheme za prikrivanje većih borbenih sustava (topničkih oruđa, oklopnih vlakova, borbenih zrakoplova, elemenata logističke infrastrukture i sl.). Maskirne se sheme za vojne odore ne primjenjuju, osim što njemačke jurišne postrojbe tako počinju bojiti svoje kacige, prije svega kako bi smanjile njihov metalni odbljesak, a zatim i kako bi vizualno “razbile” nadaleko prepoznatljivu formu kacige. Savezničke postrojbe nisu primjenjivale dodatno prikrivanje pojedinaca, osim kod snajperista koji su zbog prirode svoje djelatnosti razvili vrlo inovativne oblike prikrivanja, uglavnom korištenjem materijala iz neposrednog okruženja u kojem su djelovali.

Foto: San Diego Air and Space Museum/Flickr

Manfred von Richthofen, najpoznatiji zračni as I. svjetskog rata u krznenom kaputu. S obzirom na ledenu hladnoću, koja je prijetila svim tadašnjim pilotima, nije ni čudno da su nosili i “nevojničku” odjeću

OPREMA ZA NOVI ROD

Pojava ratnog zrakoplovstva u I. svjetskom ratu, novog vojnog roda, a poslije grane, rezultirala je traženjem odgovarajuće odjeće za letačko osoblje. U tadašnjim je zrakoplovima posada bila izložena snažnim strujanjima zraka i velikim hladnoćama na visinama na kojima su borbeno djelovali jer kabina praktično nije postojala, kao ni sustav grijanja. Zbog potrebe veće zaštite od hladnoće i vjetra, letačko osoblje oprema se specijalnim kožnatim kombinezonima, jaknama ili kaputima, vrlo često podstavljenim krznom, te podstavljenim čizmama i debelim rukavicama. Vrat i lice štitilo se šalovima, koji su nerijetko bili i iz civilne odjeće, a glava kožnatim kapama s ili bez krznenog umetka. Te kape bile su gotovo jednake u većini oružanih snaga, razlika je bila uglavnom u boji. Imale su niz dodataka koji su omogućavali montažu naočala, no obično su zaštitnim naočalama bile opremljene samo kape pilota, dok ih ostali dio posade uglavnom nije imao, kao niti posade promatračkih balona. Izvan borbenih djelovanja, letačko je osoblje nosilo standardne svakodnevne odore svojih oružanih snaga s oznakama zrakoplovstva kojim se nastojalo dodatno pokazati elitizam nove grane oružanih snaga. Mornaričke su odore uglavnom zadržale svoj oblik, formu i boje s početka XX. stoljeća i nisu se mijenjale u većoj mjeri.

U I. svjetskom ratu od 1914. do 1918. maskirne sheme vrlo rijetko su se primjenjivale na vojnim odorama, a češće na oružnim sustavima poput ranog francuskog tenka na fotografiji

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

Početak razvijenog srednjeg vijeka za Dubrovnik će biti izazovno razdoblje, obilježit će ga rastegnutost između interesa stranih vladara i zemalja. No, dubrovačka elita, kao i u većem dijelu povijesti grada, našla je rješenja kako da očuva autonomiju i izdigne ga u važnu trgovачku silu

TEKST
Josip Buljan

FOTO
Mladen Čobanović

DUBROVNEK POČETAK USPONA

Najveća geopolitička promjena u XII. stoljeću na istočnom Jadranu bio je prijelaz dominacije s Bizanta na Veneciju. Mletački dužd Domenico Michiel (umro oko 1130.) 1125. godine iskoristio je flotu i vojsku koja se vraćala iz ratova na Bliskom istoku i preoteo Bizantu dalmatinske gradove, uključujući Dubrovnik. Prva mletačka uprava nad Dubrovnikom trajala je svega dvadesetak godina prije nego što su ih ogorčeni Dubrovčani protjerali. Međutim, ponovno su osvojili grad 1171. Prema tadašnjim izvorima, na putu prema istoku gdje su poslije izgubili Bizantsko-mletački rat, razorili su gradske kule i zidine i imenovali jednog kneza, pa su otplovili. No, vladavina je opet trajala kratko. Kad su se ostaci mletačke flote 1172. zaustavili u Dubrovniku, vraćajući se kući poni-

žni i bolesni od kuge poslije neuspjela vojnog pohoda u Egejsko more, samo su *pokupili* kneza i odmah otišli. Dubrovnik će se staviti pod zaštitu Normana, koji su tad bili vrlo snažni na Sredozemlju i vladali u južnoj Italiji, Siciliji i drugim područjima. No, kako je krajem XII. stoljeća Bizantsko Carstvo počelo polako propadati, Dubrovnik je bio u opasnosti od Srbije zbog dolaska vladajuće dinastije Nemanjić.

NORMANSKA ZAŠTITA

Ne zna se točno kad su se prvi put sukobili Dubrovnik i osnivač dinastije, veliki župan Stefan Nemanja (1113. - 1199.). Čini se da je to bilo zbog potpore Dubrovčana stanovnicima Korčule i Visa, koje je napao Nemanjin brat Stracimir. U svakom slučaju, nakon nekoliko okršaja 1184. i 1185. godine, Dubrovnik se za

zaštitu obratio Normanima. Njihovim posredstvom 1186. potpisani je mirovni sporazum između Dubrovčana s jedne i Nemanje i njegova brata s druge strane. Nemanja je priznao Dubrovniku prava na njegova tradicionalna područja - Astareu. Svaka strana pristala je odreći se zahtjeva za učinjenu štetu. Dubrovnik je obećao da neće pokušati osvojiti Korčulu i Vis, od kojih Nemanjići očito nisu odustali. Dubrovčani su bez ograničenja mogli trgovati, obrađivati zemlju, sjeći šume i baviti se svojim poslovima na zemlji Nemanjine braće. Isto tako, Nemanjićevi podanici smjeli su se slobodno baviti svojim poslovima u Dubrovniku. U svakom slučaju, Dubrovnik je iskoristio normanski utjecaj da se zaštiti od Srba i Mlečana od 1186. do 1192., a zatim se vratio pod bizantsku vlast kad je taj utjecaj počelo slabjeti.

Usprkos svim turbulentnim događajima, može se zaključiti da je konac XII. stoljeća Dubrovnik dočekao kao uspješna komuna. Uspostavio je trgovačke veze sa susjednim, ali i udaljenim državama i gradovima. Imao je građanske institucije i nadbiskupa, iako je veličina njegove metropolije bila donekle smanjena

SLABLJENJE BIZANTA I JAČANJE TRGOVAČKIH ODNOSA

Bizantom je 1192. godine vladao car Izak II. Angel (1131. - 1204.). Prema uvjetima novouspostavljenog odnosa dogovorenog je kako će Bizant poslati namjesnika da zaštiti grad, a Dubrovčani se u budućnosti ne smiju odreći bizantske vrhovne vlasti niti pomagati stranim vladarima. Nadalje, Dubrovčani će pružati utočište carskoj vojsci i stati na stranu Bizanta kad se bude borio protiv Venecije i Zadra. U znak pokoravanja caru u počast će se tri puta godišnje pjevati tradicionalne laude (za Božić, za Festu sv. Vlaha - 3. veljače i za Uskrs). Zauzrat, Dubrovčanima je obećano pravo na slobodnu trgovinu cijelim Bizantom i Bugarskom. Sve je više-manje bilo kao prije jer je Bizant bio preslab provoditi politiku predviđenu dogовором. Dubrovčani su izabrali kneza iz vlastitih redova, radije nego da prihvate nekog iz Konstantinopola. No, zato ih je zabrinjavala činjenica da je Bizant bio preslab čak i za pružanje zaštite. Što se tiče trgovine tijekom XII. stoljeća, Dubrovčani su bili zaokupljeni uspostavljanjem i jačanjem trgovačkih odnosa s drugim urbanim trgovačkim komunama. Među važnijim trgovačkim sporazumima treba

spomenuti one s talijanskim komunama Pisom i Molfettom, zatim Rovinjem i Porečom te Kotorom.

GUSARI I DRŽAVNE INSTITUCIJE

Za trgovce koji su plovili duž istočne obale Jadrana, posebno pokraj ušća rijeke Neretve, još su uvjek velika opasnost bili gusari, na koje su se još Mlečani uzaludno lutili. Najzloglasniji gusari bili su oni iz klana Kačića iz Omiša, ali 1190. Dubrovčani su ih potkupili plativši im tribut u zamjenu za pravo sigurne plovidbe. Dubrovačkim trgovcima nije bila otvorena samo Srbija, nego i Bosna, koja se pojavila kao uspješan autonomni entitet. Bosanski ban Kulin (oko 1170. – oko 1204.) pristao je na sporazum s Dubrovčanima i dopustio dubrovačkim trgovcima trgovati u njegovoj zemlji, a da pritom ne plaćaju pristojeće. Svaka se strana svečano obvezala na vječno prijateljstvo. Sporazum između bana Kulina i Dubrovnika potpisana je u ime dubrovačkog kneza Kravaša (Gervazija), a potpisali su ga i imenovani dubrovački velikodostojnici.

Krajem XII. stoljeća u Dubrovniku se prvi put češće počinju spominjati državne institucije. Knežev pomoćnik i zamjenik bio je vikar (također zvan i ban). Knez je imao svoje vijeće, začetak tijela koje će se poslije razviti u dubrovačko Malo vijeće. Temeljna savjetodavnna institucija bilo je okupljanje cjelokupne (teoretski) populacije-svećenika i laika, vlastele i pučana. Skup se redovito sastajao da odluci o najvažnijim pitanjima javnih poslova. Usporedno s tom gradskom skupštinom uskoro se razvilo vijeće ograničena sastava u kojem su bili knez, ponekad nadbiskup i vlastela.

PROBLEMI NADBISKUPIJE

Važnu ulogu u životu Dubrovnika imala je i njegova nadbiskupija, osnovana još 998. godine uz pomoć pape Grgura V. (972. - 999.). Sudbina nadbiskupije ostala je u velikoj mjeri ovisna o političkim prilikama i prevratima. Sveta Stolica čak je ukida 1033. i vraća 1075. godine, no sve do dvadesetih godina XII. stoljeća glavna nadbiskupija na području srednjeg i južnog Jadrana, osim Splita, bio je Bar. Ipak, Dubrovnik postaje sve jači i bogatiji pa se 1167. metropolija u Baru ukida i vraća u Dubrovnik. Činilo se da će se nadbiskupija učvrstiti kao jedna od najvažnijih na ovim prostorima, jer je Dubrovačkoj metropoliji pripadalo 11 sufraganskih biskupija od Bosne do Skadra. No, s vremenom se taj skup počeo osipati. Zanimljivo je istaknuti da je od svih dubrovačkih nadbiskupova u dvanaestom stoljeću samo jedan bio Dubrovčanin - nadbiskup Bernard (umro između 1216. i 1218.).

Usprkos svim turbulentnim događajima, može se zaključiti da je konac XII. stoljeća Dubrovnik dočekao kao uspješna komuna. Uspostavio je trgovačke veze sa susjednim, ali i udaljenim državama i gradovima. Imao je građanske institucije i nadbiskupa, iako je veličina njegove metropolije bila donekle smanjena. Nažalost, za dubrovačke izglede za punu neovisnost sudbonosnim se pokazao iznenadan pad Bizanta, koji su 1204. u Četvrtom križarskom ratu osvojili križari, koje su prethodno platili Mlečani. Mlečanin Tomasso Morosini (oko 1170. - 1215.) postavljen je za novog carigradskog patrijarha. Mlečani su prilikom povratka iz Carigrada pokorili i Dubrovnik te ga podvrgnuli svojoj vlasti 1205. godine, čime će započeti novo nemirno doba dubrovačke povijesti.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE

Temeljem članka 27. stavka 3. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i točke II. Odluke o osnivanju Povjerenstva za utvrđivanje prijedloga izbora kandidata za popunu slobodnih ustrojbenih mesta na temelju internog oglasa, KLASA: 023-03/14-03/1, URBROJ: 512-01-14-103 od 19. veljače 2014., objavljuje

INTERNI OGLAS

za popunu radnih mjesta u Upravi za obrambenu politiku (Sektor za obrambenu politiku i planiranje i Sektor za međunarodnu sigurnost i obrambenu suradnju)

1. SEKTOR ZA OBRAMBENU POLITIKU I PLANIRANJE
Služba za obrambenu politiku
Odjel za definiranje i usklađivanje obrambene politike
VIŠI STRUČNI SAVJETNIK ZA PITANJA OPERATIVNE OBRAMBENE POLITIKE

Uvjeti:

- ustrojbeni čin: pukovnik
- ustrojbeni VSSp: D10PC53
- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij ili preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij u trajanju od najmanje tri godine, **društveni, humanistički, prirodni ili tehnički smjer**
- aktivno znanje engleskog jezika

2. SEKTOR ZA MEĐUNARODNU SIGURNOST I OBRAMBENU SURADNJU
Služba za multilateralne poslove i međunarodnu sigurnost
Odjel za nadzor naoružanja
VIŠI STRUČNI SAVJETNIK ZA BEČKI DOKUMENT (BD)

Uvjeti:

- ustrojbeni čin: pukovnik
- ustrojbeni VSSp: D10PC53
- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij ili preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij u trajanju od najmanje tri godine, **društveni, humanistički, tehnički ili prirodni smjer**

- aktivno znanje engleskog jezika
- posebna vojna znanja

3. SEKTOR ZA MEĐUNARODNU SIGURNOST I OBRAMBENU SURADNJU
Služba za NATO i EU
Odjel za EU
VIŠI STRUČNI SAVJETNIK ZA EU

Uvjeti:

- ustrojbeni čin: pukovnik
- ustrojbeni VSSp: D10PC53
- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij ili preddiplomski stručni studij u trajanju od najmanje tri godine, **društveni, humanistički, prirodni ili tehnički smjer**
- aktivno znanje engleskog jezika

Osim propisanih uvjeta kandidati moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima za ispunjavanje navedenih uvjeta zainteresirani kandidati mogu dostaviti na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb.

Rok za podnošenje prijava je 30 (trideset) dana od dana objave oglasa u Hrvatskom vojniku.

REPUBLIKA HRVATSKA MINISTARSTVO OBRANE

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i u skladu s člankom 8. Pravilnika o načinu i postupku privlačenja, oglašavanja i odabira za prijam u djelatnu vojnu službu i kadetsku službu (Narodne novine, br. 158/13, 77/15, 14/17 i 91/18), raspisuje se

JAVNI NATJEČAJ za prijam u kadetsku službu

U akademskoj godini 2020./2021. u status kadeta/kadetkinja bit će primljeno do 20 kandidata/kinja upisanih na prvu godinu integriranog preddiplomskog diplomskog sveučilišnog studija na:

SVEUČILIŠTU U SPLITU

- integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij
Vojno pomorstvo – do 20 kandidata/kinja.

Rok za podnošenje prijava je **8. svibnja 2020.**

Kandidati/kinje prijavljuju se u propisanom roku elektronički Središnjem prijavnim uredu za upis na sveučilišni studij i pismeno na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb.

UVJETI KOJE KANDIDATI/KINJE MORAJU ISPUNJAVATI ZA PRIJAM U KADETSKU SLUŽBU

- državljanstvo Republike Hrvatske
- rođen/a 1998. godine ili poslije
- završena četverogodišnja srednja škola
- da se protiv njega/nje ne vodi kazneni postupak po službenoj dužnosti
- da nije pravomoćno osuđivan/a za kaznena djela navedena u članku 35. stavku 1. alineji 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19)
- da je upisan/a na prvu godinu redovitog studija (u prvom upisnom roku u srpnju 2020.)
- ispunjeni zdravstveni, psihički, tjelesni i sigurnosni kriteriji za kadete propisani Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 13/14, 134/15 i 138/15), koji će se po pozivu Ministarstva obrane utvrditi u posebnom postupku prije upisa na sveučilišni studij.

Pismene prijave trebaju sadržavati:

- zamolbu sa životopisom, adresom i brojem telefona/mobitela
- presliku osobne iskaznice
- uvjerenje da nije pokrenut kazneni postupak, ne starije od šest mjeseci.

Kandidate za kadete/kinje koji ispunjavaju propisane uvjete za prijam u kadetsku službu i koji se u propisanom postupku elektronički prijave Središnjem prijavnim

uredu za upis na sveučilišni studij u roku navedenom u ovom natječaju, Ministarstvo obrane pozvat će na odabirni postupak.

U odabirnom postupku kandidati/kinje moraju zadovoljiti zdravstvene, psihičke, tjelesne i sigurnosne kriterije za kadete propisane Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 13/14, 134/15 i 138/15).

U kadetsku službu primaju se kandidati/kinje koji u odabirnom postupku postignu najbolje rezultate i upisu prvu godinu redovitog studija u prvom upisnom roku u srpnju 2020.

U slučaju nepotpunjenosti slobodnih mjesta na studiju Vojno pomorstvo nakon završenih upisa u srpanjskom razredbenom roku, otvorena je mogućnost prijave kandidata/kinja za rujanski razredbeni rok. Broj slobodnih mjesta za rujanski razredbeni rok bit će objavljen na internetskoj stranici www.morh.hr.

Upis na sveučilišni studij iz ovog natječaja kandidati/kinje provode u skladu s propisima i uvjetima natječaja koji raspisuje Sveučilište u Splitu.

Kandidati/kinje koji zadovolje uvjete odabirnog postupka i upisu sveučilišni studij iz ovog natječaja, krajem kolovoza 2020. godine bit će pozvani na pripremni kamp. Nakon odabirnog postupka i upisa na sveučilišni studij kandidati/kinje po pozivu Ministarstva obrane obvezni su dostaviti:

- original ili ovjerenu presliku rodnog lista i svjedodžbe četvrtog razreda srednje škole
- podatke o broju žiroračuna i banci.

Tijekom školovanja kadeti/kinje ostvaruju određena prava propisana Pravilnikom o načinu i uvjetima sklapanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiranju (Narodne novine, br. 158/13, 5/17 i 55/19).

Nakon završenog integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija kadeti/kinje bit će primljeni u djelatnu vojnu službu te imaju mogućnost stalnog stručnog usavršavanja, profesionalnog razvoja i sudjelovanja u domaćim i međunarodnim aktivnostima.

Informacije u vezi s natječajem nalaze se na internetskoj stranici Ministarstva obrane www.morh.hr, stranici Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" <http://hv.morh.hr>, a dodatne obavijesti kandidati/kinje mogu dobiti na tel. 021/ 354-927, 01/3784-812 i 01/3784-814.

MEDICINSKE SESTRE U DOMOVINSKOM RATU

Svega nekoliko mjeseci prije nego što je COVID-19 u svojem pandemijskom naletu izmijenio svijet, poljuljao do tada neupitne vrijednosti i širom kontinenata u prvi plan izdignuo medicinsku struku, pogotovo medicinske sestre kao heroje požrtvovnosti, davanja, humanosti i stvarne spašavatelje ljudskih života, u Osijeku je održan simpozij o medicinskim sestrama i tehničarima u Domovinskom ratu – "Da se ne zaborave devedesete – Osijek 2019."

ZAUVIJEK PROMIJENjeni ŽIVOTI

Simpozij je u organizaciji Društva medicinskih sestara i tehničara Domovinskog rata HUMS-a održan u studenom, a na njemu su izlagale i sudjelovale brojne medicinske sestre i tehničari, sudionici i svjedoci događanja u Hrvatskoj '90-ih godina XX. stoljeća.

Jedna od sudionica Simpozija bila je i Zorica Kovač koja se u svojem izlaganju "Dan ponosa iznad strahota rata – kako su zauvijek promijenjeni životi" prisjetila 1991. godine i vremena u kojem je, kao mlada medicinska sestra zaposlena na Odjelu za kirurgiju – vaskularnu, torakalnu i neurokirurgiju osječke ratne bolnice na svoj način pridonosila obrani Osijeka – nepokorenog grada.

Svi koji su tada bili u Osijeku bili su,

TEKST

Lada Puljizević

FOTO

Mladen Čobanović
i osobna arhiva
Z. Kovač

svatko na neki svoj način, branitelji grada. Borba protiv besmisla, uništavanja i umiranja imala je svoje bezbrojne pojavnje oblike – od *malenog crvenog fiće* koji je pokušao zaustaviti kolonu gorostasnih tenkova na osječkim ulicama, preko trgovina koje su tijekom cijelog rata bile opskrbljene svime što je gradu trebalo, radiopostaje Žuta podmornica pa do onih koji su nakon svakog topničkog napada na grad iskakivali iz podruma i na sve načine krpali i spajali pokidane električne kabele kako bi grad imao struje...do sljedećeg napada koji bi obično bio koji sat poslije. Za Zoricu Kovač, koja je 1991. imala dvadesetak godina i tek godinu dana

Za Zoricu Kovač, koja je 1991. imala dvadesetak godina i tek godinu dana radnog staža, braniti grad značilo je držati danonoćne bolničke smjene, grliti uplakanu djecu, izdizati se iznad vlastitog osjećaja bespomoćnosti pa tješiti očajne

radnog staža, braniti grad značilo je držati danonoćne bolničke smjene, grliti uplakanu djecu, izdizati se iznad vlastitog osjećaja bespomoćnosti pa tješiti očajne.

Balvan revolucija ili Krvavi Uskrs na Plitvicama još su se uvijek činili dovoljno daleko pa se, prisjeća se Zorica, još moglo zamisljati kako će se to nekako riješiti i rata u Osijeku neće biti – ali tijekom 1991. rat se približava, steže svoj obruč, Borovo Selo, borbe oko Vukovara, blokade prometa, pa sve češći napadi po rubnim dijelovima Osijeka, i u bolnicu počinju pristizati prvi ranjenici. Od u početku sporadičnih prijama ranjenih branitelja, sugrađana i prognanih, vrlo brzo, tijekom ljeta 1991. njihov broj doseže razmjere i od stotinjak ranjenih koje u jednom danu treba zbrinuti u bolnici.

“Gotovo preko noći rad bolnice bio je premješten u podrumske prostore i organiziran samo kroz operativne odjele i službe potrebne za funkcioniranje. Bilo je odraslih, bilo je djece, neki su dovoženi iz rovova u okolini grada, a drugi s ulica, iz razrušenih kuća ili pogodenih stanova. Prema dostupnim podacima u bolnici je 25. srpnja 1991. primljeno 17 ranjenih i devet poginulih. Na dan jednog od primirja, 3. rujna, primljeno je 28 ranjenih i 14 poginulih, 13. rujna bilo je 130 ranjenih i četiri poginula, a od 2. svibnja do 17. listopada 1991. u osječku bolnicu primljene su ukupno 1862 ranjene osobe i 269 poginulih,” u razgovoru nakon svojeg izlaganja nabraja Zorica. Ukupni je krvavi račun bio 5222 ranjenika i 954 mrtvih.

“KAKO DA ODABEREM ŠTO MI SE NAJJAČE USJEKLO U PAMĆENJE?”

Ono što u takvim okolnostima netko drugi razumije tek kao matematičke ili statističke pokazatelje, tek brojke – to medicinska sestra pamti kao lica, priče, sudsbine, kao rane. “Što se najjače usjeklo u pamćenje?”, zamišljeno Zorica ponavlja pitanje i počinje, navire, kao lavina pokreće se niz. “Pamtim ljudе, pacijente i riječi koje su mi u polusvijesti, u bolovima protiskivali. Pamtim susjedu mlađu od mene koja je od krhotine granata odmah ostala bez jedne noge, a druga joj je bila kritično. Od nelagode, tuge, očaja, nisam znala kako joj prići. Skupila sam sve što sam imala u sebi, sve što sam znala i razgovarala sam s njom dok sam joj previjala rane. A ona je bila u neopisivom stanju, u nevjericu, grozničavosti, bolu – i dok sam je takvu previjala ona mi je počela pričati da ju je upravo ostavio dečko. Valjda

je time htjela i sebi i meni reći da postoji nešto gore, nešto strašnije od onog što sam upravo previjala, a ona je pokušavala ne gledati. Sjećam se i jednog mog pacijenta, mladića. Došao je s ratišta – prekrasan, pristojan, lijep, divan. Kad mu je bilo malo bolje, tražio me papir i olovku, dala sam mu misleći da želi svojima napisati poruku – a on je meni napisao pjesmu *Buđenje*. I sjećam se djece. Potpuni je absurd kad djecu obilježi rat. U hodnicima smo ih smještali blizu da bi jedni druge, onako dječje nedužno oraspoložili i jedno drugom olakšali. Pričali smo im smiješne pričice prije spavanja, glasno, da se manje tresu od straha dok po nama bubaju. Na malenom kuhalu pekli smo im palačinke, kuhalo griz, davali im slatkiše. Kad bi im bilo malo bolje bili smo sretni što rade buku, što su nestošni, dopuštali smo im da se u igri svi popnu na jedan krevet i skaču. Djevojčicu malenu i mršavu tješili smo kako će joj brzo narasti kosa na obrijanoj glavici, čim rana zaciјeli i sмиšljali smo kakve ćemo joj frizure tada raditi. Svaka njihova izgovorena riječ nakon dugih dana bez svijesti, ili onih provedenih u nijemoj tišini, raširenih očiju od straha ili njihovih neizgovorenih pitanja, bila je razlog da slavimo. I sad, eto...kako da ja odaberem što mi se od svega najjače usjeklo u pamćenje?”

Priča osječke ratne medicinske sestre Zorice Kovač i njezine još uvijek snažne emocije koje su tijekom razgovora u studenom 2019. nadolazile jedan su djelić, fragment u priči o velikim ljudima - sestrama i tehničarima u Domovinskom ratu. Priči koju treba dalje sastavljati, ponavljati i pamtit. Danas, u ožujku 2020., one postaju dio mnogo šire, globalne priče o snazi, žrtvi, hrbrosti, običnih malih ljudi. Medicinskih sestara. Na nekim budućim simpozijima, na kojima će se svjedočiti o sestrinskom pozivu i iskustvima 2020. godine – ispričane priče, objavljene fotografije i udari emocija bit će vrlo slični onima na koje podsjećaju ratne sestre iz hrvatskih devedesetih godina.

I zato ovih dana, kad izlazite na balkone i pljeskom pozdravljate heroje današnjice – sjetite se i heroina hrvatskih ratnih bolnica iz ne tako davnih vremena, medicinskih sestara, pa zaplijesčite malo dulje, još malo jače...i za njih.

Priča osječke ratne medicinske sestre Zorice Kovač i njezine još uvijek snažne emocije koje su tijekom razgovora u studenom 2019. nadolazile jedan su djelić, fragment u priči o velikim ljudima - sestrama i tehničarima u Domovinskom ratu. Priči koju treba dalje sastavljati, ponavljati i pamtit. Danas, u ožujku 2020., one postaju dio mnogo šire, globalne priče o snazi, žrtvi, hrbrosti, običnih malih ljudi. Medicinskih sestara.

RAZVOJ ODORA ORUŽANIH SNAGA REPUBLIKE HRVATSKE

Odora SUP-a SRH korištena je u MUP-u do kraja 1991. godine (iz fundusa Stalnog mujejskog postava Domovinskog rata Bjelovar)

Nadovezujući se na vojno-redarstvenu akciju Maslenica, operacija Peruća pokrenuta je 28. siječnja 1993. kao reakcija na eskalaciju događaja oko brane Peruća i opasnost koja je zaprijetila okolnom području

ODORE PRVIH HRVATSKIH ORUŽANIH FORMACIJA

POLICIJE

Raspad Jugoslavije otvorio je brojna pitanja, prije svega pretenzije na prostore drugih saveznih republika izvan onog što im u skladu s avnojskim granicama pripada. S obzirom na to da su pretenzije prerasle u potencijalni sukob, Generalstab Oružanih snaga Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije izdao je u svibnju 1990. zapovijed o razoružavanju Teritorijalne obrane SR BiH, Slovenije i Hrvatske. Iako je takva zapovijed naizgled bila mirotvorna, cilj joj je "de facto" bio onemogućiti republike za oružanu borbu. Žbog odluke o razoružavanju TO-a SR Hrvatske, svaka vrsta naoružavanja bila je protuzakonita jer, bez obzira na novu vlast, Hrvatska je i dalje bila podložna saveznom Ustavu. Rješenje je pronađeno u ustrojavanju posebnih jedinica u okviru republičkog Sekretarijata za unutrašnje poslove SR Hrvatske, što je zakon omogućavao, i tim činom ustrojavanja posebnih jedinica policije unutar policijskih uprava stvaraju se prve hrvatske oružane formacije. U okviru Ministarstva unutarnjih poslova u svibnju 1991. ustrojen je i Zbor narodne garde, a iz ZNG-a ustrojavanjem Glavnog stožera u rujnu te godine nastaje i Hrvatska vojska.

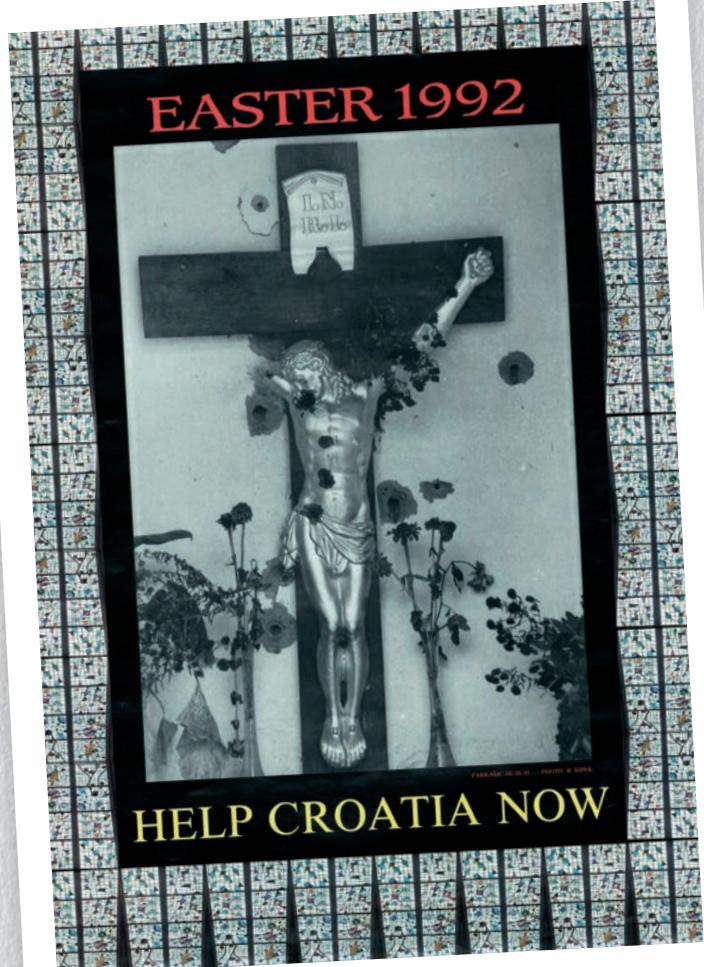
Povjesna praksa pokazala je da na samom početku stvaranja nove državne tvorevine vojni i policijski službenici i

TEKST

Marin Sabolović

dalje koriste postojeće odore, ali mijenjaju znakovlje. Valja se sjetiti Prvog svjetskog rata, nastanka Države, poslijе Kraljevstva Slovenaca, Hrvata i Srba, te korištenja odora Austro-Ugarske Monarhije s novim znakovljem. Vrlo slično, prema postulatu da se povijest ponavlja, prve službene odore hrvatskih oružanih formacija bile su odore milicije s kojih se skidaju dijelovi koji sadrže socijalistička obilježja, poput oznake pripadnosti za kapu i rukav, oznake činova te gumbi. Odora milicije dijelila se na službenu odoru za zimsko razdoblje, korištenu od 15. listopada do 30. travnja, te onu za ljetno razdoblje, korištenu od 1. svibnja do 14. listopada. Službena odora sastojala se od pokrivala za glavu – kape (tzv. telerice), beretke i kape (tzv. titovke), bluze, košulje, kravate, hlača, jakne, vjetrovke, remena, opasača s ramenim remenom i cipela. Kapе službene odore bile su izrađene od tkanine sivoplave boje s lakiranim sjenilom bijele boje za ljetnu, odnosno crne za zimsku odoru, a duž obaju tipova sjenila bio je ušiven zlatovezni ornament. Obodni remen izrađen je u boji sjenila kape za milicije do zvanja samostalnog inspektora, odnosno od pletenog zlatoveznog ornamenta za milicije sa zvanjem samostalnog inspektora zaključno s republičkim sekretarom za unutrašnje poslove. Oznake pripadnosti činile su metalna oznaka za kapu i tkana oznaka za rukav, a oznake činova činile su naramenice (tzv. epolete), s trakama žute boje i stiliziranim mjedenim zvijezdama. Upravo su te označke odigrale iznimno dinamičnu ulogu u prvim danima stvaranja vizualnog identiteta hrvatskih oružanih formacija.

Službene odore zaslužile su posebnu ulogu u proučavanju vojne povijesti. Nastanak i razvoj odora hrvatskih oružanih formacija prate brojne improvizacije, česte izmjene, paralelne s događajima koji su ih prouzročili a koje ni dandanas nisu dovoljno istražene. Upravo će kronika nastanka i razvoja odora potaknuti mnoge na razmišljanje o odori i oznakama koje su nosili u vrijeme stvaranje Republike Hrvatske.

EASTER 1992. (Uskrs 1992.). Robert Šipek, autor je fotografije raspela iz Novog Farkašića

Hrvatski ratni plakat, pa tako i one nastale u ciklusu HELP CROATIA NOW, odlikuje aktualnost i kratkoća poruke, njihova dojmljivost i sugestivnost.

HELP CROATIA NOW: USKRS 1992.

TEKST
Lada Puljizević

Tijekom više desetljeća jednostranačkog političkog sustava, hrvatski politički plakat dobrim je dijelom izgubio na komunikativnosti i postao tek dio "partijskog materijala" čije se značenje iscrpljivalo u pukoj dekoraciji (S. Pavičić, Hrvatski politički plakat 1940. - 1950., Zagreb, 1991.) Devedesete godine prošlog stoljeća, rat i obrana domovine dovele su do značajne promjene i hrvatski ratni plakat približio se primarnim komunikacijskim ciljevima. Kako ističe Marijo Reljanović u knjizi Hrvatski ratni plakat 1991.-1995., "kod političkih plakata općenito, a poglavito kod onih koji pozivaju na akciju u kriznim i prijelomnim političkim situacijama, napose ratnim, aktualna, jasna i razumljiva po-

ruka od presudne je važnosti za njegovu učinkovitost, glavni, a često i jedini zahtjev koji treba zadovoljiti." Na taj način, premda možda nije oblikovan prema strogim pravilima grafičkog dizajna, ili ne posjeduje značajniju umjetničku vrijednost plakat ima svoju učinkovitost – on postaje spontani odgovor na politička zbivanja ili krizu, postaje i sam dio tih zbivanja te u određenoj mjeri njihov kreator.

Hrvatski ratni plakat, pa tako i one nastale u ciklusu HELP CROATIA NOW, odlikuje aktualnost i kratkoća poruke, njihova dojmljivost i sugestivnost. I plakati ovog ciklusa primarno se obraćaju europskom i svjetskom javnom mnjenju žečeći ga upoznati s ratom i agresijom

na Hrvatsku te ih potaknuti na akciju. Ciklus obuhvaća 16 plakata čiji je izdavač bio Hrvatski informativni centar. Plakate ovog ciklusa povezuje crna podloga uokvirena mozaikom na kojoj se nalaze fotografije ratnih prizora nastale 1991. godine ispod kojih je žutim velikim slovima otisnuto HELP CROATIA NOW. U fundusu Vojnog muzeja MORH-a nalazi se plakat EASTER 1992. (Uskrs 1992.) s fotografijom autora Roberta Šipeka. Fotografija je nastala u Farkašiću, u listopadu 1991., i prikaz je raspela iz Novog Farkašića na koje su pripadnici JNA i pobunjenih srpskih snaga pucali iz neposredne blizine. Raspelo je zbog toga prozvano Strijeljani Krist i Izranjeni Spasitelj.

DOMOVINSKI RAT - RATNE OZNAKE

Zbor narodne garde Republike Hrvatske – Zagreb
Znak je nastao u Zagrebu, 1991.
Veličina 110 x 67 mm.
Vezeno na suknu.

ZBOR NARODNE GARDE

U Banskim dvorima održana je 9. travnja 1991. prva sjednica Vrhovnog državnog vijeća na kojoj je donesena odluka da Hrvatska mora ustrojiti svoje oružane snage.

Pripreme za ustrojavanje brigada Zbora narodne garde (ZNG) počele su 12. travnja, a 17. travnja Sabor Republike Hrvatske prihvatio je ustrojavanje ZNG-a unutar Ministarstva unutarnjih poslova. Temeljem toga predsjednik dr. Franjo Tuđman donio je 20. travnja 1991. godine Odluku o preustroju redarstvenih snaga MUP-a u posebne operativne obrambene postrojbe ZNG-a, koje su bile unutar MUP-a RH, ali njima je zapovijedalo Ministarstvo obrane.

Temeljem te Odluke predsjednika Republike Hrvatske, ustrojene su krajem travnja i početkom svibnja prve četiri brigade Zbora narodne garde, označene kao "A" brigade: 1. brigada – Tigrovi, 2. – Gromovi, 3. – Kune i 4. – Pauci. Zbor narodne garde djelovao je na cijelom teritoriju Republike Hrvatske, kao "profesionalna, uniformirana oru-

TEKST
Hrvoje Strukić

žana formacija, vojnog ustroja za obrambeno-redarstvene dužnosti", što nije bilo u suprotnosti s tadašnjim saveznim Ustavom.

ZNG je zamišljen kao pričuvni i djelatni. Prema prvotnim planovima, trebao je imati Zapovjedništvo, četiri djelatne brigade, 16 pričuvnih brigada i devet pričuvnih samostalnih bataljuna.

Tako je u Zboru narodne garde djelovala 99., 100., 101., 102. u Zagrebu, zatim 103. zagorska, 104. u Varaždinu, 105. u Bjelovaru, 106. u Osijeku, 107. u Valpovu, 108. u Slavonskom Brodu, 109. u Vinkovcima, 110. u Karlovcu, 111. u Rijeci, 112. u Zadru, 113. u Šibeniku, 114. u Splitu, 115. u Imotskom, 116. u Metkoviću, 117. u Koprivnici, 118. u Gospiću, 119. u Puli, 120. u Šibeniku, 133. u Otočcu. Uz te brigade, u sastavu Zbora bile su i bojne ZNG-a: 53., 56., 61., 62., 65., kao i Prvi mornarički odred – Sisak. Zbor narodne garde imao je u svojem sastavu posebnu postrojbu – Satniju hrvatskih umjetnika. U koordinaciji sa ZNG-om ili pod zajedničkim zapovjedništvom kao u Vukovaru, Dubrovniku i drugdje djelovale su i postrojbe pod nazivom Hrvatske oslobodilačke snage – HOS.

Zbor narodne garde pokazao je uvježbanost i snagu zajedništva svojih pripadnika i postrojbi, kao i ustroja. Bio je most od prvih dragovoljačkih postrojbi preko posebnih jedinica policije do punine ustroja Hrvatske vojske.

Zbor narodne garde (ZNG) službeno je preimenovan u Hrvatsku vojsku (HV) 3. studenog 1991. godine.

U Viroviticu je sjedište Udruge 81. gardijske bojne Kumovi, koja baštini ratni put postrojbe

FILATELIJA

Od 11. ožujka pisma i razglednice koji putuju izvan Hrvatske krase najnovije marke iz serije Hrvatski domovinski rat. Jedna je od njih i ona s motivom 81. gardijske bojne Kumovi, najmlađe profesionalne postrojbe i dijela elitne skupine gardijskih postrojbi Hrvatske vojske u Domovinskom ratu

MARKE – 81. GARDIJSKA BOJNA KUMOVI

TEKST
Ivo Aščić

81. gardijska bojna Kumovi ustrojena je u veljači 1994. godine

Virovitička 81. gardijska bojna HV-a ustrojena je Odlukom ministra obrane Republike Hrvatske 15. veljače 1994. godine. Nakon nešto više od godine intenzivne obuke i opremanja, Bojna u ožujku 1995. dobiva status podstozerne postrojbe i tako ulazi u krug elitnih postrojbi Hrvatske vojske planiranih za izvršavanje najsloženijih zadaća.

“Svoj slavni ratni put Bojna je otpočela u vojno-redarstvenoj operaciji wBljesak kao glavna snaga te se svo-

ju zadaću potpuno uspješno ispunila ušavši, s pridruženom bojnom iz sastava 3. gardijske brigade Hrvatske vojske, prva u grad Okučane, a potom je dijelom snaga obavila i helikopterski desant u zaleđe neprijateljskih snaga i znatno pridonijela njihovu konačnom slomu u Zapadnoj Slavoniji. Zatim sudjeluje u operaciji Ljeto '95. u kojoj probijanjem čvrstih neprijateljskih linija na planini Šator bitno pridonosi stvaranju pretpostavki za provedbu vojno-redarstvene operacije Oluja. Nakon toga ‘Kumovi’ sudjeluju u Oluji braneći bok 4. i 7. gardijske brigade, a dijelom snaga sudjeluje u napadu. Svoj ratni put 81. gardijska bojna završava sudjelujući u operaciji Maestral,” piše umirovljeni bojnik Davor Špoljarić.

Virovitica je 1234. godine dobila povlastice kraljevskog trgovista u kojem se kovao novac za Hrvatsku i Slavoniju

Većinu ratnih operacija Kumovi su proveli na planinskem području

Bojna je za pokazanu osvjeđenočenu hrabrost i junaštvo svojih pripadnika odlikovana i Redom Nikole Šubića Zrinskog

U operacijama u kojima je bila angažirana, 81. gardijska bojna Kumovi bila je na razini koju su od nje očekivala nadređena operativna zapovjedništva i u svima je visokim ocjenama opravdala smisao svojeg postojanja. Brojne operacije Kumovi su proveli na planinskom području, u sličnim uvjetima u kojima su 1994. prošli obuku. Od operacija kao najzahtjevniju treba istaknuti Ljeto '95, zbog toga što je Bojna probila dobro utvrđenu i organiziranu obranu na teško prohodnom planinskom području te time poticajno djelovala na ritam napada drugih postrojbi.

Kumovi su u temelje slobodne i demokratske Hrvatske ugradili živote 21 gardista, a 169 ih je ranjeno. Kroz postrojbu su prošla 2102 pripadnika, a prestala je postojati u travnju 1996., kad je integrirana u sastav 2. gardijske brigade Hrvatske vojske Gromovi.

Kumovi su poznati i po helikopterskom desantu tijekom vojno-redarstvene operacije Bljesak

